اقتصاد و فرهنگ
با عزم ملی و مدیریت جهادی

تحلیلی بر مؤلفه‌های فرهنگی

در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

دکتر داوود میرمحمدی

۴

بسم الله الرحمن الرحیم

تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

نویسنده:

داوود میرمحمدی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

مشخصات کتاب

سرشناسه : میرمحمدی، داوود،۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور : تحلیلی بر مولفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری/ داوود میرمحمدی؛ تهیه کننده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

مشخصات نشر : قم: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۲۰۷ ص.؛ ۵/۱۴×۵/۲۰ س م.

شابک : ۶۵۰۰۰ ریال:۹۷۸-۹۶۴-۵۱۴-۳۳۵-۸

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۰۳] - ۲۰۷.

موضوع : خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره فرهنگ

موضوع : خامنه ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران ، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره فرهنگ

موضوع : فرهنگ

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : DSR۱۵۷۴/۵ /ف۴ ت۳ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۷۸۵۴۱

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

ص: ۹

ص: ۱۰

ص: ۱۱

کلیات

اشاره

کلیات

زیر فصل ها

مقدمه

۱. پرسش های تحقیق

۲. روش بررسی

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

مقدمه

مقدمه

هرساله مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه ای به هنگام تحویل سال و آغاز سال جدید هجری شمسی با پیام نوروزی خویش، ضمن تبریک حلول سال نو به همه ملت های مسلمان در اقصی نقاط جهان، به ویژه ملت ایران و ملت هایی که عید نوروز را گرامی می دارند و آن را مبنای شروع سال جدید خود می دانند، نامی برای سال جدید برمی گزینند. در واقع این نام گذاری به تعبیری اولویت آن سال و منشور راهبرد کلان و چارچوب فعالیت مدیریت راهبردی و مجموعه نظام اجرایی کشور در طول یک سال است. با نگاهی به نام های انتخاب شده در سال های گذشته درمی یابیم این نام گذاری ها هوش مندانه و هدف مندانه صورت می گیرد؛ به نحوی که با مد نظر قرار دادن سند چشم انداز، قانون برنامه توسعه، نیازهای روز نظام جمهوری اسلامی، قشرهای مختلف جامعه و آحاد ملت، اوضاع و اقتضائات روز کشور، اوضاع و تحولات منطقه ای و بین المللی، چشم انداز تحولات در سطح ملی و بین المللی، در قالب آن نقشه راه کشور برای یک سال ترسیم و خطوط کلان و کلی اولویت کاری و جهت گیری حرکت دستگاه های اجرایی روشن می شود.

بر همین روال به هنگام تحویل سال۱۳۹۳ مقام معظم رهبری پس از

ص: ۱۲

تبریک سال نو این سال را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مـدیریت جهادی» نام نهادند. جایگاه و اهمیت اقتصاد در برنامه ریزی های کلان کشور در سال جدیـد و لزوم تبیین رویکرد نظری و منظومه فکری حضـرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در این زمینه بر کسـی پوشـیده نیست، امـا به دلیـل اهمیت و جایگـاه فرهنـگ به عنوان زیربنـای هرگونه حرکت اقتصـادی، اجتمـاعی و سیاسـی و فعالیت پژوهشـی، و نیز به لحاظ گستردگی و حجم وسیع کار و ممکن نبودن پرداختن به هر دو موضوع اقتصاد و فرهنگ در فرصت زمانی کوتاه، در این مجموعه صـرفاً بر موضوع فرهنگ متمرکز شده و تلاش کرده ایم با بهره گیری از «روش اسنادی» و «تحلیـل محتوای کیفی» و بـا مراجعه به مجموعه آثـار و سـخنرانی های حضـرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در حوزه «فرهنـگ» و مـد نظر قرار دادن دو مفهوم کلیـدی «عزم ملی و مـدیریت جهادی» به عنوان شـیوه های تحقق این راهبرد، خطوط کلی اندیشه آنان را در این حوزه استخراج و در چارچوبی مدون و علمی تجزیه و تحلیل و ارائه کنیم.

آشکار است که در منظومه فکری حضرت امام رحمه الله و رهبر معظم انقلاب موضوع فرهنگ از جایگاه ویژه ای برخوردار است تا جایی که حضرت امام رحمه الله در طول حیات پربارشان و رهبر معظم انقلاب در مناسبت ها و دیدارهای مختلف مردمی و مسئولان با ایشان و فرمان های ابلاغی ایشان به نهاد های ذی ربط، همواره بر این موضوع تأکیـد داشـته انـد. ازاین رو، تبیین انـدیشه فرهنگی این دو بزرگوار کاری بسـیار مهم، راهگشا نیازمنـد رعایت ظرافت های روش شـناختی، و اتخاذ رویکرد همه جانبه نگری و تشـکیل گروه های پژوهشی بین رشته ای و پیش بینی

ص: ۱۳

زمان کافی است. نگارنده با اذعان به نکات مذکور، کوشیده است متناسب با نیاز مخاطبان خود که عموماً مدیران، مسئولان و برنامه سازان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در شبکه های سراسری و استانی اند، از این خرمن توشه ای برچیند و محورهای کلان و کلی فرمایش های آنان را استخراج و برای سیاست گذاری رسانه ای و تولید برنامه های مختلف عرضه کند. بنابراین، مرکزیت و محور اصلی مباحث این مجموعه، منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری بوده است؛ در عین حال در پایان کتاب محورها و موضوعات برنامه ای دسته بندی و تدوین شده، و نیز یافته های پژوهشی نگارنده و شاخص های راهبردی فرهنگی که دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی با الهام از اندیشه های آنان در سال ۱۳۸۹ تدوین کرده محوریابی و موضوع شناسی شده است.

۱. پرسش های تحقیق

۱. پرسش های تحقیق

برای تحقق اهداف این تحقیق، چند پرسش کلیدی مدنظر قرار گرفته است:

۱. در منظومه فکری و اندیشه ای حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری الگوی فرهنگ مطلوب چیست؛ چه شاخص ها و ویژگی هایی و چه اهمیت و جایگاهی دارد؟

۲. از منظر امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری عوامل تقویت و ارتقای فرهنگ اصیل اسلامی و ایرانی چیست و تهدیدات و آسیب پذیری های آن کدام اند؟

۳. با توجه به اینکه رسانه ملی به عنوان یک نهاد فرهنگی خود نیز

ص: ۱۴

مخاطب و مشمول پیام نوروزی مقام معظم رهبری است و همچنین با عنایت به نقش و جایگاهی که در تبیین این راهبرد و نقشه راه می تواند ایفا نماید، چگونه باید سیاست گذاری و برنامه ریزی نماید تا ضمن تبیین مؤلفه ها و اهداف مطمح نظر ایشان، در خدمت تحقق این راهبرد بنیادی و تقویت و تثبیت فرهنگ و هویت اصیل اسلامی و ایرانی قرار گیرد؟

۲. روش بررسی

۲. روش بررسی

مرجع اصلی برای شناخت و فهم موضوعات یاد شده و پاسخ گویی به پرسش های مربوط، سخنان امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری است. داده های این مجموعه به روش تحلیل محتوای کیفی جمع آوری شده است. «رویکرد پژوهش» دیدگاه ها، باورها و گفته های امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری می باشد که به منزله گزاره های ارتباطی در مورد فرهنگ قادر است نویسنده را در پاسخ به پرسش های پژوهش رهنمون سازد. تحلیل محتوا یکی از فنون و روش های تحقیق است که برای توصیف عینی و کیفی منظم محتوای آشکار به کار می رود. (باردن، ۱۳۷۵: ۳۵) در این روش محتوای اطلاعات از طریق به کارگیری عینی و منتظم قواعد علمی، به اطلاعاتی که می توانند خلاصه، مقوله بندی و با هم مقایسه شوند تغییر شکل می یابد. (هولستر، ۱۳۷۳: ۱۳)

بدین منظور از بین متون مختلف، متون فرهنگی اجتماعی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری آمده است که شامل صحیفه نور حضرت امام و نیز مجموعه سخنرانی ها، پیام ها، بیانیه ها، فرمان ها، مصاحبه ها و سخنرانی های مقام معظم رهبری می شود و متضمن دیدگاه های فرهنگی آنان درباره مسائل انقلاب، نظام اسلامی، ایران و گاه جهان اسلام و راهبردها،

ص: ۱۵

روش ها و سازوکارهای راهبردی ایشان است. علاوه بر گزینش مرجع اصلی گردآوری داده ها، انتخاب واحد مناسب تحلیل نیز گام ضروری دیگری در کاربست روش تحلیل محتوای کیفی است. در این تحقیق عبارات و گزاره های مضبوط در مرجع اصلی تحقیق به عنوان واحد تحلیل انتخاب شده اند. بر همین اساس، ضمن مرور و مطالعه متون مذکور به صورت استقرایی، گزاره هایی انتخاب شده است که متضمن کلیدواژه هایی باشد مانند: فرهنگ، فرهنگ دینی، فرهنگی اسلامی، فرهنگ ایرانی، ارزش های دینی، الهی و انقلابی، هویت دینی، هویت اسلامی و ایرانی، خانواده، حجاب، زن، اسلام، آزادی، استقلال ملی، عزم ملی، مدیریت جهادی، اقتصاد مقاومتی، خودکفایی، هنر، حماسه اقتصادی، قانون گرایی، وجدان کاری، اراده ملی، تهاجم فرهنگی، خودباوری، الگوی زندگی، و نیز گزاره های مشعر به عوامل آسیب رسان و تهدیدزا نسبت به استقلال فرهنگی، هویت دینی، فرهنگ اسلامی و ملی مثل ناتوی فرهنگی، وابستگی فرهنگی، وابستگی، تهدید و آسیب پذیری ارزش های دینی، ضعف و ناتوانی فرهنگی، فرسایش و زوال فرهنگی و...؛ یعنی واژه ها و مفاهیمی که بیشترین ارتباط معنایی و موضوعی را با حوزه فرهنگ دارند. همچنین برای هر محور گزاره هایی به عنوان شاهد مثال و مؤید ذکر به صورت کیفی تحلیل شده است. رویکرد اصلی این نوشتار توصیفی است که مرحله ای آغازین و مقدماتی در جست وجوی معرفت محسوب می شود.

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

اشاره

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

برای تجزیه و تحلیل محتوای پیام نوروزی رهبر انقلاب که سال ۱۳۹۳ را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام گذاری کردند

ص: ۱۶

و به دلیل اهمیت پیام ایشان در زمان تحویل سال و نیز سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران رضوی علیه السلام در این بخش خطوط کلی این دو سخنرانی ارائه می شود. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری و سخنرانی ایشان در نخستین جمعه و اولین روز از سال ۱۳۹۳ در جمع زائران حرم رضوی و مردم مشهد بدین شرح است:

الف) پیام نوروزی

الف) پیام نوروزی

مقام معظم رهبری در پیام نوروزی ۱۳۹۳ با تبریک سال نو و نوروز به همه هم میهنان و ایرانیان در سراسر جهان، به خصوص خانواده معظم شهدا و ایثارگران و مجاهدان راه اسلام و ایران، سال جدید را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام نهادند و با اشاره به تقارن سال جدید با ایام شهادت بانوی بزرگ جهان اسلام حضرت فاطمه زهرا علیها السلام ، از خداوند متعال مسئلت نمودند این تقارن فرصت و امکان بهره گیری مضاعف از انوار هدایت الهی و برکات فاطمی را برای ملت ایران فراهم سازد. از جمله نکات برجسته این پیام می توان این موارد را بر شمرد: لزوم مشارکت و حضور گسترده مردم در سازندگی کشور، ترویج اقتصاد و فرهنگ کار با حضور و مشارکت مردم، ضرورت نقش آفرینی مردم توأم با اراده و عزم ملی و راسخ در عرصه فرهنگ و اقتصاد، لزوم فراهم سازی بستر و زمینه حضور و مشارکت مردم در عرصه اقتصاد و فرهنگ توسط مسئولان، امکان شکوفایی اقتصاد به کمک مردم و مسئولان، ضرورت استفاده از تجارب و عبرت های گذشته در تصمیم گیری های آینده، لزوم تحقق حماسه اقتصادی در سال جدید و تأکید بر لزوم تحقق اقتصاد مقاومتی به عنوان زیرساخت فکری و نظری تحقق حماسه اقتصادی در پرتو مدیریت جهادی و تلاش مضاعف.

ص: ۱۷

ب) سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام

ب) سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام

حضرت آیت الله خامنه ای صبح روز جمعه در اولین روز بهار و نخستین روز سال ۱۳۹۳، دراجتماع عظیم زائران و مجاوران رضوی علیه السلام با تبریک مجدد سال نو، ابعاد مختلف پیام نوروزی خود را که در آن نقشه کلان راه کشور در سال جدید یعنی «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» تعیین گردیده است، تبیین کردند. در این مراسم رهبر معظم انقلاب اسلامی با تشریح ماهیت، ظرفیت و الزامات تحقق مقاوم سازی اقتصاد و بایدها و نبایدهای عرصه بسیار مهم فرهنگ تأکید کردند باید خود را آن چنان قوی کنیم که زورگویان و باج گیران جهانی نتوانند حقی از این ملت را نادیده بگیرند. ایشان در تشریح نکته محوری و کانونی خود در سال جدید، یعنی ضرورت قوی تر شدن ملت و کشور و افزایش اقتدار ملی، به تلاش باج گیران و زورگویان جهانی برای تضییع حقوق ملت های ضعیف استناد و بیان کردند: طبیعت جهانی که با افکار مادی اداره می شود، زورگویی قدرت مندان نسبت به ضعیفان است؛ پس باید قوی شویم و پیشرفت کنیم. رهبر انقلاب در بیان علت انتخاب شعار «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» به عنوان نقشه راه کلی سال ۹۳، به گام های بلند و تجربیات موفق ملت و امکانات و ظرفیت های وسیع کشور اشاره کردند و افزودند: مسیر پر افتخار «اقتدار ملی» با تمرکز مسئولان و مردم بر این شعار، با شتاب بیشتری پیموده خواهد شد. ایشان برخورداری از تسلیحات پیشرفته به عنوان یکی از عناصر اصلی قدرت یک ملت را لازم دانستند اما اقتصاد، فرهنگ و علم را سه عنصر اصلی اقتدار ملی برشمردند و فرمودند با یاری خداوند در دوازده سال اخیر درباره علم و دانش پیشرفت های درخشانی داشته ایم.

ص: ۱۸

رهبر انقلاب اهتمام جدی درباره دو عنصر دیگر «اقتدار ملی»، یعنی اقتصاد و فرهنگ را ضروری برشمردند و با تمرکز بر مسئله اقتصاد تأکید کردند: باید اقتصاد ایران را به گونه ای قوی کنیم که هیچ تکانه ای در جهان و هیچ کس در هیچ جای دنیا چه امریکا و چه غیر امریکا نتواند با یک تصمیم گیری و یک نشست و برخاست، بر اقتصاد کشور و معیشت مردم ما اثر بگذارد که این همان اقتصاد مقاومتی است. رهبر انقلاب با اشاره به ابلاغ سیاست های اقتصاد مقاومتی و استقبال رؤسای قوا ودیگر مسئولان از این سیاست ها، سه سؤال مهم زیر را طرح کردند و به آنها پاسخ گفتند:

الف) خصوصیات سلبی و ایجابی اقتصاد مقاومتی چیست؟

ب) آیا این هدف تحقق پذیر است یا یک آرزو و خیال خام؟

ج) اگر تحقق پذیر است، الزامات آن چیست؟

ایشان «اقتصاد مقاومتی» را یک الگوی علمی متناسب با نیازهای کشور تعریف نمودند که بسیاری از کشورهای دیگر نیز برای کاهش اثرپذیری خود از تکانه های اجتماعی و اقتصاد جهانی، متناسب با شرایط خاص خود، به آن روی آورده اند. مهم ترین ویژگی های اقتصاد مقاومتی در نگاه رهبر معظم انقلاب از این قرار است: درون زا بودن و تکیه بر ظرفیت ها و امکانات داخلی در عین برون گرایی و تعامل صحیح با اقتصاد دیگر کشورها و جامعه جهانی، تناسب با نیازهای جامعه، غیر دولتی بودن، اقتصاد دانش بنیان در عین استفاده از تجربیات و مهارت های فعالان صنعتی و کشاورزی و مردم بنیان بودن یعنی تکیه بر مشارکت و حضور مردم و سرمایه های مردمی، توجه به عدالت اقتصادی و اجتماعی در عین توجه به شاخص های رایج اقتصادی جهان نظیر رشد ملی و

ص: ۱۹

تولید ناخالص ملی و مؤثر بودن اقتصاد مقاومتی در همه شرایط چه تحریم و چه غیر تحریم، تحقق پذیری با بهره گیری از ظرفیت ها و توان مندی های داخلی نظیر ظرفیت های عظیم نیروی انسانی از جمله جمعیت جوان، ده میلیون دانش آموخته دانشگاهی، بیش از چهار میلیون دانشجو و میلیون ها نیروی ماهر و مجرب صنعتی و غیر صنعتی، در کنار منابع طبیعی فراوان و بسیار پر ارزش، موقعیت جغرافیایی کم نظیر و زیرساخت های نرم افزاری و سخت افزاری.

الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی یکی دیگر از نکات کلیدی پیام نوروزی رهبر انقلاب بود که به علت اهمیت آن محور تحلیل قرار گرفت. تحلیل رهبر انقلاب در زمینه الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی بر چهار ضرورت متمرکز گردید:

۱. حمایت همه جانبه مسؤلان از تولید ملی به عنوان حلقه اساسی پیشرفت کشور؛

۲. اهمیت دادن صاحبان سرمایه و تولیدگران به افزایش بهره وری و تولید ملی؛

۳. ترجیح صاحبان سرمایه به فعالیت در عرصه های تولیدی به جای حضور در عرصه های غیر تولیدی؛

۴. پای بندی ملت به استفاده از تولیدات داخلی.

مقوله «فرهنگ» دومین بخش پیام نوروزی رهبر انقلاب را تشکیل می داد که ایشان نقش آن را مهم تر از اقتصاد دانستند. ایشان در تشریح علت اهمیت فرهنگ، آن را به هوایی تشبیه کردند که چه بخواهیم چه نخواهیم باید تنفس کنیم. بنابراین اگر تمیز باشد یا آلوده، اثر متفاوتی را بر جامعه و کشور خواهد داشت. ایشان با استناد به تأثیر بی بدیل فرهنگ در شکل گیری «نگاه

ص: ۲۰

مردم» (طرز تلقی و نگرش مردم) افزودند: همه رفتارهای روزمره، عادات و «نگاه اقتصادی، اجتماعی و سیاسیِ» مردم از فرهنگ آنها الهام می گیرد و باورهای فرهنگی به همه مسائل و عرصه های دیگر سایه می اندازد و مهم تر است. تمرکز دشمنان بر موضوع فرهنگ ناشی از اهمیت فوق العاده این موضوع است؛ لذا مسئولان فرهنگی باید با حساسیت و هوشیاری مراقب رخنه های بسیار خطرناک فرهنگی باشند و به وظایف ایجابی و دفاعی خود در این زمینه عمل کنند.

رهبر انقلاب تأثیر منفی تقصیرات، کم کاری ها و بی برنامگی های داخلی بر فرهنگ عمومی را بخشی از مشکلات دانستند و گفتند همه مشکلات فرهنگی ناشی از فعالیت های دشمنان نیست؛ اما نباید این فعالیت های مخرب سی و پنج ساله دشمنان را انکار کرد یا نادیده گرفت. در عرصه فرهنگ رهبر انقلاب مسائلی نظیر تولید داخلی، قانون گرایی، روح استقلال ملی، ترویج مبانی اخلاقی و دینی جامعه، حجاب اسلامی، توجه به زبان فارسی و خلقیات ملت، پرهیز و جلوگیری از ترویج اباحه گری، حفظ روح عزت ملی، توجه به خانواده، آزادی، نهراسیدن از هوچی گری رسانه های بیگانه و یا رسانه هایی که زبان بیگانه را در کام دارند، حساسیت مسئولان در برابر رخنه ها و انحرافات فرهنگی، نگاه نقادانه نسبت به اوضاع فرهنگی کشور مبتنی بر منطق محکم و بیان روشن و صریح، پرهیز از تهمت زنی، جنجال آفرینی و تکفیر یکدیگر، طرح مشکلات با منطق محکم و نگاه نقادانه و بیان نقاط ضعف را از معیار و شاخص های مهم در این حوزه برشمردند که باید در سایه عزم ملی و مدیریت جهادی پی گیری شود.

ص: ۲۱

فصل دوم

فصل دوم

زیر فصل ها

تحلیل محتوای منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

اشاره

تحلیل محتوای منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

زیر فصل ها

مقدمه

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

ص: ۲۲

ص: ۲۳

مقدمه

مقدمه

فرهنگ در منظومه فکری و اندیشه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری از جایگاه والایی برخوردار است. به همین دلیل آنان در فرمایش ها، رهنمودها و مباحث خود در مناسبت های مختلف، به ویژه در پیام های نوروزی و نام گذاری های سال ها، بر توجه به بنیان های فرهنگی کشور و حتی مسلمانان و جهان اسلام تأکید داشته اند. برای تبیین رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در بدو امر لازم است مقوله فرهنگ به اجزای گوناگون تقسیم گردد. به همین منظور در گام نخست تلاش شده اصول، مؤلفه ها و شاخص های تشکیل دهنده رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری تشریح، سپس عوامل و عناصر تهدید فرهنگ از نگاه آنان واکاوی شود و در ادامه پس از تحلیل و استنتاج، محورها، موضوعات و پیشنهادها برای تحقق و اجرای منویات این دو بزرگوار در عرصه فرهنگ عرضه شود. به رغم وقوف به دشواری کار و بضاعت کم نویسنده و اذعان پیشاپیش به کاستی های احتمالی تحلیل و فهم، تلاش بر آن است تا حد امکان تصویر رساتری از ابعاد مختلف موضوع ترسیم نماییم. همان گونه که در روش شناسی تحقیق تصریح شد، مرجع اصلی برای شناخت و فهم موضوعات و پاسخ گویی به پرسش های تحقیق، سخنان امام خمینی رحمه الله در صحیفه نور و بیانات مقام معظم رهبری

ص: ۲۴

در پیام نوروزی و سخنرانی ایشان در نخستین روز آغاز سال جدید در حرم رضوی و سایر فرمایش های ایشان است که جمع آوری و دسته بندی شده است.

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

اشاره

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

اهمیت فرهنگ را از جنبه هـای مختلـف می توان طرح نمود که در این میـان دو جنبه برجسـتگی بیشـتری دارد: یکـی جایگـاهی که فرهنگ در هویت و موجودیت یک جامعه دارد و دیگری نقشـی که فرهنگ می توانـد در پیشـرفت و تعالی جوامع ایفا نمایـد. جنبه نخست، اهمیت و جایگاه فرهنگ را در موجودیت جامعه نمایش می دهـد و جنبه دوم اهمیت و نقش فرهنگ صـحیح در حرکت به سمت اعتلا یا انحطاط جوامع را ترسیم می کند. در بعد نخست، حوزه نفوذ فرهنگ به همه ابعاد زندگی بشر کشیده می شود و همه ویژگی های متمایزکننده انسان ها از یکدیگر و نیز همه ویژگی های متفرقه جوامع در فرهنگ آنها نهفته است. حضـرت امام خمینی رحمه الله این مفهوم را بـا تصـریح بیشتر چنین بیـان می فرماینـد: «بی شـک بالاترین و والاترین عنصـری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسـی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد». (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰)

اساساً فرهنگ است که ویژگی های مشترک پدیـده آورنـده یک ملیت را تشـکیل می دهـد و بدون وجود فرهنگ واحد، افراد تبعه یـک کشور را نبایـد یک ملت نامیـد. لـذا می توان گفت اساس ملیت یک ملت فرهنگ است. (صـحیفه نور، ج ۶: ۴۰) این اهمیت والای فرهنگ در هویت و موجودیت جوامع از تعاریفی استنباط می شود که برای فرهنگ ارائه شده است تا

ص: ۲۵

جایی که همه ابعاد علوم، فنون، ادبیات، هنر، اخلاق، ارزش ها، باورها، اعتقادات، رسوم، هنجارها، مناسک و حتی مصنوعات مادی ساخت بشر و... را در حیطه فرهنگ جای داده است. کل تمدن بشری از این مجموعه ساخته شده است. به فرموده امام رحمه الله : «فرهنگ مبدأ همه خوشبختی ها و بدبختی های ملت است.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۷۳) زیرا تمام خوشبختی ها و بدبختی های جوامع، به بهره مندی از پیشرفت علوم و فنون و عملکرد اعتقادات، اخلاق، ارزش ها و هنر آنها در زمینه های مختلف وابسته است. با عملکرد صحیح این ابعاد فرهنگ و نیز بهره مندی از نتایج پیشرفت علوم و فنون، جوامع می توانند به خوشبختی برسند. می توان گفت همه امور جوامع بستگی تام به فرهنگ آنها دارد. لذا «اگر مشکلات فرهنگی و آموزشی به صورتی که مصالح کشور اقتضا می کند حل شود، دیگر مسائل به آسانی حل می گردد.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۹۲) به همین دلیل است که امام فرهنگ را رأس همه اصلاحات می داند و می فرماید: «رأس همه اصلاحات اصلاح فرهنگ است.» (صحیفه نور، ج ۱۰: ۵۵) نیز می فرماید: «اگر فرهنگ ناصالح شد، این جوان هایی که تربیت می شوند به این تربیت های فرهنگ ناصالح، اینها در آتیه فساد ایجاد می کنند... . وقتی فرهنگ فاسد شد، جوان های ما که زیربنای تأسیس همه چیز هستند، از دست ما می روند و انگل بار می آیند. (صحیفه نور، ج ۱: ۲۷۳) همچنین در جایی دیگر می فرماید: «فرهنگ نه تنها انسان ها را به انحطاط می کشد بلکه می تواند موجب انحطاط و پوچی و در نهایت اضمحلال جوامع شود». (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰)

رهبر معظم انقلاب نیز در مناسبت های مختلف با تأکید بر اهمیت و جایگاه فرهنگ، قانون گرایی، خودباوری ملی، وجدان کاری، انضباط

ص: ۲۶

اجتماعی، دین باوری، تقویت ارزش های الهی و دیانت در جامعه، الگوی مصرف و سبک زندگی ایرانی و اسلامی، تعاون اجتماعی، تشکیل خانواده و ازدواج را نمونه هایی از شاخص ها و جهت گیری های فرهنگی کشور ذکر نموده و استقلال کشور، ضرورت های دینی و اخلاقی جامعه، خلقیات ایرانی و زبان فارسی و خودباوری ملی را بخشی از خط قرمز های فرهنگی کشور ذکر نموده اند. ایشان فرهنگ را مثل هوایی می دانند که انسان وقتی این را استنشاق کرد و با جانی که گرفت می تواند قدم بردارد و رو به جلو حرکت کند. از نظر رهبر انقلاب فرهنگ زیربناست و بقیه کارها همه برخاسته از فرهنگ؛ یعنی آنچه انسان استنشاق می کند. اگر چنانچه یک جایی، هوای مسمومی تزریق شود، نتیجه ای که در اندام ها دیده خواهد شد تابع آن مسمومیتی است که در این هواست. اگر فضا را با دود یا مخدری تخدیر کنند، وقتی انسان آن را استنشاق کرد، رفتارش متناسب با آن چیزی خواهد شد که استنشاق کرده است. (برگرفته از: بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت با ایشان: ۱۳۸۶/۰۶/۰۴) ایشان در جایی دیگر می فرمایند: «باید در جهتی حرکت کنیم که مردم، متدین بار بیایند، متدین عمل بکنند، به مبانی دینی معتقد بشوند، عملاً پای بند بشوند؛ جهت گیری ما در همه زمینه ها باید این باشد». (بیانات معظم له در دیدار اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۸/۰۶/۱۶)

رهبر انقلاب در تعبیر دیگر فرهنگ را همان خلقیات اجتماعی جامعه می خواند و می فرماید:

درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می شود، اما اساس و ریشه فرهنگ عبارت است از عقیده،

ص: ۲۷

برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلقیات فردی و خلقیات اجتماعی و ملی... بنده چند نمونه از خلقیات اجتماعی و ملی را که برای یک ملت تعیین کننده است، در اینجا عرض می کنم. مثلاً ـ عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت... .

ایشان فرهنگ را عامل شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه می خوانند و می فرمایند: «حرکت جامعه، بر اساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه، بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است». (در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی: ۱۹/۹/۱۳۷۹)

اینک بعد از ارائه تعریفی مختصر از فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری، در این بخش می کوشیم با اتکا به روش تحلیل محتوا، مستند به گفته های امام رحمه الله و رهبر انقلاب، مقولات کلان و راهبردی از فرمایش های ایشان را به عنوان شاخص ها، مؤلفه ها و اصول فرهنگ اصیل برگزینیم و ویژگی های اقتصاد مقاومتی و مدیریت جهادی را از نگاه مقام رهبری نماییم. در یک بررسی اجمالی از فرموده های امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب، مواضعی که بیانگر اصول و مبانی الگوی فرهنگی اصیل اسلامی و ملی است و روش های نهادینه سازی آن بدون توجه به تقدم و تأخر و ماهیت آنها به شرح ذیل می شود:

تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی؛

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی؛

ص: ۲۸

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام؛

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی؛

اهمیت و جایگاه دین اسلام و ضرورت ترویج و آموزش دین باوری؛

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی؛

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن؛

قانون گرایی، قانون مداری، و انضباط اجتماعی؛

تأمین آزادی؛

اهمیت و جایگاه خانواده و زن؛

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی؛

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی؛

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای فرم و صورت و کار تشریفاتی؛

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی؛

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن؛

عزم، اراده و غیرت ملی؛

ظلم ستیزی؛

مبارزه با اباحی گری؛

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه گری و سلطه پذیری؛

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری؛

استقلال ملی؛

ص: ۲۹

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی؛

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی؛

اصلاح الگوی مصرف.

در ادامه مطالب هریک از محورهای مذکور، مستند به فرمایش های امام و رهبر معظم انقلاب تشریح می گردد.

تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی

تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی

یکی از عوامل مؤثر در راهبردپردازی فرهنگی در هر جامعه، نوع نگاه آن، به ویژه رهبران و مدیریت راهبردی آن به انسان و جایگاه و ویژگی های اوست. این موضوع تا بدان حد اثرگذار است که می تواند نوع و محتوای رویکردها و جهت گیری های فرهنگی آن جامعه و رهبران آن را تعیین کند. بر خلاف نظر بعضی از اندیشه ورزان و فیلسوفان که انسان را تک ساحتی، بدسرشت و جنگجو یا خوش ذات و صلح جو تفسیر و تأویل کرده اند و بر همین مبنا دیدگاه فرهنگی و اجتماعی خود را برای جوامع بشری ارائه داده اند، در نگاه امام خمینی قدس سره و رهبر معظم انقلاب انسان موجودی بالقوّه تربیت پذیر، اثرپذیر، اثرگذار، عاقل، و مختار است که بر اساس اصل «آزادی و اختیار» سرنوشت خویش را رقم می زند. این دو بزرگوار هیچ عاملی را در پیمودن راه سعادت یا شقاوت مؤثرتر و تعیین کننده تر از «اراده» انسان نمی دانند و عواملی همچون وراثت و محیط را عوامل اثرگذار فرعی معرفی می کنند. در فرمایش ها و منظومه فکری امام رحمه الله ضمن تأکید بر عنصر تربیت و کمال جویی انسان، چنین آمده است:

بچه وقتی متولّد شد، دیکتاتور نیست...، لکن با تربیت های

ص: ۳۰

اعوجاجی در همان محیط کوچکی که خودش دارد، کم کم دیکتاتوری در او ظهور می کند. اگر تربیت صحیح باشد برای این بچه، آن دیکتاتوری اش رو به ضعف می رود و اگر تربیت فاسد باشد، آن دیکتاتوری که کم بود، رشد می کند.

(صحیفه نور، ج ۱۴: ۹۰)

در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله ، خداوند، که آفریدگار و پروردگار نظام هستی است، برای تربیت انسان، هادیان و مدیرانی همراه با طرح و برنامه تربیتی و سازندگی فرستاده است. آنها انبیا و کتب دینی هستند تا استعدادهای نهفته در انسان را به منصه ظهور رسانند و راه سعادت و شقاوت را به او بنمایانند. ایشان در این زمینه می فرمایند: «خداوند تعالی با وحی به انبیای بزرگ می خواسته اند که مردم را، همه بشر را هدایت و آدم بسازند.» (صحیفه نور، ج ۷: ۲۸۸) «اگر برای هر علمی موضوعی است... علم همه انبیا هم موضوعش انسان است... تمام انبیا موضوع بحثشان، موضوع تربیتشان، موضوع علمشان انسان است.» (صحیفه نور، ج ۸: ۳۲۴) «قرآن کریم... آمده است که انسان را بسازد، انسان بالقوه را انسان بالفعل و موجود بالفعل کند». (صحیفه نور، ج ۳: ۲۱۸)

در دیدگاه امام خمینی رحمه الله انسان موجودی پویا، و کمال جو است و به طور فطری به کمال عشق دارد: «در فطرت همه بشر این است که کمال مطلق را می خواهد و برای خودش هم می خواهد. بشر انحصارطلب است، کمال مطلق را می خواهد که خودش داشته باشد. قانع نمی شود به آنچه دارد، دنبال آن چیزی است که ندارد؛ برای اینکه عشق به کمال مطلق دارد». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۰۵ و ۲۰۶)

در منظومه فکری مقام معظم رهبری نیز انسان و رابطه و اتصال قلبی

ص: ۳۱

او بـا خـدا و همچنین مجـذوب شـدن در برابر لطف الهی، راز و نیـاز با خـدا، و ارتباط دل ها با او جایگاه خاصـی دارد. برای درک انـدیشه رهبر انقلاب در مورد انسـان، نگـاهی به انـدیشه ایشـان در مورد آزادی، راهگشـاست. ایشـان با تأکیـد بر اینکه ما در مقوله آزادی به دنبـال شـناخت نظر اسـلام هستیم، مهم ترین تفـاوت میان دیـدگاه اسـلام و غرب در خصوص آزادی را، منشأ و پایه بحث آزادی می دانند:

در اندیشه لیبرالیستی، منشأ آزادی، تفکر انسان گرایی یا همان اومانیسم است؛ در حالی که در اسـلام مبنای آزادی، توحید به معنای اعتقـاد به خـدا و کفر به طـاغوت است. در دیـدگاه اسـلام، انسـان از همه قیود به غیر از عبودیت خـدا آزاد است. کرامت انسـانی از دیگر مبانی اصـلی آزادی در اسـلام است. حق در قرآن به معنای مجموعه نظام مند و هدف دار است که بر این اساس، عالم تکوین و عـالم تشـریع، هر دو حـق هسـتند و آزادی انسـان حق است و در مقابـل باطـل قرار می گیرد. حق در فقه و حقوق به معنـای ایجـاد توانـایی مطـالبه کردن است و انسان بایـد به دنبال آزادی خود و دیگران باشـد. (بیانات رهبر انقلاب در جمع اندیشـمندان، نخبگان، اساتید حوزه و دانشگاه، پژوهشگران و مؤلفان آثار علمی، در چهارمین نشست اندیشه های راهبردی جمهوری اسلامی، ۲۴/۱۱/۹۱)

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی

اگر فرهنگ را حوزه ای تعریف کنیم که به عنوان زیربنای جامعه انسانی، پایدارترین پایه اجتماع، شکل و ماهیت حرکت جامعه را

ص: ۳۲

مشخص می نماید، از منظر راهبردپردازی و سیاست گذاری فرهنگی، یکی از اقدامات مهم، تدوین چشم انداز فرهنگی کشور، ترسیم نقشه را ه نیل به آن و مهندسی و مدیریت فرهنگ با مد نظر قرار دادن همه ملاحظات و ویژگی های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و جمعیتی کشور در سایه منابع و مقدورات موجود است که تدوین و تحقق آن می تواند به پایه گذاری فرهنگ اصیل اسلامی و ایرانی بینجامد و در ذیل یک سند فرهنگی به فرصتی بی نظیر برای توسعه ملی تبدیل شود. مهندسی فرهنگی اصطلاحی است که با تأکیدات و پیشگامی مقام معظم رهبری در سال ۸۱ مبنی بر اینکه یکی از مهم ترین تکالیف ما در درجه اول مهندسی فرهنگ کشور است؛ در محافل فرهنگی داخل کشور، چه پژوهشی و چه سیاست گذاری رواج یافت. مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، مهندسی فرهنگی را بستر عدالت اجتماعی دانستند و دست یابی به اهداف فرهنگی انقلاب را مستلزم تبیین دقیق این مقوله برشمردند. همچنین با اشاره به ناکافی بودن کارهای انجام شده در این زمینه، تأکید نمودند: «باید این مسئله مهم را خیلی جدی تر گرفت». (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان، ۱۷/۹/۸۶)

با وجود این همه تأکیدات، ادبیات مرتبط با موضوع مهندسی فرهنگی در ایران نسبتاً ضعیف است، ولی در ادبیات غرب پیشینه ای طولانی دارد. تأکید رهبر معظم انقلاب از یک سو و نیاز جامعه و پیشینه طولانی این موضوع در عرصه بین المللی و کم توجهی به آن در عرصه داخلی، ضرورت پرداختن به مهندسی فرهنگی در عرصه نظر و عمل را بیش از پیش آشکار می سازد.

ص: ۳۳

از زمان پیدایش نظام دولتی بین المللی در نیمه سده هفدهم، دولت های غربی به شیوه های گوناگون کوشیده اند فرهنگ مناطق غیرغربی را به اقتضای منافع خود شکل دهند. هرچند آنان آشکارا اعلام نکرده اند که با مهندسی فرهنگی می خواهند به نوعی سلطه خود را بر مناطق غیر غربی تحمیل کنند، بلکه درصدد برآمده اند طرح های خود را در قالب برنامه هایی برای پیشبرد صلح و امنیت بین المللی مطرح نمایند، در دهه گذشته، یکی از دغدغه های بارز تلاش غرب برای مهندسی فرهنگی کشورهای در حال توسعه، جهانی سازی و طرح خاورمیانه بزرگ بود، که بیشتر ریشه ای فرهنگی دارد تا سیاسی. این طرح به دنبال محقق سازی سلطه پذیری فرهنگی کشورهای جهان و خاورمیانه و جذب فرهنگ این کشورها در فرهنگ غربی است به نحوی که استقلال فرهنگی کشورها را مخدوش و در کنار آن کم کم چهره فرهنگی و اسلامی خاورمیانه را دگرگون سازند. بر این اساس، ضروری است که ایران به عنوان اثرگذارترین کشور در حیات فرهنگی خاورمیانه و حتی جهان اسلام به روندهای فرهنگی داخلی خود در راستای تعالیم الهی و اسلامی و هویت ایرانی به نحو شایسته ای شکل دهد تا بتواند با این هجمه فرهنگی که مقام معظم رهبری آن را «ناتوی فرهنگی» نیز خوانده اند، مقابله کند. در این راستا است که طراحی نقشه مهندسی فرهنگی کشور بیش از پیش به یک ضرورت دینی ملی مبدل می گردد. در واقع مهندسی فرهنگی را می توان بستری مطلوب برای دست یابی به فرهنگ مطلوب در سایه منابع و مقدورات موجود شمرد.

البته در تدوین این نقشه نباید به نحوی بسته عمل کنیم که از دست آوردهای علمی و فرهنگی جهان بی بهره بمانیم؛ بلکه باید به

ص: ۳۴

گونه ای سیاست گـذاری کنیم تا امکان اسـتفاده از دست آوردهای بین المللی فرهم گردد و بدین طریق پاردایم فرهنگ «اسـلامی ایرانی» را هرچه بیشتر به زبان بین المللی نزدیک تر سازیم تا الگوپـذیری سایر کشورها از این تدبیر افزایش یابد. درباره ضـرورت و جایگاه مهندسی فرهنگی کشور رهبر انقلاب بارها در سخنرانی های خود بر آن اذعان، تأکید و تصریح داشته اند. برای مثال، ایشان در یکی از سخنرانی های خود در جمع کارگزاران نظام فرمودند:

یکی از مهم ترین تکالیف ما در درجه اول، مهندسـی فرهنگ کشور است؛ یعنی مشـخص کنیم که فرهنگ ملی، فرهنگ عمومی و حرکت عظیم درون زا و صـیرورت بخش و کیفیت بخشـی که اسمش فرهنگ است و در درون انسان ها و جامعه به وجود می آید، چگونه بایـد باشد؛ اشـکالات و نواقصـش چیست و چگونه باید رفع شود؛ کندی ها و معارضاتش کجاست؟ مجموعه ای لازم اسـت اینها را تصویر کند و بعد مثل دست محافظی هوای این فرهنگ را داشـته باشد. (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان، ۱۹ آذر ۱۳۷۹)

رهبر انقلاب توجه به فرهنگ و پرورش ایمان و عقیده انسان ها مطابق موازین اخلاقی و دینی، نجات و هدایت بشر از گمراهی را از وظیفه همگانی و به ویژه از وظایف اصـلی دولت و حکومت اسـلامی می دانـد که نبایـد بی اعتنا از کنار آن بگـذرد و بایـد در پرتو آموزه های نورانی الهی به آن تکلیف الهی عمل نماید. ایشان در ذیل این آیه شـریفه «مِنْ أَجْلِ ذَلِکَ کَتَبْنَا عَلَی بَنِی إِسْرَائِیلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَیْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ

ص: ۳۵

فِی الْأَرْضِ فَکَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِیعًا وَمَنْ أَحْیَاهَا فَکَأَنَّمَا أَحْیَا النَّاسَ جَمِیعًا» این وظیفه را این گونه تفسیر می کنند:

چنـد روایت هست که حضـرت می فرماینـد: کسـی که انسان را از «حَرْق او قَتْل» نجات بدهد. در یک روایت هم خود حضـرت می فرمایند که یا انسان را هدایت کند. بعد می فرمایند «ذلک تأویلها الاعظم»، برترین تأویل و برترین معنای این آیه همین است که اگر کسـی کسـی را به قتل برساند یعنی موجب ضـلالت او را فراهم بکند, یا کسـی را احیا بکند یعنی موجبات هدایت او را فراهم بکند. آنگاه «فَکَأَنَّمَا أَحْیَا النَّاسَ جَمِیعًا» هـدایت یک انسان ارزش و قیمت هدایت همه بشـریت را دارد؛ چون گوهر انسانی در این انسان و در همه بشریت یک گوهر است. وقتی شما به گوهر انسانی کمک کردید و او را هدایت نمودید، چه در زمینه عقیده و چه در زمینه اخلاق، به گوهر بشـری کمک کرده ایـد و یاری رسانده اید. بنابراین، این همان ارزش را خواهد داشت. این نشان دهنده این اسـت که مسـئله هـدایت و کمک رسانـدن به نجات انسان ها وظیفه هرکسـی است که بتوانـد آن را انجام دهـد. یا در آن روایت ذیل آیه شریفه «فَلْیَنْظُرْ الآنسَـانُ إِلَی طَعَـامِهِ» می فرمایـد که این طعام معنوی است, این طعام دین است, اخلاق است. نظر به طعام معنایش این است که ملاحظه کن چه چیزی را مصـرف می کنی, یا چه چیزی را دیگری از دست تو مصـرف می کنـد. این نشان دهنـده اهمیت خوراک معنوی است. یا در روایت دیگری آمده است که وقتی حضرت امیرالمؤمنین

ص: ۳۶

می خواستند برای جمع کردن وجوه بیت المال و عمدتاً برای قضاوت به یمن سفر کنند ظاهراً اواخر حیات مبارک پیغمبر و نزدیک حجه الوداع بوده است پیش پیغمبر آمدند که اگر حضرت توصیه ای دارند بفرمایند. آنجا از قول پیغمبر نقل شده است که فرمود: «یا علی! لان یهدی الله بک رجلاً خیر مما طلعت علیه الشمس»؛ اگر خدا به وسیله تو یک نفر را به راه راست, به حقیقت و به فضیلت راهنمایی و هدایت کند, برای تو ارزشش از همه روی زمین بیشتر است؛ یعنی اگرهمه ثروت ها و قدرت ها و مقام ها و منزلت های مادی دنیوی را به تو بدهند, ارزشش کم تر از این است که تو بتوانی یک نفر را هدایت کنی. این حقیقت و واقعیتی است؛ چون ثروت و قدرت مادی چیزهایی زودگذر و زایلی هستند. اینها که ارزش های حقیقی به شمار نمی آیند, اما هدایت یک انسان این قدر در نظر پروردگار حایز اهمیت است. حالا در چنین شرایطی این سؤال پیش می آید که آیا حکومت می تواند بگوید من آزادی و امنیت را فراهم می کنم مردم خودشان بروند میدان معارضه و بحث عرضه و تقاضاست, هرکس هرچه توانست در بازار عرضه و تقاضا مطرح کند, هر چه شد شد؟! نه، به هیچ وجه. این جزو وظایف دولت اسلامی است که در این آشفته بازار احتمالی یا حتی غیر آشفته بازار, در بازار عرضه فرهنگ و عقیده و اخلاق, نگذارد عائله او یعنی ملت دچار گمراهی بشوند؛ یعنی همان احساسی را که انسان نسبت به زن و بچه خودش دارد, همان را باید نسبت به

ص: ۳۷

دیگران هم داشته باشد. شما اگر بدانید که فرزند خودتان دچار یک انحطاط اخلاقی شده که از نظر شما و از نظر جامعه زشت است, یا در معرض آن قرار گرفته چگونه عکس العمل نشان می دهید؟ (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۹/۹/۱۳۷۹)

ایشان همچنین در زمینه اهمیت و کارکردهای فرهنگ و نقش و رسالت حکومت در اصلاح و برنامه ریزی فرهنگی می فرمایند:

فرهنگ به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. حرکت جامعه، بر اساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه، بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است. دولت و دستگاه حکومت، نمی تواند از این واقعیتِ مهم خود را کنار نگهدارد. وقتی مردم در خانواده، ازدواج، کسب، لباس پوشیدن، حرف زدن و تعامل اجتماعی شان، در واقع دارند با یک فرهنگ حرکت می کنند... دولت و مجموعه حکومت، نمی تواند خود را از این موضوع برکنار بدارد و بگوید بالاخره فرهنگی وجود دارد و مردم به چیزی فکر می کنند؛ نه، ما مسئولیت داریم این فرهنگ را بشناسیم؛ اگر ناصواب است، آن را تصحیح کنیم؛ اگر ضعیف است، آن را تقویت کنیم؛ اگر در آن نفوذی هست، دست نفوذی را قطع کنیم. بنابراین، فرهنگ به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه هم یکی از میدان های اساسی است. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱)

ص: ۳۸

تأملی در سخنان ایشان مؤید چندین نکته است: اولاً فرهنگ عامل شکل دهنده به ذهن و کنش های اجتماعی و رفتار عمومی جامعه است. ثانیاً هدایت و کمک به ارتقای فرهنگ و اخلاق مبتنی بر آموزه های دینی و شریعت هم وظیفه دولت و حکومت اسلامی و هم وظیفه همگانی است و از همین جاست که تعیین راهبردهای کلان فرهنگی، راهبردپردازی و مهندسی فرهنگی اهمیت و ضرورت می یابد. ثالثاً یکی از اقدامات اساسی برای مهندسی فرهنگی کشور شمارش تهدیدها، فرصت ها، ضعف ها و قوت ها و سیاست گذاری واقع بینانه و هوش مندانه برای بهره گیری فرصت ها و قوت ها و ظرفیت ها از یک سو و پیشگیری از آسیب ها و ضعف ها و مقابله با تهدیدات فرهنگی از دیگر سو است. رابعاً با توجه به بیانات مقام معظم رهبری، مهندسی فرهنگی چند وظیفه مهم را بر عهده دارد: یکی ارزیابی وضعیت فرهنگی موجود به صورت واقع بینانه و مبتنی بر پژوهش های میدانی، تعیین فرهنگ آرمانی و وضعیت فرهنگی مطلوب یا همان جامعه آرمانی (اتوپیای) اسلام با توجه به تمامی ابعاد و زوایای آن شامل ارزش ها، هنجارها، اعتقادات، هنرها، اقتصاد، سیاست، معماری، لباس و... و برنامه ریزی. به سخن دیگر، باید برای حرکت از وضع موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب، نقشه راه که نشان دهنده تمام مراحل است طراحی و اقدامات عملی لازم برای اجرای مرحله ای این حرکت عظیم آغاز شود.

رهبر انقلاب در ادامه فرمایش های خود در زمینه شاخص ها و چارچوب مهندسی فرهنگی می فرمایند:

نمی گویم [فرهنگ را] به طور کامل کنترل کند؛ چون کنترل فرهنگ به صورت کامل نه ممکن است، نه جایز؛ اصلاً رشد

ص: ۳۹

فرهنگی با ابتکار و آزادگی و آزادی و میدان دادن به اراده هاست؛ در این تردیدی نیست؛ منتها هوای کار را باید داشت. در تربیت کودک گفته می شود که بچه را خیلی امر و نهی و کنترل و مهار نکنید؛ بگذارید آزادانه برود بازی کند؛ اما معنایش این نیست که اگر لب ایوان رفت و خواست پایین بیفتد، جلویش را نگیریم. باید مراقبت کرد و مواظب بود. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

مجموعه این عبارت علاوه بر آنکه نگاه تیزبینانه، هوش مندانه، عالمانه و توأم با عقلانیت رهبر انقلاب در سیاست گذاری و برنامه ریزی فرهنگی را نشان می دهد، در درون خود اهم شاخص ها و معیارهای مهندسی فرهنگی را ترسیم می سازد که از جمله می توان به پرهیز از افراط و تفریط، توجه به ابتکار، خلاقیت و آزادی عمل کارگزاران فرهنگی، میدان دادن به اراده ها و نیروهای خلاق، مخلص، متخصص و متعهد برای کار و فعالیت فرهنگی، اجتناب از امر و نهی های بی مورد و مهم تر از همه رصد و مراقبت مستمر و حکیمانه اشاره نمود. اینها ویژگی ها و معیارهای مهمی است که رسانه ملی همچون سایر نهادهای فرهنگیِ مسئول باید در سیاست گذاری ها و برنامه های ها سرلوحه کار خود قرار دهد و به آن عمل نمایند.

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام

اسلام به عنوان دین جامع و حیات بخش، انسان ساز و راهنمای عمل سیاست گذاران در نظام اسلامی همواره در کانون توجه و مرکز اندیشه

ص: ۴۰

فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری قرار داشته است. از نظر ایشان دین مبین اسلام و آموزه های آن با توجه به ظرفیت و توان وحدت بخش و بسیج اعتقادی پیروانش، یکی از مؤلفه های مؤثر و انکارناپذیر اقتدار و عزت ملی و دینی مسلمانان محسوب می شود. حاکمیت احکام الهی و اسلامی در جامعه موجب بالندگی و پویایی و قدرت مندی نظام اسلامی و فقدان یا بی توجهی به آن موجب بروز تهدیدات، تضعیف و رکود فکری و ناتوانی جامعه می شود. به علاوه، دین اسلام و حاکمیت آن معیار سنجش سویه های فکری و جهت گیری اعتقادی جامعه و حکومت، ملاک سنجش ضریب تهدیدات و آسیب ها و هدف محوری سیاست گذاری های فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی نیز محسوب می گردد. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرمایند: «ملت ایران یک نقطه اتکایی دارد و آن اسلام است.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۹۲) حفظ اسلام در رأس تمام واجبات است.» (وصیت نامه: ۲۵) در جایی دیگر می فرمایند: «اسلام چیزی است که همه ما باید فدای او بشویم تا اینکه تحقق پیدا بکند.» (صحیفه نور، ج۱۴: ۳۱۵) «تکلیف ما این است که از اسلام صیانت کنیم و حفظ اسلام را. کشته بشویم تکلیف را عمل کرده ایم. بکشیم هم تکلیف را عمل کرد ه ایم.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۲۵۱) «مکتب اسلام یک مکتب مادی نیست، یک مکتب مادی معنوی است. مادیت را در پناه اسلام قبول دارد، معنویت، اخلاق، تهذیب نفس (صحیفه نور، ج ۷: ۵ و ۶، به نقل از عزتی، ۱۳۷۵: ۱۵ و ۱۶)

امام خمینی رحمه الله در جایی دیگر در باب اهمیت دین مبین اسلام و ضرورت توجه و عمل همه مسلمانان به آن می فرماید: «باید تعلیمات اسلام را گرفت و همان طوری که اسلام دستور داده است که مؤمنین،

ص: ۴۱

همه مؤمنین در همه جا برادرند و امر کرده است به اینکه اعتصام به حبل الله بکنید و متفرق از هم نشوید و دستور داده است به اینکه تنازع با هم نکنید والا فَشِل می شوید. مسلمین وقتی می توانند از گیر ابرقدرت و از گیر حکومت های فاسد خودشان خلاص بشوند که این امر خدا را اجابت کنند. این دعوت الهی است، از صدر اسلام تا آخر این دعوت را اجابت کنند. کار وقتی از ما ساخته است که اسلامی فکر کنیم و به قرآن و اسلام گرایش پیدا کنیم و به تعلیمات صدر اسلام عمل کنیم.» (صحیفه نور، ج ۱۲: ۲۸۳) «تمام مقصد ما مکتب ماست و مسلمان های ما برای مکتب ماست که این طور قدرت دارند». (صحیفه نور، ج۱۳: ۷۶)

از نظر امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب اسلام به عنوان بن مایه اعتقادی مسلمانان کارکردهای مفید و مؤثری دارد که از جمله آنها هویت و انسجام بخشی به مسلمانان، سامان دهی فکری و سازماندهی عملی آنان و کمک به حل مشکلات و مصائب آنان است. ازاین رو خاستگاه امنیت فکری و فرهنگی جوامع اسلامی در حاکمیت همه جانبه تعالیم دینی در همه ارکان وجودی آنها و منشأ نابسامانی مسلمانان، فاصله گیری آنان از آموزه های اسلامی است. به عبارت دیگر، پیشرفت و تعالی جوامع اسلامی و مسلمانان با تمسک آنها به اسلام و کاربست عملی تعالیم آن در فراخنای جامعه اسلامی تحقق می یابد. اسلام به دلیل ریشه های وحیانی و اتصال به ذات لایزال خدای عالم، هم دربردارنده مصلحت امت و منفعت ملت است و هم با نفی تمایزات فاقد اصالت نژادی و اختلافات طبقاتی و برعکس تأکید بر شایستگی ها و قابلیت های صفاتی اکتسابی یا ذاتی، عامل اصلی هویت دینی و انسجام اجتماعی به شمار می آید.

ص: ۴۲

امام خمینی رحمه الله در همین باره بیان کرده اند: «ما تا به اسـلام بر نگردیم، تا به اسـلام رسو ل الله برنگردیم مشـکلاتمان سـرجای خودش هست، نه می توانیم قضـیه فلسطین را حلش کنیم و نه افغانستان را و نه سایر جاها را.» (صحیفه نور، ج۱۳: ۸۹) «مقصد امروز مـا این است که این کشـور آفت زده، غرب زده و سـلطنت زده را به اسـلام برگردانیم و غرضـی غیر از این نـداریم.» (صـحیفه نـور، ج۱۶: ۶) امـام در جـایی دیگر می فرمایـد: «آنکـه مصالـح مردم را می خواهـد آن اسـلام اسـت. آنکه خـط بطلاـن کشـیده است بر اختلاف نژادی آن اسلام است. آنکه مابین هیچ نژادی فرق نمی گذارد و همه را می گوید که باید تقوا داشته باشید و آن چیزی که میزان است تقواست نه رنـگ است و نه نژاد است و نه کشور است و نه هیـچ چیز، آن اسـلام است و اینهـا می خواهنـد این نباشـد.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۴۲۹) ایشان در نهایت تکیه بر فرهنگ اسـلام، بر مبارزه با غرب زدگی و ساختن انسان های مسـتقل تأکیـد می کنند و می فرمایند: «بر فرهنگ اسلام تکیه زنید و با غرب و غرب زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید و بر روشنفکران غرب زده و شـرق زده بتازید و هویت خویش را دریابید.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۳) برخی دیگر از فرمایش های امام درباره جایگاه اسلام از این قرار است:

وقتی می توانیم با قدرت های بزرگ مقابله کنیم و آسـیب پذیر نباشـیم که متعهد به اسـلام، متعهد به احکام اسـلام باشـیم. (صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۹۳)

شما گمان نکنید که ایران دارای سـلاح بود. ایران سـلاحش سـنگ بود، چوب، مشت... لکن سـلاح معنوی داشت. (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۴)

ص: ۴۳

همه زیر پرچم توحید هستید. زیر پرچم اسلام هستید. و با این وضع که زیر پرچم اسلام هستید آسیب پذیر نخواهید بود. (صحیفه نور، ج ۱۳: ۴۰۳)

من اطمینان دارم که تا این ملت توجه به خدا دارد، هیچ قدرتی نمی تواند به این آسیب برساند. (صحیفه نور، ج ۱۵: ۲۱)

این را کراراً من عرض کردم که آن چیزی را که دستگاه های جبّار، قدرت های بزرگ از آن می ترسند آن عبارت از اسلام است. از اسلام اینها می ترسند. (صحیفه نور، ج ۱۲: ۳۸۴)

در مجموع اسلام با کارکرد تولید و بازتولیدکنندگی هویت، تأمین مصلحت ملت، رفع عوامل شقاق و حذف زمینه های نفاق و چندپارچگی فرهنگی و هویتی، ایجاد و تقویت بنیادهای وحدت، وفاق و همبستگی و تحقق عوامل قدرت فرهنگی و نرم افزاری از راه تجهیز و بسیج اعتقادی، فرهنگی و ایدئولوژیک پیروان و سرانجام توان مندی آن برای حل مشکلات و پاسخ گویی به مطالبات آنان، نقش محوری در مصونیت بخشی، تعالی و صیانت فرهنگی جامعه و کشور دارد. لذا از منظر امام و رهبر انقلاب مصونیت فرهنگی و استقلال کشور جز در سایه صیانت از اصول شریعت و تحکیم و تقویت مبانی دیانت میسر نیست و تضعیف ارکان دین و تهدید بنیان های شریعت به منزله تهدید هویت و فرهنگ اصیل اسلامی و ملی است.

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی

«فرهنگ»، از موضوعاتی است که از منظر جمهوری اسلامی و بنیان گذاران آن اهمیت فراوانی دارد؛ به گونه ای که زیربنای نظام اسلامی

ص: ۴۴

را تشکیل می دهد. برخی کسان از این منظر، انقلاب اسلامی را یک انقلاب فرهنگی می دانند که موفق گردید همه بنیان های فکری جامعه را دگرگون سازد. بر همین مبنا فرهنگ در نظام فکری امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب برجستگی خاصی دارد و از سترگ ترین ساحت های انقلاب اسلامی و اصلی ترین وجوه منظومه فکری مقام معظم رهبری به شمار می آید. با گذاری بر اندیشه های ایشان و تأمل در نظام فکری ایشان، محوریت فرهنگ به خوبی و آشکار می گردد.

مقام معظم رهبری در مورد اهمیت و اصالت فرهنگ می فرماید:

«فرهنگ یک جامعه اساس هویت آن جامعه است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳) «عاملی که یک ملت را به رکود و خمودی یا تحرک و ایستادگی یا صبر و حوصله یا پرخاشگری و بی حوصلگی یا اظهار ذلت در مقابل دیگران یا احساس غرور و عزت در مقابل دیگران یا به تحرک و فعالیت تولیدی یا به بیکاری و خمودی تحریک می کند فرهنگ ملی است «(مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱) «فرهنگ، به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آنها حاکم است... من فرهنگ کشور را در سه عرصه مهم و عام مشاهده می کنم: اول در عرصه تصمیم های کلان کشور است؛ یعنی فرهنگ به عنوان جهت دهنده به تصمیم های کلان کشور، حتی تصمیم های اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و یا در تولید، نقش دارد. وقتی ما می خواهیم ساختمان بسازیم و شهرسازی کنیم، در واقع، با این کار، داریم فرهنگی را ترویج یا تولید می کنیم یا اشاعه می دهیم.

ص: ۴۵

وقتی تولیـد اقتصادی هم می کنیم، در واقع، داریم از این طریق، فرهنگی را تولید می کنیم؛ اشاعه می دهیم یا اجرا می کنیم. اگر در سیاست خـارجی، مـذاکره ای می کنیم و تصـمیمی می گیریم، عیناً همین معنـا وجود دارد. (بیانـات رهـبر معظم انقلاـب در دیـدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱)

ایشـان در جمع رؤسـای دانشـگاه هـای کشور باز بر جایگاه و اهمیت فرهنگ تأکیـد و آن را بستر اصـلی زنـدگی و حرکت عمومی کشور و بن مـایه تفکر و ایمـان آن جامعه تعریف می کننـد: «ما فرهنگ را بستر اصـلی زنـدگی انسان می دانیم؛ نه فقط بستر اصـلی درس خواندن و علم آموختن. فرهنگ هر کشور، بستر اصـلی حرکت عمومی آن کشور است است. حرکت سیاسی و علمی اش هم در بستر فرهنـگ است. فرهنـگ، یعنی خلاـقیت و ذاتیـات یـک جـامعه و بومی یـک ملت، تفکراتش، ایمـانش، آرمان هایش، اینها تشـکیل دهنـده مبانی فرهنگ یک کشور است؛ اینهاست که یک ملت را شـجاع و غیور و جسور و مسـتقل می کند، یا سـرافکنده و ذلیل و فرودست و خاک نشین و فقیر می کند». (بیانات رهبر انقلاب در دیدار رؤسای دانشگاه ها، ۱۷/۱۰/۱۳۹۰)

در دومین دیـدار سالاـنه هیئت دولت نهم با رهبر معظم انقلاب اسـلامی، در چهارم شـهریور ۱۳۸۶، ایشـان از فرهنگ به عنوان یک بخش مظلوم نام بردند و توجه به آن را برای مسئولان کشور لازم شمردند: «نکته بعدی که می خواهم سفارش کنم، این است که از بخش فرهنگ رفع مظلومیت کنیـد. بخش فرهنگ انصافاً بخش مظلومی است... . واقعاً مسـئله فرهنگ را دست کم نگیرید. خیلی از مشکلات جامعه ما با فرهنگ سازی حل می شود. توجه بکنید که امروز، عمده قوای دشمنان ما

ص: ۴۶

در جبهه فرهنگی دارد کـار می کنـد. این جنـگ هـای روانی، این فعالیت های فرهنگی، این بودجه های پنهان و آشـکاری که برای منحرف کردن ذهن هـا می گذارنـد، همه اش مربوط به مسئله فرهنـگ است. فرهنـگ مثـل هواست که انسـان وقـتی که این هوا را اسـتنشاق کرد، با هوایی که استنشاق کرده و با آن جانی که گرفته، می تواند دو قدم بردارد و جلو برود؛ بقیه کارها همه برخاسته از آن چیزی است که شـما استنشاق کرده ایـد. اگر چنـانچه یـک جایی، هوای مسـمومی تزریق بشود، نتیجه ای که در انـدام ها دیـده خواهد شد تابع آن مسمومیتی است که در این هواست. اگر فضا را با دود یا مخدری تخدیر کنند، وقتی شما آن را استنشاق کردید، رفتـار شـما متناسب با آن چیزی خواهـد شـد که استنشاق کرده ایـد؛ فرهنگ یک چنین حالتی دارد. فرهنگ را دست کم نگیریـد؛ خیلی مهم است... بنـابراین صـرف وقت کنیـد و در بودجه هم برایش پول و فصول قابـل توجهی بگذاریـد... .» (سـخنان رهبر معظم انقلاب در دومین دیدار سالانه هیئت دولت نهم، چهارم شهریور ۱۳۸۶) تأمل در سخنان امام رحمه الله و مقام معظم رهبری علاوه بر آنکه اهمیت و جایگـاه فرهنگ را نزد آنان نشان می دهـد، مؤیـد دغـدغه های جـدی و اساسـی آنان در مورد فرهنگ و لزوم توجه بیشتر مسئولان به وضعیت فرهنگی و برنامه ریزی فرهنگی در کشور است.

رهبر انقلاـب مـدظله العـالی دربـاره موقعیت فرهنـگ و نسـبت آن بـا اقتصـاد و سـیاست فرمودنـد: «فرهنگ، حاشـیه و ذیل اقتصاد و سیاست نیست؛ بلکه اقتصاد و سیاست حاشیه و ذیل فرهنگ هستند.»

(http://payedars.blogfa.com/post-۶۷۱.aspx)

این سـخن را به چنـد طریق می توان تفسـیر کرد، از جمله اینکه فرهنگ بر اقتصاد و سـیاست تقدم شأنی و رتبه ای دارد؛ زیرا جهان، گذشته

ص: ۴۷

ملت ها و تمدن ها را با فرهنگ آنها می شناسد نه اقتصاد و سیاست آنها. حتی امروزه هم شهرت ملت ها و کشورها با فرهنگ آنهاست و فرهنگ اصلی ترین معیار برای داوری درباره ملت ها و کشورهاست. فرهنگ سالم و قوی که از آلودگی به دور مانده، مولد اقتصاد و سیاست سالم است. فرهنگ سالم حتی در کنار اقتصاد و سیاست ضعیف مایه افتخار است، اما اقتصاد شکوفا و سیاست پیشرو در کنار فرهنگ فاسد و منحط مایه مباهات نیست. فرهنگ فرهیخته و ارتقایافته روح انسان را آرام و ارضا می کند هر چند تنگناهای اقتصادی و ناملایمات سیاسی وجود داشته باشد، اما عکس آن امکان پذیر نیست. از سوی دیگر فرهنگ بر اقتصاد و سیاست تقدم رتبه ای نیز دارد؛ زیرا از زمانی که اقتصاد و سیاست به مفهوم امروزی وجود نداشت، فرهنگ بود. در نبود فرهنگ، اقتصاد و سیاست شکل نمی گیرد، هر چند آن دو پس از ایجاد بر فرهنگ اثر می گذارند و در تحولاتی که در عرصه فرهنگ پیش می آید نقش دارند. ازاین رو برای داشتن اقتصاد شکوفا و سیاست راهگشا و آرامش آفرین باید به عرصه فرهنگ رو آورد. بارور شدن فرهنگ در مسائل مختلف قابل احصا، اثر فوری بر رشد اقتصادی و توان سیاسی دارد. پس با اصل قرار گرفتن فرهنگ باید در بسیاری از عرصه ها بازبینی و بازآفرینی شود.

نکته مهم دیگر از نظر رهبر انقلاب که اساساً از دغدغه های ایشان در این حوزه محسوب می شود جهت گیری هایی است که در فعالیت ها و سیاست گذاری های فرهنگی باید در کانون توجه قرار گیرید. اینکه مبادا کارگزاران فرهنگی کشور و نهاد های فرهنگی از جهت دهی های دشمن و خوش آیند و بدآیند آنان تأثیر پذیرند و دچار افراط و تفریط شوند. رهبر انقلاب علاوه بر تلاش و سرمایه گذاری، مهم ترین رسالت نهاد ها و

ص: ۴۸

مسئولان فرهنگی را جهت دهی ارزشی و انقلابی به محتوای برنامه ها و ابزارها فرهنگی می دانند و تأکید می کنند: «از جمله کارهایی که مسئولان فرهنگی دولت خیلی باید به آن بپردازند و واقعاً یک دقیقه را در آن فروگذار نکنند، این است که به فرهنگ عمومی جامعه و ابزارها و وسائل فرهنگی، «جهت ارزشی» بدهند. چون تلاش زیادی شده تا جریان های فرهنگی و عامل های فرهنگی هنر و ادبیات و شعر و سینما و بقیه در جهت غیر ارزشی حرکت کنند و راه بیفتند. شما باید کمک کنید و همه تلاشتان را بکنید که به تحرکات فرهنگی کشور در جهت ارزشی جهت بدهید... با ملاحظه جهت گیری های انقلابی و اسلامی در زمینه فرهنگ، دچار رودربایستی نشوید». (بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت، ۶/۴/۱۳۸۶)

با بحثی که درباره اصالت فرهنگ طرح شد، می توان در خصوص رابطه فرهنگ با حوزه های دیگر زندگی هم نتیجه گیری کرد. در نگاه رهبر انقلاب فرهنگ رابطه تعیین کننده ای با سایر حوزه ها دارد. هر چند نقش و تأثیر سایر حوزه ها هم به حساب آید. برای مثال، مقام معظم رهبری برای تبیین رابطه فرهنگ و سایر حوزه ها به تأثیر فرهنگ بر توسعه اقتصادی اشاره دارند و توسعه اقتصادی را نیازمند تلاش فرهنگی دانسته، می فرمایند: «واقعاً ما برای کار در زمینه فرهنگ عمومی، میدانِ بازی داریم. اگر ما بخواهیم توسعه اقتصادی را به معنای صحیح کلمه در جامعه راه بیندازیم، احتیاج به تلاش فرهنگی داریم. مادامی که حتی محقق و جست وجوگر علمی ما، آن فرهنگ کار و وجدان کار و عشق به کار را، آن چنان که در یک فرهنگ سالم مطرح است که مظهرعالی اش هم فرهنگ اسلامی است نداشته باشد، وجود این محقق،

ص: ۴۹

بی فایـده خواهـد بود. گیریم که محققان بزرگی تربیت کردیم و مثلاً آزمایشـگاه ها مهمی هم در اختیارشان گـذاشتیم؛ این به یک کار شخصـی تبـدیل خواهـد شد. اگر ما روی فرهنگ عمومی کار نکنیم، در توسعه اقتصادی هم خواهیم ماند. این تازه در صورتی است که ما محور را توسعه اقتصادی بگیریم. البته در جامعه اسـلامی، محور این نیست؛ توسـعه اقتصادی وسیله است. به هر حال، از هر طرف که حرکت می کنیم، می بینیم که به فرهنگ می رسیم و راه ها واقعاً به فرهنگ ختم می شود. برای فرهنگ باید کارکرد». (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

رهبر انقلاب کار فرهنگی را یک تکلیف الهی می داننـد که علاوه بر جهت گیری ارزشـی، بایـد به صورت هـدف مند انجام گیرد: «مـا در زمینه فرهنـگ و پرداختن به فرهنـگ چه کـار می خـواهیم بکنیم؟ اول تکلیفِ این را روشن کنیم. یـک وقت هست که یک دسـتگاهی به امور فرهنگی بی اعتنا است، یک وقت نه، یک دسـتگاهی اعتناء و اهتمام به امور فرهنگی دارد، لیکن هـدف گـذاری هـای فرهنگی اش دچار اختلال یا دچار خـدشه است. این هـدف گـذاری ها خیلی مهم است؛ از این نبایستی غفلت کرد. ما چه می خواهیم بکنیم بـا اخلاـق مردم، بـا فرهنـگ مردم؟ آیـا مـا به عنوان دولت اسـلامی می توانیم هـدایتِ فرهنگی جامعه خودمان را رها کنیم؟ قطعاً نه، جزو وظائف ماست. حالا مخالفین، معترضـین حرف هایی می زننـد، نقـد می کننـد، گاهی مسـخره می کننـد، گاهی اهانت می کننـد، بکننـد؛ ما که نمی توانیم تکلیف الهی را با این چیزها فراموش کنیم». (بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیئت دولت با ایشان ۱۳۸۸/؟؟؟/۶)

امام خمینی رحمه الله نیز در مورد اهمیت و جایگاه فرهنگ در جامعه

ص: ۵۰

می فرمایند: «مکتب اسلام یک مکتب مادی نیست، یک مکتب مادی معنوی است. مادیت را در پناه اسلام قبول دارد، معنویت، اخلاق، تهذیب نفس.» (صحیفه نور، ج ۷: ۱۵ و ۱۶، به نقل از عزتی، ۱۳۷۵: ۱۵ و ۱۶) «فرهنگ اساس ملت است، اساس ملیت یک ملت است. اساس استقلال یک ملت است.» (صحیفه نور، ج ۶: ۱۴) «زیربنا اقتصاد نیست، برای اینکه غایت انسان، اقتصاد نیست». (صحیفه نور، ج ۹: ۷۶)

در دیدگاه امام خمینی رحمه الله عنصر اصلی و کلیدی هویت ملی ایرانیان، فرهنگ اصیل اسلامی است که فرهنگی انسانی، سالم و مستقل است. (صحیفه نور، ج ۵: ۲۰۰ و ج ۱۱: ۲۳۸) و توانایی ساختن انسان هایی مستقل و کشوری قدرت مند را دارد. «فرهنگ اساس ملت است، اساس ملیت یک ملت است، اساس استقلال یک ملت است. لهذا آنها کوشش کردند فرهنگ ما را استعماری کنند تا نگذارند انسان پیدا شود. آنها از انسان می ترسند.» (صحیفه نور، ج ۶: ۴۰) «بی شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است».

امام خمینی رحمه الله برخلاف کسانی که بر عناصری همچون نژاد، سرزمین، رنگ و جنس تأکید می کنند، معتقد است: «اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد... فرهنگ بالاترین و والاترین عنصری است که در موجودیت جامعه دخالت دارد و با انحراف فرهنگ، هویت جامعه دچار آسیب جدی می شود و با ارتزاق فرهنگ مخالف، هویت جامعه مستهلک شده و موجودیت خود را از دست می دهد.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰) تأکید ایشان بر فرهنگ اصیل اسلامی به معنای فرهنگ عقلانی انسانی اسلام راه را برای تصور معقول و واقع بینانه تری از الگوی فرهنگی مطلوب باز می کند. این نوع نگرش به فرهنگ، در واقع محوری را به وجود می آورد

ص: ۵۱

که ضمن طرد عناصر غیرعقلانی تمدن های دیگر، قابلیت گفت وگو و بهره مندی متقابل از عناصر تمدن و فرهنگ های دیگر را فراهم می آورد. به همین دلیل در مورد اصل ترقی و تمدن جهانی می فرمایند: «اسلام با هیچ تمدنی مخالف نیست... همه مظاهر تمدن را انبیا قبول دارند... ما مخالف با ترقیات نیستیم... آنی که آنها می خواهند به ما بدهند تمدن نیست.» (صحیفه نور، ج ۵: ۹۴ و ۵۰۸) تأکید امام بر محور بودن فرهنگ انسان گرا و عقل گرا به عنوان الگوی فرهنگ ایرانی اسلامی، وجه دیگر تفکر ایشان محسوب می شود که درنتیجه آن امام را از غرب زدگی و غرب ستیزی دور و به متفکری نقاد و گزینش گر در ارتباط با غرب و تمدن های دیگر تبدیل می کند. بدین ترتیب معلوم می شود نظر امام خمینی رحمه الله به فرهنگ بسیار خاص است و ایشان اهتمام جدی برای دگرگونی فرهنگی دارند. امام در جای دیگر درباره اهمیت اصلاح فرهنگ فرموده اند: «رأس همه اصلاحات اصلاح فرهنگ است».

نکته دیگری که در اندیشه و منظومه فکری امام و رهبر انقلاب در مورد فرهنگ اهمیت فراوانی دارد، ضرورت اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی، نظارت بر هزینه های فرهنگی و جلوگیری از حیف و میل شدن بودجه هایی است که برای حوزه فرهنگ تعیین و تصویب می شود. از منظر آنان صرف اختصاص بودجه های فرهنگی کافی به نظر نمی رسد؛ بلکه اولویت گذاری فعالیت های فرهنگی متناسب با نیازهای جامعه و حوزه های مهم و راهبردی، کاری لازم است.

جذب و هزینه کردن هدف مند بودجه های اختصاص یافته از دیگر شاخص ها فعالیت در حوزه فرهنگ محسوب می شود. در این زمینه رهبر انقلاب می فرمایند:

ص: ۵۲

... جذب بودجه فرهنگی در جای مناسب، خیلی کار سختی است؛ کار آسانی نیست. کار فرهنگی مثل ساخت وساز نیست که آدم بگوید خیلی خوب، این زمین، این هم مصالح، حالا- بروید بسازید. کار فرهنگی مصالحش خیلی سخت گیر می آید؛ معمار و استادکارش خیلی دشوار به دست می آید. لذاست که به نظر من توی کار فرهنگی یک مقداری بایستی اهتمام ورزید. اولاً ببینیم ما چه قلم از قلم های کار فرهنگی را اهمیت می دهیم. در بعضی از آن دوره های قبل که حالا نمی خواهیم خیلی مشخص کنیم و اسم بیاوریم، لیکن چاره ای هم نیست؛ انسان برای مقایسه مجبور است بگوید می خواستند کار فرهنگی بکنند، گفتند بودجه فرهنگی؛ بنا کردند کاروان سراهای شاه عباسی بین راه را به عنوان کار فرهنگی، آباد کردن! بله، آباد کردن کاروان سرای شاه عباسی چیز خوبی است، اثر باستانی هم هست؛ اما آیا کار اولویت دار فرهنگی ما همین است؟ ما که این جور در مواجهه با فشار عظیم تبلیغات جهانی قرار داریم؛ سیاست در خدمت فرهنگ است، اقتصاد در خدمت فرهنگ است، هنر در خدمت فرهنگ است، برای فشار آوردن به فرهنگ داخلی ملت ما... در مقابل این حرکت فرهنگی و این تهاجم عظیم فرهنگی که می خواهند روح انقلاب را، روح استقلال را، روح دین را از ما بگیرند، اولویت فرهنگی ما این است که برویم حالا فرضاً کاروان سرای شاه عباسی را آباد کنیم؟! این یعنی اشتباه کردن در تشخیص آن قلمِ کار فرهنگی؛ این یک اشکال است. بنابراین در کار فرهنگی

ص: ۵۳

باید دنبال چه باشیم؟ دنبال تولیدات. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۶/ ۸/ ۱۳۸۹)

اهمیت اسلام و ضرورت ترویج و نهادینه سازی دین باوری

اهمیت اسلام و ضرورت ترویج و نهادینه سازی دین باوری

از نگاه بنیان گذار انقلاب اسلامی امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب از آنجا که دین اسلام به عنوان جوهره؛ ذات، ماهیت و مبانی معرفتی و هستی شناسانه انقلاب را تشکیل می دهد، هرگونه سیاست گذاری فرهنگی و آموزشی توسط نهادها و سازمان های ذی ربط، به ویژه رسانه ملی، باید از همین سرچشمه زلال نشئت بگیرد و به ترویج و تعمیق دین باوری بینجامد. در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله اسلام دینی کامل و جامع است؛ دینی که برای برپایی قسط و عدالت نازل شده است و ازاین رو، در ارتباطی تنگاتنگ با زندگانی این جهان و امور فرهنگی، اجتماعی و سیاسی قرار دارد. مکتبی است که بر خلاف مکتب های غیر توحیدی، در تمام شئون فردی و مادی و معنوی و فرهنگی و سیاسی و نظامی و اقتصادی دخالت و نظارت دارد و از هیچ نکته ای، هرچند ناچیز که در تربیت انسان و جامعه و پیشرفت مادی و معنوی نقش دارد، فروگذار ننموده است. ایشان در فرمایش های خود، هدف اسلام را تحقق عدل و قسط و رساندن انسان به سعادت می دانستند و همه احکام اسلام را ابزاری برای اجرای حکومت و گسترش عدالت به حساب می آوردند.

نکته کلیدی در این زمینه جایگاه دین باوری در مراتب معرفتی دینی اعضای جامعه است که به لحاظ محتوایی و منزلتی بالاتر از مرحله شناخت و آگاهی های دینی قرار می گیرد. در واقع دین باوری به مرحله ای

ص: ۵۴

از اعتقادت دینی گفته می شود که افراد مرحله شناخت را پشت سر گذاشته و به مرحله عمیق تر از شناخت یعنی باور قلبی به آموزه های دینی و عمل و اخلاص در عمل رسیده اند. آنچه در اینجا برای سیاست گذاری فرهنگی اهمیت می یابد عبور از فرمالیسم فرهنگی و صورت گرایی در کار فرهنگی و لزوم پرداختن به محتوا و اقداماتی است که بتواند باورهای دینی را در جامعه، به ویژه در میان نسل جوان و نوجوان، نهادینه و این آموزه ها را به باورهای دینی تبدیل کند و در زندگی فردی و اجتماعی اعضای جامعه ساری و جاری سازد و مبنای کنش جمعی قرار گیرد.

رهبر معظم انقلاب در جمع دانشجویان در زمینه تبیین و اهمیت دین باوری در جامعه می فرمایند:

مقوله بعدی، تدین و دین باوری است؛ دین باوری با همان معنای عام خودش. من اینجا به نظرم به دانشجویان هم این نکته را گفتم که هرکس شب بیست و یکم قرآن سرش گرفت و «بک یا الله» گفت، از نظرم او همان دانشجویی است که من می گویم متدین و خدایی و مسلمان و حزب اللهی است؛ کاری ندارم ازکدام حزب و جناح و تشکیلات است. ما باید همه را به این طرف بکشانیم که شب بیست و یکم ماه رمضان احساس کنند دلشان به سمت مسجد و قرآن می کشد؛ این حالت برای کشور ما خیلی لازم است. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

رهبر انقلاب ترویج دین باوری را از رسالت های همه نهادها و

ص: ۵۵

دستگاه های فرهنگی از جمله روزنامه ها، رادیو و تلوزیون، روحانیت و متخصصان فرهنگی می داند که از طریق بهره گیری از روش ها و ابزار های کارساز و مداومت در فعالیت خود باید به این مهم همت گمارند:

... شما امروز ببینید دنیای غرب برای اینکه این ویژگی های فرهنگ غرب را در مردم بدمد از چه چیزهایی استفاده می کند. این ویژگی ها بعضی هایش بسیار خوب است، بعضی هاش بسیار بد است، همه اش با همدیگر در جوامع غربی وجود دارد. وجدان کارشان خوب است، وقت شناسی شان خوب است، تمیزی شان خوب است، اینها چیزهای خوبی است، اینها جزو چیزهای فرهنگ غرب است که عملاً هم وجود دارد، ولی شهوت رانی شان بد است، بی اعتنایی شان به ارزش های معنوی بد است، چسبیدن شان به مادیات بد است، همه این چیزهای بد و خوب را به انواع شیوه های مختلف با رادیوها، با روزنامه ها، با متخصصین تبلیغات مرتباً به ذهن مردم دنیا فرو می کنند تا جایی که آنها دیگر به غرب هم قانع نیستند. این کار را باید بکنیم، کی بکند این کار را؟ خوب در جامعه، ما تعدادی روزنامه داریم، یک رادیو و تلویزیون داریم، دستگاه روحانیت هم داریم. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

ایشان در جایی دیگر در زمینه اهمیت استمرار کار فرهنگی و لزوم بهره گیری از روش های مناسب برای نهادینه شدن دین و ارزش ها در افکار و اذهان جامعه می فرمایند:

خوب ما الآن هرچه می گوییم اولاً میلیون ها نفر می شنوند. ولیکن برای آن چیزهایی که مربوط به عادات و افکار و اخلاق

ص: ۵۶

هست گفتن کـافی نیست. این علم نیست. علم آن است که یـک بـار گفتیـد دیگری یاد می گیرد و دفعه دوم می شود تکرار، آنچه که مربوط به عمل است دانسـتن برایش کافی نیست. همین گفتن و به شکل های مختلف گفتن و منتقل کردن لازم دارد تا در ذهن انسان نفوذ کند. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱، به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

ایشان در جمع کارگزاران نظام در این زمینه باز تأکید می کنند:

بایـد در جهتی حرکت کنیم که مردم متـدین بار بیاینـد، متدین عمل بکنند، به مبانی دینی معتقد بشوند، عملاً پای بند بشوند؛ جهت گیری ما در همه زمینه ها بایـد این باشد. حالا در وزارت ارشاد، مسـئله کتاب هست، مسـئله هنرهای تجسـمی هست، مسـئله هنرهای گوناگون صوتی، تصویری هست، در همه این جهت گیری ها، بایستی ما جهتمان این باشـد که مردم به سـمت دین، به سـمت خـدا حرکت بکنند. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیئت دولت با ایشان، ۱۶/۰۶/۱۳۸۸)

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی

یکی از آسـیب هایی که می توانـد فرهنگ یک کشور یا جامعه را تهدید کند، افراط یا تفریط در سـیاست گذاری و برنامه ریزی و اجرای برنامه های فرهنگی است. مقصود از افراط، کنترل غیر عقلایی، شدید و بسـیار سـخت گیرانه نسبت به عناصـر تشکیل دهنده فرهنـگ و مقصود از تفریـط رهاسـازی این عوامـل به حـال خود یا بی اعتنایی در برنامه ریزی و مـدیریت فرهنگی است. مقام معظم رهبری در زمینه نگاه افراط گرایانه به فرهنگ

ص: ۵۷

می فرمایند: «ما نمی خواهیم با نگاه افراطی به مقوله فرهنگ نگاه کنیم. بایستی نگاه معقول اسلامی را ملاک قرار داد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲) ایشان متقابلاً نگاه تفریط گرایانه به فرهنگ را مردود دانسته، می افزایند: «ما نه معتقد به ولنگاری و رهاسازی هستیم، که به هرج و مرج خواهد انجامید، نه معتقد به سخت گیری شدید، اما معتقد به نظارت، مدیریت، دقت در برنامه ریزی و شناخت درست از واقعیات هستیم.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۸/۱۰/۸۳) در مورد اینکه حد مشارکت مردم در امور فرهنگی تا کجاست؟ و آیا متولیان فرهنگی باید به افراد اجازه دهند با سلایق و باورهای خود، خرده فرهنگ هایی را بسازند تا از مجموع آنها نظام فرهنگی شکل گیرد، مقام معظم رهبری با مفروض دانستن برتری نظام فکری اسلام بر همه نظام های فکری دیگر، می فرمایند:

برخورد افراطی [در حوزه فرهنگ] از دو سو متصور است: یکی اینکه مقوله فرهنگ را مقوله ای غیر قابل اداره و غیر قابل مدیریت بدانیم. مقوله ای رها و خود رو که نباید وارد آن شد ...در مقابل، تفکر افراطی دیگری وجود داردکه سخت گیر، خشن و نظارت وکنترل آمیز و بسیار دقیق است. این تفکر هم به همان اندازه غلط است... نمی شود ما میدان را رها کنیم تا دیگران هرکاری که می خواهند بکنند. امروز همان کسانی که دم از آزادی و لیبرال بودن می زنند، پیچیده ترین و دقیق ترین و ظریف ترین شیوه کنترل را بر روی فرهنگ کشورهای خودشان، بلکه سراسر دنیا اعمال می کنند. (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲)

ص: ۵۸

بر این اساس، اصلی ترین وظیفه متولیان فرهنگ، مهندسی و مدیریت فرهنگ بر اساس نظام فکری اسلام است. در اینجا لازم است نخبگان، استادان، دین شناسان، فرهیختگان و صاحبان قلم و متخصصان متعهد با تبیین نظام فکری اسلام و تبلیغ و گسترش آن و ارائه مطلوب و مناسب آن به جامعه، به ویژه نسل جوان که آینده سازان این کشور و نخبگان فکری و علمی کشور در زمان نه چندان دور خواهند بود، برتری این نظام فکری را برای آنها تبیین و مطلوبیت آن را در ذهن این افراد برجسته و نهادینه نمایند. در این زمینه نخبگان و مدیریت راهبردی فرهنگی کشور چند وظیفه عمده را بر عهده دارند:

۱. تبیین و تعیین شاخص های روشن و مشخص برای هدف گذاری فرهنگی؛

۲. تعیین ابزار و سایل لازم برای سنجش کم و کیف اقدامات انجام شده و فاصله موجود تا نقطه کانونی و هدف؛

۳. تعیین سازوکارهای نظارت، ارزیابی و اصلاح.

در این مورد مقام معظم رهبری می فرمایند: «باید تأثیر مجموعه کارهایی را که انجام می دهیم مشخص کنیم و بتوانیم بسنجیم که خروجی کارمان در مجموع نظام، در حوزه فرهنگ، چگونه است». (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲)

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن

اگر جنگ نرم را عبارت از اعمال اراده و تأمین منافع نظام سلطه، بدون منازعه و از طریق اشغال اندیشه و الگوهای رفتاری همه جانبه یک کشور در حوزه های مختلف اجتماعی و فرهنگی بدانیم، این روند متکی به

ص: ۵۹

روش های نرم افزارانه، نامحسوس و تدریجی صورت می گیرد. این نوع جنگ بدون واکنش فیزیکی است و نوعی اشغال همه جانبه، نامرئی و پایدار شمرده می شود. در این جنگ، عرصه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی از طریق تحمیل فرهنگ، اندیشه و الگوهای رفتاری نظام سلطه به تصرف کامل در می آید. در واقع هدف جنگ نرم، «مردم» است و شامل هر گونه اقدام روانی، تبلیغاتی، رسانه ای و فرهنگی است که جامعه و گروه هدف را نشانه می گیرد و بدون درگیری نظامی و اِعمال خشونت، رقیب را به انفعال یا شکست وامی دارد. جنگ نرم در پی از پا در آوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی اجتماعی حاکم تزلزل و بی ثباتی پدید آورد. (ماه پیشانیان، ۱۳۸۷) با این اوصاف جنگ نرم طیف وسیعی از اقدامات از جنگ رایانه ای و فعالیت های اینترنتی تا راه اندازی شبکه های رادیویی و تلویزیونی و شبکه سازی در فضای مجازی و موارد دیگر را در بر می گیرد و موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری مورد قبول نظام سیاسی می گردد. (نک: نائینی، ۱۳۸۷) به تعبیر جامع تر جنگ نرم «سلطه کامل و همه جانبه» در ابعاد سه گانه حکومت، اقتصاد و فرهنگ است که از طریق استحاله الگوهای رفتاری در این حوزه ها و جایگزینی الگوهای رفتاری مهاجم محقق می شود. در صورتی که در جنگ سخت هدف «سرزمین» و در جنگ نیمه سخت هدف «حکومت» است. رهبر معظم انقلاب در دو دهه اخیر، مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن بر ضد جمهوری اسلامی را، جنگ نرم معرفی کرده اند. ایشان در این مورد با هدف آشنایی هرچه بیشتر جامعه و نخبگان، با ادبیات مختلف، جنگ نرم را معرفی و به

ص: ۶۰

خوبی تبیین فرموده اند. اینک برخی از فرمایش های ایشان در این خصوص:

جنگ نرم، یک تهاجم فرهنگی، بلکه یک شبیخون، غارت و قتل عام فرهنگی است. (دیدار با فرماندهان گردان های عاشورای نیروی مقاومت بسیج، ۲۲ تیر ۱۳۷۱)

جنگ اراده ها و عزم ها، سیاست ها و تدبیرهاست. (پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام، ۲۳ اسفند ۱۳۷۸)

جنگ نرم، یعنی ایجاد تردید در دل ها و ذهن های مردم. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی و پیشرفته امروزی. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله نفوذ، دروغ و شایعه پراکنی. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی تهاجم به مرزهای ایمانی، عقیدتی و فرهنگی. (دیدار با خانواده های شهدای استان کردستان، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸)

جنگی است برای ناامید ساختن مردم از مبارزه. (دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۲)

قانون گرایی، قانون مداری و انضباط اجتماعی

قانون گرایی، قانون مداری و انضباط اجتماعی

هر نظام اجتماعی و سیاسی برای نظم دادن به رفتارهای فردی و جمعی و روابط اجتماعی ضوابط و معیار هایی را وضع می کند که قانون نامیده

ص: ۶۱

می شود. این معیارها ضمن آنکه مبنا و ملاک عمل مسئولان در سیاست گذاری ها و عمل سیاسی قرار می گیرد، ضوابط و چارچوبی است که همه شهروندان باید بدان پای بند باشند و کنش های خود را در همه عرصه ها بر اساس آن استوار سازند. وجود قوانین و مقررات در جوامع آن قدر حیاتی است که بدون آن مناسبات اجتماعی دچار بی نظمی و چالش می شوند و انتظام و ثبات سیاسی و امنیت اجتماعی دوام نخواهد یافت. اهمیت قانون تا بدان جاست که وجود قانون بد در جامعه چه بسا بهتر از بی قانونی باشد. علاوه بر وجود قانون، پای بندی و عمل به قانون نیز از موضوعات مهم در هر جامعه محسوب می شود و شاخص کلیدی برای ارزیابی سطح توسعه یافتگی سیاسی و سرمایه اجتماعی است. به علاوه دین مبین اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز مسلمانان را به رعایت تقوا و نظم سفارش نموده اند. با توجه به کارکردهای قانون و قانون گرایی و توصیه های اسلام به رعایت قانون، این مقوله در منظومه فکری امام رحمه الله و رهبر انقلاب، به عنوان مجتهد شیعی و ولی فقیه، از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است؛ تا جایی که رهبر انقلاب قانون گرایی را در کنار تعاون اجتماعی، تشکیل خانواده و ازدواج نمونه هایی از جهت گیری های فرهنگی جامعه دانسته اند. (از بیانات رهبر انقلاب در جمع زائران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳)

امام خمینی رحمه الله نیز قانون گرایی را مایه وحدت جامعه و قانون مداری را سبب امنیت و آرامش آن می دانند که زمینه های مساعدی را برای ترقی دیگر ابعاد جامعه فراهم می آورند. (امام خمینی رحمه الله ، ۱۳۷۱، ج۱: ۹۱۱ و ج۲: ۳۱۵؛ ۱۰۵) رهبر انقلاب برخی مصداق های قانون پذیری را چنین ترسیم می نمایند: «مورد بعدی، قانون پذیری است؛ به هم تنه نزدن، از هم جلو

ص: ۶۲

نیفتادن، حق همدیگر را برنداشتن، توی جیب هم دیگر دست نکردن، اینها قانون است و ما در جامعه اینها را لازم داریم.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰) ایشان در مورد اهمیت انضباط اجتماعی می فرمایند: «چیزهایی که در فرهنگ عمومی ما ضعیف است، یا جایش کم است، یکی از آنها انضباط است. جامعه ما، به انضباط، نهایت نیاز را دارد.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰) ایشان رسالت اصلی نظام آموزش و پرورش را تربیت انسان های مؤمن، پرهیزکار، متخلق به اخلاق اسلامی، بلند همت، امیدوار، خیرخواه، بانشاط، حقیقت جو، آزادمنش، مسئولیت پذیر، قانون گرا، عدالت خواه، خردورز، خلاق، وطن دوست، ظلم ستیز، جمع گرا، خودباور و ایثارگر می دانند و یکی از آنها قانون گرایی است. (بند یک سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور،

)

امام خمینی رحمه الله نیز بر همه ارکان قانون مندی و قانون گرایی تأکید وافر دارند و در خصوص ضرورت اهتمام به اجرای قانون می فرمایند: «در اسلام آن چیزی که حکومت می کند یک چیز است و آن قانون الهی است. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله هم به همان عمل می کرده است، خلفای او هم به همان عمل می کردند، حالا هم ما موظفیم که به همان عمل کنیم. قانون حکومت می کند، شخص هیچ حکومتی ندارد. آن شخص، ولو رسول خدا باشد، ولو خلیفه رسول خدا باشد، شخص مطرح نیست در اسلام. در اسلام قانون است، همه تابع قانون اند.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲۵) در منظومه فکری ایشان همه در برابر قانون برابرند و هیچ کس مجاز به امتیازخواهی و برتری در مقابل قانون نیست: «فرقی بین اشخاص نیست در قانون اسلام، فرقی بین گروه ها نیست.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲۵) «... همه باید

ص: ۶۳

مقیّد به این باشید که قانون را بپذیرید، ولو بر خلاف رأی شما باشد. باید بپذیرید؛ برای اینکه میزان اکثریت است». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۷۷)

تأمین آزادی

تأمین آزادی

یکی از مباحث و موضوعات اساسی که در بینش اسلامی در کانون توجه قرار دارد، آزادی و حد و مرز و ضوابط آن است. به جرئت می توان گفت هیچ مکتبی به اندازه مکتب حیات بخش اسلام به آزادی توجه نداشته است. اما آنچه در این زمینه اهمیت دارد نوع رویکرد و نگاه ایدئولوژیک اسلامی به مقوله آزادی است که اساساً تفاوت های ماهوی با رویکرد و فلسفه غرب و نظام لیبرال دموکراسی دارد. این تفاوت ها به خوبی در منظومه فکری رهبر انقلاب و امام خمینی رحمه الله قابل تمیز و تشخیص است. امام خمینی رحمه الله ضمن آنکه آزادی را برای جامعه بسیار مفید و عامل نیل انسان ها به درجات بالایی از انسانیت می داند، معتقد است اجتماع آزاد دارای پیشرفت های علمی، صنعتی و اخلاقی بیشتری است تا اجتماعی که هرگونه عمل فرد از طرف حکومت کنترل می شود. ایشان در این باره می فرمایند: «خدای تبارک و تعالی به ما حق نداده است، پیامبر اسلام به ما حق نداده است که به ملت مان یک چیزی را تحمیل کنیم. بلی، ممکن است گاهی وقت ها ما یک تقاضایی از آنها بکنیم، تقاضای متواضعانه، تقاضاهایی که خادم یک ملت از ملت می کند.» (صحیفه نور، ج ۱۱: ۳۴) امام خمینی رحمه الله یکی از ویژگی های مهم آزادی را سازنده بودن آن می داند که از جانب حکومت باید تأمین شود: «همگی [مردم] اعلام کرده اند که خواستار استقرار جمهوری اسلامی هستند که متکی بر آراء ملت باشد و با معیارها و قواعد اسلامی تکوین

ص: ۶۴

یابد و عمل کند و اینچنین حکومتی جز با دادن بیشترین آزادی های سازنده اخلاق، امکان پذیر نیست». (صحیفه نور، ج ۴: ۱۶۴)

رهبر انقلاب بر ضرورت تأمین آزادی ضابطه مند تأکید می کنند و می فرمایند: «آزادی بدون ضابطه معنا ندارد... . اینکه قرار باشد به بهانه آزادی اجازه بدهیم با هنر یا پول یا موارد دیگر ایمان و فرهنگ مردم توهین و تمسخر شود، چنین نخواهیم کرد.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) رهبر انقلاب وجود آزادی واقعی در غرب را ادعایی بیش ندانسته، می فرمایند: «... در ماجرای هلوکاست آنها [غرب] اجازه نمی دهند کسی درباره این ماجرا حتی حرف بزنند ولی باز هم ادعای آزادی می کنند.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) ایشان را یکی از اصول مهم می دانند که باید به وسیله نهادهای آموزشی و پرورشی پایه گذاری و در فرآیند جامعه پذیری نهادینه شود، لذا در سند ابلاغی سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ارتقای تربیت عقلانی و رشد بینش دینی، سیاسی و اجتماعی دانش آموزان و اهتمام به جامعه پذیری برای تحکیم وحدت و همبستگی ملی، وطن دوستی و مقابله هوش مندانه با تهاجم فرهنگی و پاس داشت استقلال و آزادی، مردم سالاری دینی و منافع ملی را از مأموریت های مهم وزارت آموزش و پرورش دانسته و بر آن تأکید کرده اند. (بند ۳. ۵ سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور، (http://www. asriran. com/fa/news/۲۷۰۱۷۰ اصل شعار استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی از همین منظر قابل تبیین است و معنا می یابد. در مجموع از منظر رهبر انقلاب و حضرت امام خمینی رحمه الله وجود آزادی از نیازهای اساسی جامعه مسلمین است و تأمین آن بر عهده حکومت است. ضابطه مندی، انطباق

ص: ۶۵

با معیارهای دینی و اعتقادی و سازنده بودن، از شاخص های مهم آزادی در جامعه محسوب می شود.

اهمیت و جایگاه خانواده و زن

اهمیت و جایگاه خانواده و زن

از منظر جامعه شناسی، خانواده نخستین واحد اجتماعی است که انسان از بدو تولد تا لحظه مرگ با آن در ارتباط است و در آن زندگی می کند. در رویکرد نظام مند، جامعه مانند موجود زنده است و همان گونه که سلول مهم ترین و کوچک ترین واحد سازنده یک موجود زنده را تشکیل می دهد، خانواده نیز نقش سلول را در جامعه ایفا می کند، به نحوی که سلامت آن موجب تداوم و بقای جامعه و مرگ یا بیماری آن موجب اضمحلال و بیماری جامعه می شود. بر همین اساس است که در دین مبین اسلام بر جایگاه و اهمیت خانواده و نقش دین و ارزش های دینی و الهی در حفظ سلامت آن تأکید شده است. ازاین رو یکی از نهاد هایی که در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری جایگاه ویژه ای دارد، نهاد خانواده به عنوان یکی از ارکان جامعه پذیری و تربیت اجتماعی و عامل اساسی در شکل دهی به شخصیت پایه و هویت ملی و دینی است. جایگاه و نقش خانواده سالم در نظام تربیتی اسلام آن قدر رفیع و مهم است که می تواند موجب پویایی، بالندگی و شکوفایی جامعه گردد.

موضوع بعدی منزلت و جایگاه زن در خانواده و جامعه، نوع روابط و مناسبات میان زن و شوهر و والدین و فرزندان است. رهبر انقلاب تشکیل خانواده و ازدواج، الگوی خانواده اسلامی و شمار فرزندان را نمونه هایی از جهت گیری های فرهنگی کشور دانستند که باید مورد توجه جدی قرار گیرد. به همین منظور در سندی که سیاست های کلی ایجاد

ص: ۶۶

تحول در نظام آموزش و پرورش کشور تصویب و ابلاغ نمودند، ارتقای معنوی خانواده را از رسالت های نظامی آموزشی برشمرده و آورده اند وظیفه آموزش و پرورش ارتقای معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش آموزان و تلاش برای ارتقای معنوی خانواده است. (بند پنج سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور،

(http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷

از منظر رهبر انقلاب از موضوعات مهم در حوزه فرهنگ که باید با برنامه ریزی و تدبیر با آن برخورد شود، فرهنگ خانوادگی و ازدواج، نوع پوشش، آرایش و مد است. ایشان در این زمینه می فرمایند: «[از] موارد دیگر [در حوزه فرهنگی]، فرهنگ ازدواج، فرهنگ رانندگی، فرهنگ خانواده، فرهنگ اداره و فرهنگ لباس است. بنده با مُد، خیلی موافقم و جزء آدم هایی هستم که به مُد گرایش دارم؛ اما مُدی که از داخل جوشیده باشد؛ چون مُد، یعنی ابتکار و نوآوری؛ نه چیزی که از بیرون بیاید. مُد آرایش مو و لباس و حرف زدن ما، همه اش دارد از بیرون می آید». (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، (۲۶/۹/۱۳۸۱

در منظومه فکری و انسان شناختی امام خمینی رحمه الله نیز خانواده، مناسبات میان زن و مرد و جایگاه آنان در خانواده و جامعه و حقوق زن به صورت حکیمانه و خردمندانه ترسیم و با ظرافت ویژه ای بیان شده است. امام خمینی رحمه الله می فرمایند زن و مرد از هویت انسانی مستقلی برخوردارند و هیچ یک نسبت به دیگری اصل به شمار نمی آید. امام معتقد است اسلام با مفهوم «زن» به عنوان شیء مخالفت کرده است. اسلام هیچ گاه مخالف آزادی زنان نبوده، ولی آزادی آنان را در رهایی از قید و بند دینی و شرعی نمی داند؛ در عین حال زن را انسانی مستقل

ص: ۶۷

می دانـد که می توانـد خـود انتخـاب گر باشـد. زن مسـاوی مرد است وماننـد مرد آزاد است که سـرنوشت و فعـالیت هـای خود را انتخـاب کنـد. حضـرت امـام دربـاره آزادی زنـان می فرماینـد: «مـا می خواهیم زنـان را از فسادی که آنان را تهدیـد می کنـد، آزاد سازیم.» (صـحیفه نور، ج ۳: ۳۷۰) ایشـان یگانه ملاک محـدودیت زن را زمانی می داننـد که موجب پیـدایش فساد شود که در این حـالت هـم زن و مرد فرقی ندارنـد. «زنـان در جـامعه اسـلامی آزادنـد و از رفتن آنهـا به دانشـگاه و ادارات و مجلسـین به هیـچ وجه جلوگیری نمی شود، از چیزی که جلوگیری می شود فساد اخلاقی است که زن و مرد نسبت به آن مساوی است.» (صـحیفه نور، ج ۵: ۱۸۳) ایشان در مورد حقوق زن در جامعه می فرمایند: «در نظام اسلامی، زن همان حقوقی را دارد که مرد دارد.» (صحیفه نور، ج ۵: ۱۸۹) ایشان درباره حجاب زنان نیز می فرمایند: «در اسـلام زن باید حجاب داشـته باشد، ولی لازم نیست که چادر باشد، بلکه زن می تواند هر لباسی را که حجابش را به وجود آورد اختیار کند». (صحیفه نور، ج ۵: ۲۹۴)

یکی از مسائل مهم در ارتباط با الگوی خانواده، بعد خانواده، میزان موالید و زاد و ولد و شـمار فرزندان است. این مسـئله به نوعی با سیاست های کلان و سطح توسعه یافتگی یک جامعه ارتباط می یابد. میزان جمعیت، جوانی جمعیت، کیفیت جمعیت و نحوه توزیع آن در بستر جغرافیـا (آمـایش سـرزمین) و سـرزمین نیز از مؤلفه هـای اساسـی در سـیاست گـذاری جمعیتی و از عناصـر قـدرت ملی محسوب می شود. موضوع مهم در این زمینه نسبت میـان منابع و ظرفیت ها و توان بهره گیری از ظرفیت ها (میزان توسـعه یافتگی و حجم جمعیت در یک کشور) است. با در نظر گرفتن مؤلفه های مذکور و ویژگی ها و شرایط ویژه ایران،

ص: ۶۸

موضوع جمعیت اهمیت خاصـی دارد. رهبر معظم انقلاب که خود سال ها مسـئولیت کلان مدیریت اجرایی کشور را در دست داشته انـد و تحلیل و شـناخت عمیقی از تحولات سیاسـی اجتماعی جاری کشور و منطقه و چشم انـداز روند تحولات در آینده دارند و به علاـوه بر ضـرورت ها و اقتضائات زمان واقف انـد، در خصوص موالیـد و میزان جمعیت کشور، سـیاست جمعیتی «افزایش معقولانه» جمعیت را پیشنهاد می کنند و می فرمایند:

مسئله جمعیت که به جـد هم مـورد بحث و اختلاـف نظر در جـامعه است، مسـئله بسـیار مهمی است. بلاشـک از نظر سـیاست کلی کشـور، کشـور بایـد برود به سـمت افزایش جمعیت؛ البته به نحو معقول و معتـدل. همه اشـکالات و ایرادهـایی که وارد می شود که بعضـی از اشـکالاتی را هم که مطرح می کننـد ما دیده ایم قابل برطرف شدن و قابل پاسخ دادن است. آنچه مهم است این است که کشور ما با ظرفیت طبیعی و با ویژ گی جغرافیای سیاسـی خود احتیاج دارد به یک جمعیت بیشتر؛ علاوه بر این همان طور که قبلاً هم گفته ایم مسـئله نمای جوان برای کشور یک مسـئله اساسـی و مهم و تعیین کننده است. آن طوری که اهل علم و اهل تحقیق بررسی کرده انـد و جوانب قضـیه را ملاحظه کرده انـد و آمارها را مورد مـداقه قرار داده اند، ما اگر چنانچه با این شـیوه ای که امروز داریم حرکت می کنیم پیش برویم، در آینـده نه چنـدان دور، یـک کشور پیری خواهیم بود که علاج این بیماری پیری هم در حقیقت در دسترس نیست؛ حالا نه [اینکه] در دسترس ما نیست، [بلکه] در

ص: ۶۹

دسترس هیچ کس نیست؛ یعنی امروز کشورهایی که در دنیا دچار پیری شده اند و قدرت زاد و ولد خودشان را از دست داده اند، به دشوای می شود گفت که راه علاجی برای حل این مشکل دارند. ما هم طبعاً با همین مشکل مواجه خواهیم شد؛ و نباید بگذاریم به اینجا برسد. البته مبانی اسلامی و تفکر اسلامی در زمینه جمعیت و افزایش جمعیت و با توجه به وضع جغرافیای سیاسی منطقه و کشور جمهوری اسلامی، یک چیزهای روشن و واضحی است. (بیانات رهبر انقلاب، ۹/۸/۱۳۹۲)

رهبر انقلاب همچنین در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی، در تدوین سند سیاست های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور»، ارتقای معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش آموزان و تلاش برای ارتقای معنوی خانواده را از وظایف وزارت آموزش و پرورش دانسته و بر آن تأکید کرده است. (بند پنج سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور)

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی

یکی از دغدغه های امام و رهبر انقلاب مسئله تهاجم فرهنگی غرب به عنوان یک واقعیت اجتماعی و هشدار به مسئولان و کارگزاران نظام برای مقابله جدی با آن است. ایشان در مورد اصل تهاجم فرهنگی می فرمایند:

ما چند سال قبل از این، بحث تهاجم فرهنگی را مطرح کردیم؛ بعضی ها اصل تهاجم را منکر شدند؛ گفتند چه تهاجمی؟ بعد یواش یواش دیدند که نه [فقط] ما می گوییم، خیلی از

ص: ۷۰

کشورهای غیر غربی هم مسئله تهاجم فرهنگی را مطرح می کننـد و می گویند غربی ها به ما تهاجم فرهنگی کردند؛ بعد دیدند که خود اروپایی ها هم می گوینـد امریکا به ما تهاجم فرهنگی کرده! لابـد دیده اید، خوانده اید که [گفتند] فیلم های امریکایی، کتاب هـای امریکـایی چه تهـاجم فرهنگی ای به ما کرده انـد و دارنـد فرهنگ ما را تحت تأثیر قرار می دهنـد. بعـد بالاخره به برکت قبول دیگران، این حرف مـا هم مورد قبول خیلی از کسـانی که قبول نمی کردنـد قرار گرفت! تهـاجم فرهنگی یک واقعیتی است. صـدها رسانه صوتی، تصویری، اینترنتی، مکتوب در دنیا دارنـد کار می کننـد با هدف ایران! با هدف ایران! نه اینکه دارند کار خودشان را می کننـد. یک وقت هست که فرض کنیـد رادیوی فلان کشور یا تلویزیون فلان کشور یک کاری دارد برای خودش می کنـد؛ این نیست، اصـلاً هدف اینجاست؛ با زبان فارسـی [برنامه می سازند]؛ آن را با وقت اسـتفاده فارسی زبان یا عنصر ایرانی تطبیق می کنند؛ مسائل ما را رصـد می کنند و بر طبق آن مسائل، موضوعات و محتوا برای رسانه خودشان تهیه می کنند؛ یعنی کاملاً واضح است که هدف اینجاست. خودشان هم می گویند، انکار هم نمی کنند. (بیانات رهبر انقلاب، ۱۹/۲/۹۲)

ایشـان در جـایی دیگر در مـورد آثـار ویران گر تهـاجم فرهنگی که در پوشـش هـای مختلفِ کتـاب، فیلم، پوشـش و... صورت می گیرد، چنین می فرمایند:

در حال حاضر، یک جبهه بندی عظیم فرهنگی که با سیاست و

ص: ۷۱

صنعت و پول و انواع و اقسام پشتوانه ها همراه است، مثل سیلی راه افتاده تا با ما بجنگد. جنگ هم جنگ نظامی نیست. بسیج عمومی هم در آنجا هیچ تأثیری ندارد. آثارش هم به گونه ای است که تا به خود بیاییم، گرفتار شده ایم. مثل یک بمب شیمیایی نامحسوس و بدون سر و صدا عمل می کند... الآن در مدرسه ها و داخل خیابان ها و جبهه ها و حوزه های علمیه و دانشگاه های ما، ناگهان نشانه های این تهاجم تبلیغی و فرهنگی را خواهید دید. یک کتاب چاپ می شود، یک فیلم تولید می شود و به داخل کشور [می آید]». (بیانات رهبر انقلاب، ۷/۹/۶۸)

رهبر انقلاب سال های پیش، همچنین با بیان موضوع تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی و ناتوی فرهنگی، هشدارهای جدی درباره نقشه و توطئه شوم دشمنان در این زمینه داده و همواره به نقش و وظیفه دولت در این باره اشاره کرده اند. بخش هایی از سخنان ایشان در مورد نقش دولت در امر مقابله با تهاجم فرهنگی از این قرار است:

۱. برای فعالیت های فرهنگی، برنامه ریزی ضروری است و نمی توان انتظار داشت که فرهنگ کشور، اعم از فرهنگ عمومی، فرهنگ نخبگان و فرهنگ دانشگاهی به خودی خود پیش رود.

۲. دستگاه های مختلف در قبال جریان فرهنگ عمومی کشور مسئول اند.

۳. همه ما در قبال مسائل فرهنگی و فرهنگ عمومی کشور مسئولیت شرعی و قانونی داریم.

۴. سپردن مسائل فرهنگی به مردم نافی وظیفه نظارتی و هدایتی

ص: ۷۲

دولت نیست و حضور حکومت و دولت در عرصه فرهنگ نیز به معنای سلب حضور مردم نمی باشد.

رهبر معظم انقلاب در خلال بحث درباره گام های اول و ضروری برای مقابله با پدیده های فرهنگی و خطرناک دشمن، به موضوعی کلیدی و بسیار اساسی به نام برخورد فعال و تهاجمی به جای برخورد انفعالی تأکید دارند:

در بحث تهاجم فرهنگی، انفعال و موضع دفاعی صرف در مقابل فرهنگ مهاجم، بدترین و خسارت بارترین نوع برخورد است. شاید انفعال در برابر تهاجم فرهنگی دشمن بزرگ ترین و بی دفاع ترین گذرگاهی است که دشمن از مسیر آن، زهرآگین ترین تولیدات فرهنگی خود را که در مدتی کوتاه یک جامعه متعالی را به هلاکت دچار می کند، به کشور و جامعه ای وارد می سازد و احتمالاً ـ بدتر از آن هم اشتیاقی است که در پی این انفعال، افراد خودباخته برای استقبال از فرآورده های آلوده فرهنگی دشمن از خود نشان می دهند. انفعال و اشتیاق در عرصه فرهنگ دو مقوله ای است که بخشی از جامعه ایران با آن بیگانه نیست و بسیاری از آسیب های فرهنگی از این ناحیه متوجه کشور شده است. خلاصه کلام آن که جایگاه و وضعیت سه عامل اصلی در عرصه تکاپوی فرهنگی، یعنی فرهنگ، وظیفه نظام و وظیفه دولت تا حدودی مشخص شد و معلوم گردید که نقطه وصل اندیشه فرهنگی به میدان عمل و عرصه اجتماعی، دولت است و دولت نیز با اعتقاد به وجود دشمنی که در حال تهاجم فرهنگی است و نیز اعتقاد به اینکه وظیفه

ص: ۷۳

دارد بـا تعهدپـذیری با این تهاجم مقابله کنـد، بایـد به فکر طرح و برنامه باشـد؛ زیرا بـدون برنامه نمی توان با دشـمن با برنامه مقابله کرد. اگر چنین شود می توان در انتظار جامعه ای سالم و رو به رشد و رسیدن به موفقیت های بزرگ ملی بود.

(http://payedars.blogfa.com/post۶۷۱.Aspx)

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی

بسیاری از نظریه پردازان عصر جدیـد را عصر جهانی نامیـده انـد. یکی از ویژگی های این عصر شکل گیری سبک های جـدید زندگی است که با گذشته تفاوت فاحش و عمیقی دارد و به تبع آن، هویت سازی متمایز را ایجاب می کند که مبتنی بر علقه مدرن و یک دست شـدن و پیونـد خوردن در گستره جهانی است. (ویزی، ۲۰۰۱، به نقـل از آلن، ۱۹۹۵) در جهـان کنونی افراد بر دو مبنا خود را تعریف می کنند. در رویکرد اول فعالیت تولیدی و جایگاه فرد در نظام تولید یا ساختار شغلی شالوده هویت اجتماعی است و در رویکرد دوم رفتارهای مصرفی مبنای شکل گیری هویت اجتماعی انسان محسوب می شود. رویکرد اول عمدتاً بر اساس مفهوم طبقه و رویکرد دوم بر مبنای مفهوم سبک زندگی فرمول بندی می شود. در دهه های اخیر فعالیت های فراغتی و عادات مصرفی به صورت فزاینـده به منزله شالوده سبک زنـدگی و هویت اجتماعی افراد شـمرده می شوند. (نک: به: بوردیو ۱۹۸۴؛ گیدنز ۱۹۹۱، به نقل از: ارمکی، ۱۳۸۴)

گیدنز این موضوع را به شکل دقیق تری نیز بیان کرده است. از نظر گیدنز «سیاست رهایی بخش» و «سیاست زندگی» دو سیاستی هستند که در جهان مدرن شکل گرفتند. او «سیاست رهایی بخش» مدرنیته را شامل

ص: ۷۴

مارکسیسم، لیبرالیسم و محافظه کاری می داند. از نگاه گیدنز در «سیاست زندگی» هم غایت سیاسی و هم ابزارها عبارت از دگرگونی «خود» هستند. او سیاست رهایی بخش را در رابطه با آزادی از قید استثمار، نابرابری و سرکوب و جست وجوی عدالت و مشارکت دموکراتیک می شمارد. برعکس، «سیاست زندگی» سیاستی مربوط به شیوه زندگی فرد است. این سیاست دربردارنده تلاش مداوم فرد برای گزینش گری در یک محیط منظم بازاندیشانه است که در آن، دیگر سنت نقشی در ارائه معیارهای زندگی روزمره ندارد. (نش، ۹۰:۱۳۸۰) امروزه سبک های زندگی، فرد را به جهان پیرامونش معرفی می کنند. هر فرد از این طریق است که هویت خود را شکل می دهد و الگوی هویت یابی قدرت مندی که فعال است، هویت یابی بر مبنای سبک زندگی و الگوی مصرف است. به تعبیری سبک زندگی، یک نظام معنایی می سازد، که افراد بر اساس این نظام معنایی است که خود را تعریف می کنند. جرج زیمل نیز الگوی مصرف و مهم تر از آن مد را جست وجوی تمایز و فردیتی می داند که هویت شخص را می سازد و سبک زندگی خود را بر اساس آن ترسیم می کند. به اعتقاد گیدنز در زندگی اجتماعی مدرن، مقوله زندگی اهمیت خاصی دارد و سنت بیشتر معنای خود را از دست می دهد و زندگی روزانه بیشتر بر اساس بازی دیالکتیکی امر محلی و امر جهانی شکل می گیرد و افراد بیشتر مجبور می شوند تا از میان مجموعه انتخاب ها، چیزهایی را گزینش کنند. (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۹ ۱۲۹) در مجموع به نظر می رسد که هویت مسلط در جهان جدید و پیشرفته کنونی با دو علقه جنبش های اجتماعی و سبک زندگی تعریف می شود.

با توجه با اهمیت یافتن مقوله سبک زندگی در ادبیات سیاسی

ص: ۷۵

اجتماعی و محقق سازی و تبلیغ آن به عنوان الگوی زندگی انسان مدرن برای جهان امروز و لزوم سیاست گذاری و تبیین الگو و سبک زندگی متناسب با اوضاع فرهنگی و اجتماعی ایران، این موضوع همچون سایر مسائل مبتلابه روز در کانون توجه رهبر معظم انقلاب قرار دارد. در این زمینه یکی از نکات مهمی که رهبر معظم انقلاب در سخنانشان همواره بر آن تأکید داشته اند، طراحی سبک زندگی مبتنی بر آموزه های دینی و اسلامی و فرهنگ اصیل ایرانی است. در اینجا به بازخوانش بخشی از فرمایش های رهبر معظم انقلاب درباره موضوع سبک زندگی می پردازیم.

رهبر معظم انقلاب اسلامی سال های متمادی درباره سبک زندگی مطالبی طرح کرده اند. ایشان در سخنرانی خود در جمع خانواده ها و جوانان در سفر به خراسان شمالی در زمینه محتوا و ویژگی های سبک زندگی غربی چنین فرمودند:

فرهنگ غربی فقط هواپیما و وسایل آسایش زندگی و وسایل سرعت و سهولت نیست؛ اینها ظواهر فرهنگ غربی است، که تعیین کننده نیست؛ باطن فرهنگ غربی عبارت است از همان سبک زندگی مادی شهوت آلودِ گناه آلودِ هویت زدا و ضد معنویت و دشمن معنویت. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۹۱)

رهبر انقلاب راه پایه گذاری سبک زندگی دینی و تمدن اسلامی را رهاسازی تقلید از غرب و روی آوردن به فرهنگ خودی می دانند:

شرط رسیدن به تمدن اسلامی نوین در درجه اول این است که از تقلید غربی پرهیز شود. ما متأسفانه در طول سال های متمادی، یک چیزهایی را عادت کرده ایم تقلید کنیم. بنده

ص: ۷۶

طرفدار این نیستم که حالا ـ در مورد لباس، در مورد مسکن، در مورد سایر چیزها، یک باره یک حرکت جمعی و عمومی انجام بگیرد؛ نه، این کارها باید به تدریج انجام بگیرد؛ دستوری هم نیست؛ اینها فرهنگ سازی لازم دارد. همان طور که گفتم، کار نخبگان است، کار فرهنگ سازان است و شما جوان ها باید خودتان را برای این آماده کنید؛ این، رسالت اصلی است. ما از علم ترویج می کنیم، از صنعت ترویج می کنیم، از اختراع و نوآوری ترویج می کنیم، هر مبتکری و هر ابتکاری را با احترامِ تمام بر روی چشم می نشانیم. این به جای خود محفوظ؛ اما همان طور که گفتیم، اصل قضیه جای دیگر است؛ اصل قضیه، درست کردن سبک زندگی است، رفتار اجتماعی است، اخلاق عمومی است، فرهنگ زندگی است. باید در این بخش، ما پیش برویم؛ باید تلاش کنیم. تمدن نوین اسلامی که ما مدعیش هستیم و دنبالش هستیم و انقلاب اسلامی می خواهد آن را به وجود بیاورد، بدون این بخش تحقق پیدا نخواهد کرد. اگر آن تمدن به وجود آمد، آن وقت ملت ایران در اوج

است؛ ثروت هم دنبالش هست، رفاه هم دنبالش هست، امنیت هم دنبالش هست، عزت بین المللی هم دنبالش هست؛ همه چیز با او خواهد بود، همراه با معنویت. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی؛ ۲۳/۷/۹۱)

همان گونه که ملاحظه می شود نوع و محتوای سبک زندگی مد نظر رهبر معظم انقلاب با محتوا و الگوی سبک زندگی غربی تفاوت ماهوی و بنیادی دارد. در منظومه فکری رهبر انقلاب، ساخت و محتوای سبک

ص: ۷۷

زنـدگی در ایران را آموزه هـای اعتقـادی برخاسـته از دین اسـلام، معنویت، اخلـاق و فرهنـگ و ارزش هـای اصـیل اسـلامی و ملی تشـکیل می دهـد. این الگو از سـبک زنـدگی علاـوه بر واکسـینه کردن جامعه از آسـیب های اخلاقی و اجتماعی، جامعه را از بروز بحران معنا و هویت محفوظ می سازد. حال آنکه در نظریه گیـدنز که یکی از طلایه داران نظریه سـبک زنـدگی و سـیاست زندگی در غرب است، ماهیت و جوهره سـبک زنـدگی دارای ویژگی های دیگری و ماهیتاً مادی و مصـرف گرایی است. سـیاست زندگی گیـدنز به بهترین شـکل گویـای هویت یـابی بر مبنـای سـبک زنـدگی در غرب است. بر این اسـاس افراد می کوشـند تـا با الگوهای مصـرف و علقه و تعهد خود به یک سـبک زندگی مشخص، هویت خویش را تعریف کنند. در ادبیات گسترده ای از جامعه شناسی کنونی، مصـرف گرایی یکی از وجوه تشـکیل دهنـده دوران جدیـد شـمرده شـده است. دوران جدیـد، دورانی ارزیابی می شود که مصـرف در آن ویژگی خاصـی یافته و از عوامل تعریف کننده این دوران است. (فاضلی، ۱۳۸۲: ۵۲) نظام معنایی افراد بر این اساس تعریف می شود که چه مصرف می کنند، چه خودرویی سوار می شوند، چه خانه ای می خرند، به چه موسیقی یا هنری علاقه دارند و چگونه اوقاغت فراغت خود را پر می کننـد. این موضوعات و بسـیاری الگوهای مصـرفی دیگر هویت و سـبک زنـدگی فرد را می سازنـد. ویژگی و مشـخصه اصـلی هویت مسـلط در جهان مـدرن، تعلق افراد به سـبک های زنـدگی و الگوهای مصـرف شان است. (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۹)

رهبر انقلاـب در زمینه تلاـش غرب برای بهره گیری از ابزار هـا و وسایـل گوناگون از جمله هنر، تبلیغات و سـینما برای تغییر ذائقه و سلایق ملت ها در جهان، بر لزوم هشیاری و تلاش برای مواجهه با این هجمه

ص: ۷۸

فرهنگی و هویت سوز سفارش مؤکد دارند:

یکی از نکاتی که باید در مواجهه با دنیای غرب کاملاً به آن توجه داشت، عامل و ابزار هنری است که در اختیار غربی هاست. اینها از هنر حداکثر استفاده را کرده اند برای ترویج این فرهنگ غلط و منحط و هویت سوز؛ به خصوص از هنرهای نمایشی، به خصوص از سینما حداکثر استفاده را کرده اند. اینها به صورت پروژه ای یک ملت را تحت مطالعه قرار می دهند، نقاط ضعفش را پیدا می کنند، از روان شناس و جامعه شناس و مورخ و هنرمند و اینها استفاده می کنند، راه های تسلط بر این ملت را پیدا می کنند؛ بعد به فیلم ساز، به فلان بنگاه هنری در هالیوود سفارش می کنند که بسازد و می سازد. بسیاری از فیلم هایی که برای ماها و برای کشورهایی نظیر ما می سازند، از این قبیل است. من از فیلم های داخل خود امریکا خبری ندارم؛ اما آنچه که برای ملت های دیگر می سازند، جنبه تهاجم دارد. چند سال پیش از این در خبرها بود که در بعضی از کشورهای بزرگ اروپایی تصمیم گرفته شد که با فیلم های امریکایی مقابله شود. آنها مسلمان نیستند، اما آنها هم احساس خطر می کردند؛ آنها هم احساس تهاجم می کردند. نسبت به کشورهای اسلامی البته بیشتر، و در مورد کشور انقلابی ما هم به طور ویژه؛ نگاه می کنند، خصوصیات را می سنجند، وضعیت را می سنجند، فیلم را بر اساس آن می سازند، خبر را بر اساس آن تنظیم می کنند، رسانه را بر اساس آن شکل می دهند و می فرستند فضا. باید به اینها توجه داشت. سلیقه سازی می کنند،

ص: ۷۹

فرهنگ سازی می کنند؛ بعد از آنکه سلیقه ها را عوض کردند، ذائقه ها را عوض کردند، آن وقت اگر احتیاج به زر و زور بود، دلارها را وارد می کنند، نیروهای نظامی و ژنرال ها را وارد می کنند. این، شیوه حرکت غربی هاست؛ باید مراقب بود. باید همه احساس کنند که

ایجاد تمدن اسلامی نوین بر دوش آنهاست؛ و یکی از حدود و ثغور این کار، مواجهه با تمدن غرب است، به صورتی که تقلید از آن انجام نگیرد. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۹۱)

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای شکل و صورت و کار تشریفاتی

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای شکل و صورت و کار تشریفاتی

یکی از موضوعات مهم در زمینه فعالیت های فرهنگی از نظر رهبر انقلاب محتواگرایی و توجه به مفاهیم و محتوای آموزه هایی است که در قالب برنامه های فرهنگی به جامعه عرضه می شود و پرهیز از صورت گرایی و کار تشریفاتی است. ایشان در این باره می فرمایند:

... نکته دوم در این زمینه [فرهنگ] این است حالا بعد از آنکه مصرف فرهنگی را پیدا کردیم، قلمی که باید این بودجه صرف آن بشود، پیدا کردیم، برویم سراغ محتوایش. بالاخره می خواهیم فیلم بسازیم. مثلاً می خواهیم ده تا فیلم انقلابی بسازیم؛ ده تا فیلمی که حامل ارزش ها باشد. یا می خواهیم فلان تعداد کتاب منتشر کنیم؛ محتواهایش چه باشد، چه جوری باشد، با چه قوتی، با چه استحکامی، با چقدر مایه علمی و هنری که در آنجا به کار برده می شود؟ اینها خیلی کارهای

ص: ۸۰

سخت و ظریفی است. در زمینه های فرهنگی، دنبال کارهای تشریفاتی و ویترینی نباشید. نمایش دادن کار فرهنگی، نه اینکه فایده ای ندارد؛ ضرر هم دارد. در زمینه فرهنگ باید دنبال کارهای محتوایی و اصیل و واقعی رفت، که امروز نیاز عمده کشور هم این است. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۸/۶/۱۳۸۹)

با ملاحظه جهت گیری های انقلابی و اسلامی در زمینه فرهنگ، دچار رودربایستی نشوید... در همه شعبه های فرهنگی، چه در موضوع کتاب، چه در کارهای هنری، چه در مؤسسات فرهنگی، جهت گیری ها را انقلابی و اسلامی قرار بدهید. اولویت ها را در اینجا هم ملاحظه کنید، چون منابع بالاخره محدود است... با توجه به محدودیت منابع، نگاه کنید ببینید اولویت ها چیست. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۱۶/۶/۱۳۹۰)

به کارهای سطحی نباید اکتفا کرد. به کارهای عمیق تر، کارهای بنیانی تر، کارهایی که از یکی شان ده ها کار صادر می شود و نشئت می گیرد، توجه کنید... در باب فرهنگ باید به شدت مراقبت شود که ما به «فرهنگ مهاجم» کمک نکنیم. فرهنگ مهاجم خطرناک است. اگر ما فرهنگ عمومی کشور و فرهنگی که نخبگان و مردم و قشرهای گوناگون را به سمت یک هدفی هدایت می کند، نتوانیم از آسیب دشمن محفوظ بداریم، کار خیلی مشکل خواهد شد؛ هرچه هم شما تصمیم بگیرید، اینها می آیند خرابش می کنند و جور دیگری منعکس خواهد شد. (از

ص: ۸۱

بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان،۰۲/۰۶/۱۳۹۱)

مقـام معظم رهبری در خصوص لزوم پرهیز از شـعارزدگی و لزوم انجـام دادن فعالیت های علمی عمیق و پایـدار توسط مراکز علمی می فرمایند:

ما نمی خواهیم این قضیه را با شعار و با اینکه «صلوات بفرست تمام بشود» و مانند اینها پیش ببریم؛ می خواهیم مسئله به شکل عمیق و علمی حـل بشود، گره هـای ذهنی ای که وجود دارد بـاز بشود، حقیقت قضـیه روشن بشود و به اعتقاد من ما می توانیم این کار را بکنیم؛ یعنی متفکرین ما و صاحبان دانشِ مرتبط با مسـئله جمعیت در هر بخشـی از بخش ها می توانند در این زمینه منطق صـحیح و قابـل قبولی را ارائه کننـد. این همایش البته قـدم اول است، یعنی قـدم ابتـدایی است، [اما] از گذاشـتن قانون به نظر من مهم تر است، چون [در] فرهنگ سازی... اکتفا نکنید به اینکه یک میزگردی تشکیل بشود و سخنرانی ای گذاشته بشود و مثلاً تعدادی مقاله چاپ بشود؛ اینها کارهای لازمی است، اما ناکافی است. (بیانات رهبر انقلاب، ۹/۸/۱۳۹۲)

در نگاه کلی از منظر رهبر انقلاب پرهیز از شـعارزدگی و کار فرهنگی تشریفاتی و ظاهرگرا، انجام دادن فعالیت های فرهنگی علمی عمیق و پایدار به نحوی که حامل ارزش ها باشد و بتواند فرهنگ را در مقابل آسیب دشمن و فرهنگ مهاجم مصونیت بخشد، پرهیز از سـطحی نگری، توجه به جهت گیری هـای انقلابـی و اسـلامی اصـیل و واقعی و برخورداری برنامه ها از قوت و اسـتحکام لازم از شاخص های فعالیت و برنامه ریزی فرهنگی محسوب می شود.

ص: ۸۲

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی

اشاره

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی

از منظر امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب یکی از آفات و بیماری های اساسی کشورهای اسلامی و جهان سوم خودباختگی و مرعوب شدن در مقابل فرهنگ و تمدن غرب، مصون دانستن غربی ها از اشتباه، و احساس نیاز و وابستگی به غرب است. این خودباختگی و نوع نگرش در برخی جوامع و میان برخی نخبگان آن قدر عمیق است که از آنها فرهنگ و ارزش های فرهنگی خود احساس حقارت می کنند. امام خمینی رحمه الله خودباختگی در مشرق زمین و به خصوص بین مسلمانان را معلول علل زیر می دانند:

الف) پیشرفت های مادی جهان غرب

الف) پیشرفت های مادی جهان غرب

اینها [نویسندگان] گمان کرده اند که اگر مملکتی در سیر طبیعی پیشرفت کرد، در سیر حکمت الهی نیز پیش قدم است، و این از اشتباهات بزرگ ماست. [این نوع نگاه را] یکی از تبهکاری های نویسندگان مشرق اسلامی باید دانست. (کشف اسرار، بی تا: ۳۴)

ب) مصون دانستن غرب و انسان غربی از خیانت و اشتباه

ب) مصون دانستن غرب و انسان غربی از خیانت و اشتباه

همین که نام یک مستشار امریکایی روی کسی آمد، دیگر برای او، این زمامداران بیهوش و خودسر ما، خطا و اشتباه یا خیانت و دزدی قائل نمی شوند.

همان: ۱۸۲)

ج) مرعوب شدن در مقابل پیشرفت های غرب:

ج) مرعوب شدن در مقابل پیشرفت های غرب:

وقتی کشورهای استعمارگر با پیشرفت علمی و صنعتی، یا به حساب استعمار و غارت ملل آسیا و آفریقا، ثروت و تجملاتی فراهم آوردند،

ص: ۸۳

اینها خود را باختند، فکر کردند راه پیشرفت صنعتی این است که قوانین و عقاید خود را کنار بگذارند. (ولایت فقیه، ۱۳۷۹: ۱۳ و ۱۴)

د) تصور ترقی به سبب گرایش به غرب و شرق

د) تصور ترقی به سبب گرایش به غرب و شرق

در سال های طولانی، تبلیغات دامنه دار دولت های شرق و غرب موجب این شد که ملت های مسلمان از آنها یاری بخواهند و گمان کنند که ترقیات این کشورهای ضعیف، در گرایش به یکی از این دو ابرقدرت است، لکن به هر طرف که تمایل پیدا کردند، بعد از مدتی فهمیدند که آنها جز اسیر کردن اینها و بردن خزائن و غارت کردن مخازن آنها کار دیگری نمی کنند. (صحیفه نور، ج ۴: ۱۸۳)

ه) القائات و عملیات روانی غرب بر ضد شرق

ه) القائات و عملیات روانی غرب بر ضد شرق

وقتی از بچگی، وقتی هم وارد شدند در مدرسه، توی مدرسه این را به گوششان خوانده اند؛ وقتی هم وارد شدند در جامعه، هی این در گوششان خوانده شده است، در روزنامه ها تبلیغ شده است، در مجلات تبلیغ شده است، همه جا این مطلب پیش آمده است که «شما خودتان نمی توانید خودتان را اداره کنید؛ اگر از دامن شرق فرار می کنید به دامن غرب باید پناهنده بشوید». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۸۴)

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن

امام خمینی رحمه الله خودشناسی را رمز استقلال ملی و مانعی در راه گسترش سلطه قدرت های جهانی می دانند و می فرمایند: «هیچ نحو استقلالی حاصل نمی شود الّا اینکه ما خودمان را بشناسیم.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۵۸)

ص: ۸۴

«ما تا تمام حیثیت خودمان را نفهمیم، نفهمیم که چه بودیم، ما در تاریخ چه بوده و چه هستیم، چه داریم، تا اینها را نفهمیم استقلال نمی توانیم پیداکنیم.» (صحیفه نور، ج ۱۰: ۷۴) ایشان در جایی دیگر می فرمایند: «هیچ ملتی نمی تواند استقلال پیدا بکند الّا اینکه خودش، خودش را بفهمد. مادامی که خودشان را گم کردند و دیگران را جای خودشان نشاندند، استقلال نمی توانند پیدا کنند.» (صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۸۳) امام عظمت هر ملتی را در «بازگشت به خویشتن» و «خودباوری» و لازمه خودباوری را تحقق این امر می دانند که افراد یک جامعه بفهمند که خود، موجودیتی دارند و آن موجودیت در فرهنگ آنان تبلور یافته است. (صحیفه نور، ج ۹: ۱۶۶) «ماها الآن خودمان را گم کرده ایم، مفاخر خودمان را الآن گم کرده ایم، تا این گمشده پیدا نشود، شما مستقل نمی شوید. بگردید پیدایش کنید». (صحیفه نور، ج ۹: ۵۹)

امام علت انحطاط جوامع و عقب ماندگی ملل مشرق زمین را احساس ضعف و فقدان خودباوری ملل جهان سوم می داند که آنها را آماده پذیرش سلطه فرهنگی و به دنبال آن سلطه سیاسی اقتصادی غرب کرده است و در این باره می فرمایند: «غربی ها کوشش کرده اند که ما را از خودمان بی خود کنند، ما را میان تهی کنند، به ما این طور بفهمانند و فهماندند که خودتان هیچ نیستید و هرچه هست غرب است و باید رو به غرب بایستید.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۵) «ما از خود هیچ نداریم و باید همه چیز، علم، تمدن، قانون و پیشرفت را از آنان بگیریم.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۸۹) «باید به خودمان اثبات کنیم که ما هم آدمیم، که ما هستیم در دنیا، که شرق هم یک جایی است، همه اش غربی نیست، شرق هم یک جایی است که خزائنش بیشتر از همه جا و متفکرینش بیشتر از همه جا بوده،

ص: ۸۵

طب از شرق رفته به غرب، تمدن از شرق رفته به غرب، لکن تبلیغات چه بوده است که ما را به عقب زدند». (صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۹۳)

در مجموع امام خمینی رحمه الله بازگشت به خویش و خودشناسی، خودباوری و تقویت آن را مهم ترین عامل استقلال کشور و مانعی فراراه هر گونه سلطه خارجی می شمارند و لذا شناخت و تقویت آن را مهم ترین عامل حفظ موجودیت کشورها در مقابل جریان پرقدرت فرهنگی غرب و موج ایدئولوژی «غربی سازی» می دانند.

رهبر انقلاب نیز رمز مقابله با ترفند دشمن و بازگشتن به خویشتن را قوی کردن خود و افزودن بر اقتدار ملی می دانند و می فرمایند: «ملت ایران باید خود را قوی کند؛ اگر ملتی قوی نباشد و ضعیف باشد به او زور خواهندگفت و باج گیران عالم از او باج می خواهند و اگر بتوانند به او اهانت کرده و او را زیر پا لگد می کنند؛ این طبیعت دنیایی است که با افکار مادی اداره می شود.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) ایشان تضعیف روح استقلال ملی را از اهداف دشمن می دانند که از طریق آن نظریه پردازی وابستگی تعقیب می شود: «اگر کسانی روح استقلال ملی را نشانه می روند و استقلال کشور را مسخره می کنند و وابستگی را تئوریزه می کنند، نمی شود در مقابل آنان بی تفاوت ماند». (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳)

امام خمینی قدس سره نیز معتقد بودند راه مقابله با خودباختگی و ایجاد خودباوری این است که به خود بیاییم و از غرب نهراسیم. ایشان می فرمودند: «نقطه اول این است که خود انسان متحول بشود، خود انسان از غرب زدگی بیرون بیاید. اگر فرهنگ ما متحول شود، فرهنگ انگلی متوقف می گردد.» (صحیفه نور، ج ۶: ۳۹۵) ایشان راه دست یابی به

ص: ۸۶

هویت اصیل را در تحول فرهنگ، باور به توانایی و امید به موفقیت و آینده و بیداری مسلمانان می دانند و اینکه باید فرهنگ از غرب زدگی بیرون بیاید. در این صورت است که می توان روی پای خود ایستاد و با زدودن مظاهر فرهنگی غرب، به خودباوری رسید. ولی راه خودباوری طولانی است؛ باید مغزهای استقلالی جانشین مغزهای استعماری بشوند. ایشان با توصیه به جوانان برای تحصیل خوب در داخل، معتقد بودند که با انقلاب فرهنگی باید با نفوذ ریشه دار غرب مبارزه کرد. (صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۱۰ و ۱۱۱) «این مکانیزم ها از مکانیزم های اساسی برای سازندگی و سعادتمندسازی جامعه است. ما که می خواهیم وابسته نباشیم، باید اول بیدار شویم که ما خودمان هم شخصیت داریم و می توانیم کار انجام دهیم.» (صحیفه نور، ۱۳۷۱، ج ۲: ۲۱۸) البته امام در راه سازندگی متذکر می شوند که نباید توقع داشت که یک روزه به همه چیز رسید اما نباید مأیوس شد و باید امیدوار بود و به اراده خود تکیه کرد. (صحیفه نور، ج ۲: ۲۱۸) باور به توانایی های خود و تکیه بر آن اساس پیروزی است. (صحیفه نور، ج ۲: ۲۹۷)

رهبر معظم انقلاب نبود خودباوری را نتیجه بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود دانسته، می فرمایند: «در کشور ما متأسفانه فرهنگِ کاملاً منحرفی از گذشته پایه گذاری شده، که هنوز آثارش از بین نرفته با این همه تبلیغاتی که ماها از اول انقلاب تا امروز داشتیم و آن، نگاه نیازمندانه به سمت غرب، بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود در مقابل اوست؛ که متأسفانه این فرهنگ ریشه کن نشده و وجود دارد؛ این به دلیل نبود خودباوری است». (بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه های خراسان، ۲۰/۰۷/۱۳۹۱)

ص: ۸۷

عزم، اراده و غیرت ملی

عزم، اراده و غیرت ملی

هر ملتی برای اینکه بتواند در صحنه داخلی به رشد و شکوفایی برسد و در صحنه جهانی و بین الملل چیزی برای عرضه و ارائه داشته باشـد نیازمنـد انسـجام و همبسـتگی و عزم و اراده ملی است. «عزم» تصـمیمی است که یک ملت پس از تعیین اهـداف و راهبردهای خود برای نیل به آن اتخاذ می نمایـد و «اراده» حرکتی است که در مسـیری از پیش تعیین شده در جهت نیل به همان اهداف پیموده می شود. هرچه اهـداف متعالی و بلنـد تر باشـند، اراده جمعی برای دست یابی به آنها قوی تر شـکل خواهد گرفت. عزم و اراده ملی اساساً از خصوصیات روان شناختی ملت هاست که بر پایه نوع آموزه های فرهنگی آن ملت و میزان تلاشی که برای درونی سازی و نهادینه کردن آنها صورت گرفته، در قالب شخصیت ملی تجلی و تبلور می یابد. همین که عزم و اراده ملی شکل گرفت و جزئی از ذات و جوهره یک ملت شد، خود به خود در منش و رفتار ملی و کنش های فردی افراد تجلی می یابد. همچنین ضـمن تولید شوق، ذوق و انگیزه، به رفتارها جمعی در همه عرصه های سیاسـی، اجتماعی، اقتصادی و حتی دفاعی و حراست از کیان و هویت آن ملت تبـدیل می شود و آن ملت را قـادر می سـازد همه موانع و سـختی ها را به سادگی پشت سـر گـذارد. از این منظر عزم و اراده ملی و عجین شـدن آن با غیرت و غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت، احساس عزت نفس، احساس افتخار، تعهد، تکلیف و وظیفه برای اقـدام و عمـل جمعی و سازنـدگی، انضـباط، نشـاط، همکاری و مشارکت ملی تولیـد می کنـد. در منظومه فکری رهبر انقلاب مقوله عزم و اراده ملی جایگـاه مهمی دارد و بارها به مناسـبت های مختلف از آن سـخن به میان آمـده است. در این باره مقام معظم رهبری می فرمایند:

ص: ۸۸

خلقیات اجتماعی، رفتارهای اجتماعی را به وجود می آورند. بنابراین، درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می شود، اما اساس و ریشه فرهنگ، عبارت است از عقیده، برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلقیات فردی و خلقیات اجتماعی و ملی. بنده چند نمونه از خلقیات اجتماعی و ملی را که برای یک ملت تعیین کننده است، در اینجا عرض می کنم. مثلاً ـ عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت. اگر فرض کنیم ملتی همراه با ایمان و عقیده ای که دارد، این اخلاقیات را هم دارا باشد، خواهیم دید که چقدر در رسیدن به اهداف و آرمان هایش، به او کمک خواهد کرد. بنابراین، به نظر ما، مقوله فرهنگ از نظر تأثیرش در آینده یک ملت و یک کشور، با هیچ چیز دیگری قابل مقایسه نیست؛ اهمیت مقوله فرهنگ از این جاست. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۹/۹/۱۳۷۹)

ایشان در مورد غیرت ملی می فرمایند: «موضوع دیگر، غیرت ملی است. اگر ببینیم کسی دارد به نحوی از انحا، به مرزهای فرهنگی یا دینی یا جغرافیایی یا ملی ما تعرض می کند یا فکر تعرض دارد، باید خون ما به جوش بیاید و غیرت ما تحریک شود.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱) «کسانی که از دین و انگیزه های دینی تهی دستند، با همین غیرت ملی توانسته اند کشور و هویت فرهنگی و استقلال و ماندن خود را حفظ کنند.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱) «برای

ص: ۸۹

علاج قطعی فشارهای اقتصادی دشمنان، باید به گونه ای اقتصاد خود را قوی و مستحکم کنیم که آنها از تأثیرگذاری فشارهای خود مأیوس شونـد که این هـدف با اجرای سـیاست های ابلاغ شـده محقق خواهد شد... مشـکلات مزمن جز با یک حرکت برنامه ریزی شـده برای مقاوم سازی اقتصاد برطرف نمی شود. (از بیانات مقام معظم رهبری در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، فروردین ماه ۱۳۹۳)

امام خمینی رحمه الله در مورد لزوم تقویت اراده و غیرت ملی در جامعه برای حفظ دست آوردهای نظام و رسالت و مسئولیت خطیر مردم و مسئولان مبنی بر فداکاری، پایداری و استقامت در دفاع از آرمان های انقلاب می فرمایند: «ما با هیچ قیمتی این متاعی را که به دست آوردیم از دست نخواهیم داد». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۸۳)

ظلم ستیزی

ظلم ستیزی

در منظومه فکری امـام رحمه الله و رهبر معظم انقلاـب ظلم ستیزی جایگـاه ویژه ای دارد. امـام خمینی رحمه الله درباره ظلم ستیزی و ضرورت هـا و انگیزه های آن، فصل جدیـدی در ترویـج فرهنگ دینی در ایران و جهان گشودنـد. ایشان از ابتـدای نهضت، با تبیین فلسـفه حمـایت از مظلوم و مبـارزه بـا سـتم و فسـاد، به همه انقلابیان و قشـرهای جامعه این نکته را گوشـزد کردنـد که ظلم ستیزی و مجاهـده یکی از ویژگی های انسان های وارسـته و مؤمن است و مربوط به زمان خاصـی از تاریخ نیست. به همین علت ایشان لحظه ای هم در مقابل زورگویی های جباران سر فرود نیاوردنـد و فرمودند: «من اکنون قلب خود برای سـرنیزه های مأمورین شـما حاضـر کردم، ولی برای قبول زورگویی ها و خضوع در مقابل جباری های شما

ص: ۹۰

حاضر نخواهم کرد. من به خواست خدا، احکام خدا را در موقع مناسبی بیان خواهم کرد، و تا قلم در دست دارم کارهای مخالف بر مصالح مملکت را برملا می کنم.» (صحیفه نور، ج ۱: ۱۷۹) مقام معظم رهبری نیز درباره اهمیت ظلم ستیزی و ایستادگی در مقابل سختی ها و جانفشانی برای آرمان ها می فرمایند: «عامل اصلی سربلندی و عزت یک ملت در میان ملت ها و همچنین در طول تاریخ، مجاهدت و تلاش آن ملت در عرصه های مختلف علمی، اقتصادی و تعاون اجتماعی و از همه مهم تر در عرصه آمادگی برای جانفشانی است... دوران دفاع مقدس و جنگ پر ماجرای هشت ساله نمونه بارز ایستادگی ملت ایران و جوانان کشور بر سر آرمان ها و مقابله با جبهه کفر و استکباراست. (بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع عظیم زائران مناطق عملیاتی دفاع مقدس، ۶/۱/۹۳)

مبارزه با اباحی گری

مبارزه با اباحی گری

از دیگر دغدغه های رهبر انقلاب در عرصه فرهنگی، تلاش دشمن برای ترویج بی بندوباری و اباحی گری است که به دلیل حرکت خزنده و پنهان، آن را به موریانه تشبیه کرده است که پایه و بنیان فرهنگی و ارزشی یک جامعه را سست و نابود می کند. رهبر معظم انقلاب شکستن مرزهای ایمانی و مرزهای روحی، تضعیف پای بندی ها و تقیدات دینی و اعتقادی جامعه، سست نمودن پایه های فکری و هنجاری، خدشه دار نمودن اعتقادات و باورهای اصیل ایرانی، ترویج جریان های خلاف اخلاق در جامعه و تشویق به فساد و شهوت رانی و حرکت های خزنده و پنهان به ویژه در درون خانواده ها را از مهم ترین شیوه ها و پی آمدهای اباحی گری می دانند که اگر مراقبت لازم صورت نگیرید، دامن گیر کشور و جامعه

ص: ۹۱

می شود. ایشان در این باره می فرمایند:

یکی از مسائلی که دشمن به طور جدی در کشور تبلیغ می کند، مسئله اباحی گری است. اباحی گری اعتقادی و عملی، یعنی پای بندی ها و تقیدات و تکیه گاه هایی که یک انسان را در حرکت خود به سمت هدف مشخصی عازم و مصمم می کند، از او گرفتن و او را سرگردان و لنگ کردن. این را باید جدی بگیرید. همه باید مسائل فرهنگی را جدی بگیرند. مظهر این تهاجم، همان اباحی گری است که از راه خدشه در اعتقادات، تشویق جریان های خلاف اخلاق در جامعه و تشویق و ترویج انواع و اقسام فسادها ایجاد می شود. اینها چیزهایی است که همه مسئولان کشور باید به آن بسیار توجه کنند و فقط مخصوص مسئولان فرهنگی نیست... نگذارید دشمن مثل موریانه ای به جان پایه های فکری و اعتقادی و ایمانی مردم بیفتد و آنها را دچار رخنه کند؛ این مهم است. همه وظیفه داریم مرزهای ایمانی و مرزهای روحی خودمان را حفظ کنیم... من که می گویم تهاجم فرهنگی، عده ای خیال می کنند مراد من این است که مثلاً پسری موهایش را تا اینجا بلند کند. خیال می کنند بنده با موی بلند تا اینجا مخالفم. مسئله تهاجم فرهنگی این نیست. البته بی بندوباری و فساد هم یکی از شاخه های تهاجم فرهنگی است؛ اما تهاجم فرهنگیِ بزرگ تر، این است که اینها در طول سال های متمادی به مغز ایرانی و باور ایرانی تزریق کردند که تو نمی توانی؛ باید دنباله رو غرب و اروپا باشی. نمی گذارند خودمان را باور کنیم... یکی از راه های

ص: ۹۲

تهاجم فرهنگی، این بوده است که سعی کننـد جوانان مؤمن را از پای بندی های متعصبانه به ایمان که همان عواملی است که یک تمدن را نگه می دارد منصرف کنند؛ همان کاری را که در اندلس، در قرن های گذشته کردند. یعنی جوانان را در عالم، به فساد و شهوترانی و می گساری و این چیزها مشغول کردند. این کار، حالا هم انجام می گیرد... صدای فرو ریختن ایمان و اعتقاد ناشی از تهاجم پنهانی و زیرزیرکی دشمن اگرشما ملت و عناصر فرهنگی بیدار نباشید خدای نخواسته، آن وقتی درمی آید که دیگر قابل علاج نیست... عده ای خیال کرده اند که وقتی ما به تهاجم فرهنگی غرب حمله می کنیم، فقط مسئله مان این است که یک نفر در خیابان حجابش را درست رعایت نکرده است. مردم به حمدالله حجابشان را رعایت می کننـد؛ الا افرادی قلیل. مسئله اینها نیست. این، فرعی است. اصل قضیه آن است که داخل خانه هاست و از مجامع جوانان سرچشمه می گیرد و دشمنان آنجا کار می کننـد. آنکه آشکار نیست، آنکه پنهان است، خطرآنجاست... جوانان ما شهوات را دور انداختند، راحتی و لذت را دور انداختند؛ رفتند در میدان مبارزه و توانستند دشمن را به زانو درآورند. حال دشمن از جوانان ما انتقامش را می گیرد. انتقامش چیست؟ انتقام دشمن این است که جوانان ما را به لذات و شهوات سرگرم کند. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از اعضای تشکل ها وکانون ها و نشریات و هیئت های مذهبی و شماری از نخبگان دانشجویی، ۱۳۹۰)

ص: ۹۳

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه گری و سلطه پذیری

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه گری و سلطه پذیری

امت محوری و فراملی اندیشی در مبانی معرفتی و افکار و رفتار امام خمینی رحمه الله جایگاه برجسته ای دارد و مبتنی بر آموزه های فکری ویژه ای است. به اعتقاد امام خمینی رحمه الله مرزبندی بین ملت ها و تفکیک و تقسیم آنها زمانی که صبغه جهان بینی نیافته و به نژادپرستی، قوم محوری، تجاوز و توسعه طلبی و تفرقه افکنی منجر نشده، و سازوکاری برای شناسایی و تمایز آنان از یکدیگر باشد، پذیرفتنی محسوب می شود. مقام معظم رهبری نیز لازمه رشد و پیشرفت در جامعه را تعامل و تبادل با جهان می شمارند، و به ویژه بر تبادل فرهنگی تأکید دارند و هیچ ملتی را بی نیاز از این نمی دانند که در همه زمینه ها، از جمله در زمینه مسائل فرهنگی، از ملت های دیگر بیاموزد. امام خمینی رحمه الله در زمینه تعامل با جهان می فرمایند: «مسلمین باید با هم ید واحده باشند. خودشان را از هم جدا ندانند؛ مرزها را اسباب جدایی قلب ها ندانند. مرزها جدا، قلب ها با هم.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۲۳) در جایی دیگر می فرمایند: «ما می خواهیم روابط دوستانه با همه کشورها داشته باشیم؛ مادام که آنها در امور داخلی ما مداخله نکنند.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۲۳) منظور امام از مفهوم «ما» در برابر «آنها» از یک طرف ناظر بر پذیرش مرزبندی ها و اهمیت هویت ملی و از طرف دیگر حاکی از تأیید و قبول تمایزات بر مبنای اصل سرزمین و جدایی و امور داخلی از خارجی و قبول اصل حاکمیت و استقلال ملی و نفی مداخله دیگران در امور داخلی کشورهاست. امام خمینی رحمه الله در جایی دیگر می فرمایند: «دولت اسلامی با همه ملت ها و با همه دولت ها می خواهد که تفاهم و ارتباط صحیح داشته باشد، در صورتی که آنها متقابلاً احترام دولت اسلامی را مراعات کنند.» (صحیفه نور، ج ۸: ۱۸) مقام معظم رهبری ضمن

ص: ۹۴

بیان ضرورت تبادل فرهنگی در میان ملل و کشورها، میان تبادل فرهنگی و تهاجم فرهنگی تفاوت قائل است. ایشان در باب ضرورت تبادل فرهنگی و تفاوت آن با تهاجم فرهنگی نکات ارزنده ای دارند که ما بخش هایی از فرمایش های ایشان را فهرست وار می آوریم.

ملت ها در رفت و آمدهایشان، آداب زندگی را، خلقیات را، علم را، لباس پوشیدن را، آداب معاشرت را، زبان را، معارف را و دین را از یکدیگر فراگرفته اند. این، مهم ترین تبادل های ملت ها با هم بوده است؛ حتی مهم تر از تبادل اقتصادی و کالا.

بسیار اتفاق افتاده است که این تبادل فرهنگی، به تغییر مذهب یک کشور انجامیده است! مثلاً در شرق آسیا، بیشترین عاملی که اسلام را به این کشورها از جمله به کشور اندونزی، به کشور مالزی و حتی به قسمت های مهمی از شبه قاره برد، دعوت مبلغان نبود؛ بلکه رفت و آمد آحاد ملت ایران بود.

خود ملت ما هم، در طول زمان، خیلی چیزها از ملت های دیگر آموخته است، و این، یک روند ضروری برای تر و تازه ماندن معارف و حیات فرهنگی در سرتاسر عالم است. این، تبادل فرهنگی است و خوب است.

تهاجم فرهنگی این است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای مقاصد سیاسی خود و برای اسیر کردن یک ملت، به بنیان های فرهنگی آن ملت هجوم می برد. چنین مجموعه ای هم چیزهای تازه ای را وارد آن کشور و آن ملت می کند؛ اما به زور؛ اما به قصد جای گزین کردن آنها با فرهنگ و باورهای ملی. این، اسمش تهاجم است.

در تبادل فرهنگی، هدف، بارور کردن فرهنگ ملی و کامل کردن

ص: ۹۵

آنهاست. اما در تهاجم فرهنگی، هدف، ریشه کن کردن فرهنگ ملی و از بین بردن آن است.

در تبادل فرهنگی، آن ملتی که از ملت های دیگر چیزی می گیرد، می گردد چیزهای مطبوع و دل نشین و خوب و مورد علاقه را می گیرد. فرض بفرمایید، دانش را از آنها تعلیم می گیرد. فرض کنید، ملت ایران به اروپا می رود و می بیند آنها مردمی اهل سخت کوشی و خطر کردن اند. اگر این را از آنها یاد بگیرد، خیلی خوب است. به اقصای شرق آسیا می رود و می بیند که آنها مردمی هستند دارای وجدان کار، علاقه مند به کار، مشتاق کار. اگر این را از آنها یاد بگیرد، خیلی خوب است. به فلان کشورمی رود و می بیند مردم آن کشور، وقت شناس، دارای نظم و انضباط، دارای محبت، دارای حس ادب و حس احترام اند. اگر یاد بگیرد، اینها چیزهای خوبی است.

در تبادل فرهنگی، قضیه چنین است: ملت فراگیرنده، می گردد نقاط درست و چیزهایی را که فرهنگ او را کامل می کند، از دیگران تعلیم می گیرد. درست مثل انسانی که ضعیف است و دنبال غذای مناسبی می گردد. دوا و غذای مناسب را مصرف می کند، تا سالم شود و نقصش از بین برود.

در تهاجم فرهنگی، چیزهایی که به ملت مورد تهاجم می دهند، چیزهای خوب نیست، بلکه چیزهای بد است. فرض بفرمایید اروپایی ها، وقتی تهاجم فرهنگی را در کشور ما شروع کردند، نیامدند روحیه وقت شناسی شان را، روحیه شجاعت و خطر کردند مسائل را، یا تجسس و کنجکاوی علمی را، در ملت ما منتشر کنند و با تبلیغات و تحقیقات، سعی کنند ملت ایران، ملتی دارای وجدان کاری یا وجدان علمی شود.

ص: ۹۶

این کارها را که نمی کننـد! مسئله لاابالی گری جنسـی را وارد کشور ما می کردنـد. ملت ما، در طول هزاران سال، ملتی بود دارای مبالاـت جنسـی؛ یعنی رعـایت هـای مربوط به زن و مرد و این در تمام دوران اسـلامی بوده است. نه اینکه کسـی خطا و تخلف نمی کرده؛ خطـا همیشه هست. در همه دوران هـا و در همه زمینه هـا، افراد بشـر خطـا می کننـد. خطا هست؛ اما خطا غیر از این است که چیزی بشود عرف جامعه.

اگر در تبادل فرهنگی، ملتی که از فرهنگ بیگانه چیزی می گیرد، تشبیه به آدمی شود که در کوچه و بازار، غذا و دوای مناسب می خرد که مصرف کنـد؛ در تهاجم فرهنگی، ملتی را که تحت تهاجم قرار گرفته است، بایـد به بیماری که افتاده و خودش کاری نمی تواند بکند، تشبیه کنیم. آن وقت دشمن، آمپولی به او تزریق می کند و معلوم است آمپولی که دشمن تزریق کند، چیست. این، فرق دارد با آن دارو و درمانی که خود شما بروید و آن را با میل انتخاب، و وارد بدنتان کنید. این، تهاجم فرهنگی است.

تبادل فرهنگی به انتخاب ماست؛ اما تهاجم فرهنگی به انتخاب دشمن است.

تبـادل فرهنگی انجـام می دهیم تـا کامـل شویم؛ یعنی فرهنـگ خودی را کامـل کنیم. امـا تهاجم فرهنگی انجام می گیرد تا فرهنگ خودی را ریشه کن کند. (دغدغه های فرهنگی، ۱۳۹۰: ۱۱۴)

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری

توجه به ترویج وجدان کاری و تعمیق و نهادینه سازی آن، از آموزه های دیگری است که بارها رهبر انقلاب بر آن تأکید داشته اند. این موضوع در

ص: ۹۷

سپهر انـدیشه رهبر انقلاب آن چنـان حائز اهمیت است که سالی را به نام «وجـدان کاری و انضـباط اجتماعی» نام نهادنـد. ایشان در مورد کارکردها و ضرورت های وجدان کاری می فرمایند:

شمـا اگر می خواهیـد درآمـد کشور زیـاد بشود، بایستی وجـدان کار را در مردم بیـدار کنیـد. بایستی روح اتقان گرایی درکار را به وجود بیاوریـد. کیفیت کار را خوب کنید، چرا ما می بینیم که کار ایرانی با اینکه الآن این همه روی کار ایرانی تکیه می شود، روی صادرات تکیه می شود، این همه می گویند و از اول انقلاب هم جهت کلی این بوده، در عین حال هنوز که هنوز است، کیفیت کار ایرانی در موارد بسیاری نمی گویم در همه جا از کیفیت مشابه خارجی پایین تر است. چرا این جوری باید باشد؟ همه اش مربوط به این است که ماشین آلات آنها مـدرن تر است؟! من قبول نـدارم که همیشه این جور باشـد، بیشتر به خاطر این است که وجدان کار نیست. آن کفاشـی که این نـخ بخیه کفش را می کشـد می توانـد محکم تر بکشـد و می تواند یک قدری سـست تر بکشد. این دو جور کار به وجود خواهـد آورد. این کفاش های قـدیم را دیـده بودم که نـخ را مومی می کردنـد، کفاش می تواند این نخ را دوبار مومی کنـد و می تواند دوبار کمتر مومی کند. این در کیفیت کار فرق خواهد گذاشت. کیفیت کار یعنی اینکه این کفش اگر رفت خارج و یک نفری این را خرید، آیا دفعه بعد هم دنبالش خواهد آمد یا خواهد گفت: «نه آقا جنس ایرانی نه کفشـش حتی جوراب و ژاکتش را هم دیگر نمی خرم.» ببینید چقدر تأثیر دارد. وجدان کار، اتفاق

ص: ۹۸

درکار، دنبال کار را گرفتن و کار را یک عبادت دانستن مهم است. (دغدغه های فرهنگی، ۱۳۹۰)

تلقی کار به منزله عبادت (افزایش کارایی) از توصیه ها و تأکیدات امام رحمه الله است. ایشان یکی از لوازم اصلی توسعه به مفهوم عام آن را، افزایش کارایی می دانـد. بنابر فرمایش های حضـرت امام، در دیدگاه اسلامی، اگر کار برای خدا باشد، به منزله عبادت است. (صحیفه نور، ج ۶: ۲۵۱ و ۲۶۰ ؛ج ۱۹: ۴ و ۲۵۳) هنگامی که انسان در این عبادت و کار انگیزه الهی داشت و هـدفش جلب رضایت خـدا بود، با تمام توان به آن خواهد پرداخت. در نتیجه کارایی بسیار زیادی خواهد داشت. چنین کاری که با حداکثر توان انجام می شود کاراترین شیوه فعالیت است و قرین موفقیت خواهد بود. در این زمینه امام می فرماینـد: «اگر این انگیزه شـد، مسلماً دنبال این هستیـد که کار خوب باشـد، وقتی انگیزه الهی شـد... وقتی که انگیزه برای خـدا شـد، دنبال این است که این کار را انجام بدهد به طوری که خداپسند باشد. از این جهت در این کار موفق است». (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۵۴)

استقلال ملی

استقلال ملی

اگر بپذیریم حفظ استقلال همه جانبه ملی و رهایی از وابستگی به بیگانه و دولت های خارجی یکی از مهم ترین وظایف و رسالت هـای دولـت اسلامی است، این وظیفه حاکمـان و دولت مردان است که از طریـق طراحی راهبردهـای همه جـانبه و اتخـاذ و اعمـال سیاست های ویژه زمینه های تحقق آن را فراهم سازند. در این زمینه هرگونه فعالیت و سیاستی که اصل استقلال ملی را مخدوش و پایه های خودبیندگی را

ص: ۹۹

تضعیف و مبانی وابستگی به دولت های بیگانه مخصوصاً دولت های متخاصم را تشدید کند، موجب بسترسازی بروز بحران فرهنگی و هویتی و آسیب پذیری استقلال ملی خواهد شد. از این منظر در سپهر اندیشه و گفتمان رهبر انقلاب و امام رحمه الله هرگونه وابستگی به خارجیان و مداخله اجانب در تعیین سرنوشت کشور و ترسیم سیاست های ملی، خودباختگی و احساس ناتوانی، و ضعف عزت نفس و حقارت در برابر بیگانگان، عوامل بحران و آسیب فرهنگی (ناتوی فرهنگی) و بازدارنده از استقلال فرهنگی و و خودکفایی اقتصادی شمرده می شود و مطرود است. امام خمینی رحمه الله در خصوص لزوم حفظ استقلال ملی می فرمایند: «ما با هیچ کدام از ابرقدرت ها و قدرت ها سر سازش نداریم، نه تحت سلطه امریکا می رویم و نه زیر بار شوروی.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۳۳۹) در جایی دیگر می فرمایند: «بر هیچ یک از مردم و مسئولان پوشیده نیست که دوام و قوام جمهوری اسلامی ایران بر پایه سیاست نه شرقی و نه غربی استوار است و عدول از این سیاست، خیانت به اسلام و مسلمین و باعث زوال عزت و اعتبار و استقلال کشور و ملت قهرمان ایران خواهد بود.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۶) «شعار نه شرقی و نه غربی ما، شعار اصولی انقلاب اسلامی در جهان گرسنگان و مستضعفین بوده و ترسیم کننده سیاست واقعی عدم تعهد کشورهای اسلامی و کشورهایی است که در آینده نزدیک و به یاری خدا اسلام را به عنوان تنها نجات بخش بشریت می پذیرند و ذره ای هم از این سیاست عدول نخواهد شد و کسی گمان نکند که این شعار، شعار بشریت مقطعی است، که این سیاست ملاک عمل ابدی مردم ما و جمهوری اسلامی ما و همه مسلمانان سرتاسر عالم است». (پیام امام به حجاج، ۱۳۶۶: ۱۴)

ص: ۱۰۰

از موضوعاتی که در اندیشه امام جایگاه ویژه ای دارد، حفظ استقلال سیاسی و اقتصادی و جلوگیری از مداخله بیگانگان در امور داخلی کشور است. ایشان در زمینه پای بندی به قراردادها و عرف بین المللی به شرط تأمین مصاح ملی، تضمین استقلال کشور، رعایت موازنه، عدالت و عدم تبعیض و تحدید مداخله بیگانگان در امور داخلی کشور می فرمایند: «ما کلیه قراردادهایی را که برخلاف مصلحت ملتمان باشد برایشان ارزش قائل نیستیم و اگر قراردادی باشد که انصاف داشته باشد و برای ما فایده ای داشته باشد آن قرارداد را تصویب می کنیم.» (صحیفه نور، ج ۳: ۷۳) ایشان در موضوع رابطه با سایر دولت ها در چارچوب عرف بین المللی معتقدند: «با احترام متقابل نسبت به کشورهای خارجی عمل می شود.» (صحیفه نور، ج ۲، ۲۵۵) «تمام کشورها اگر احترام ما را حفظ کنند ما هم احترام متقابل را حفظ خواهیم کرد و اگر کشورها و دولت ها بخواهند به ما تحمیلی بکنند، از آنها قبول نخواهیم کرد.» (صحیفه نور، ج ۳: ۳۱) «قطع رابطه با دولت ها برخلاف عقل و شرع است، ما باید با همه رابطه داشته باشیم. اما اینکه با هیچ دولتی نباید رابطه داشته باشیم هیچ عقل و هیچ انسانی آن را نمی پذیرد؛ چون معنایش شکست خوردن و فنا و مدفون شدن است تا آخر.» (صحیفه نور، ج ۱۹) «نقشه های قدرت های بزرگ که می خواهند مسلمین را زیرسلطه خود بیاورند و مخازن آنها را به غصب ببرند و اموال آنها را به چپاول ببرند، از سال هایی طولانی دنبال نقشه هایی بودند و...». (صحیفه نور، ۱۳: ۲۲۵)

از دیدگاه امام خمینی رحمه الله پذیرش آگاهانه و علاقه مندانه هزینه های استقلال طلبی ملی نتایج عمیق و دیرپایی همچون شکوفایی حس خودباوری ملی، عزت و اقتدار ملی و منزلت و اعتبار جهانی را به همراه

ص: ۱۰۱

خواهـد آورد که همگی مصونیت فرهنگی کشور را در برابر آسـیب ها و تهدیدات گوناگون تضـمین می کند. ازاین رو امام رحمه الله همگان را بـدون هیچ گونه مسامحه ای به اسـتواری و ایسـتادگی برای اسـتقبال از هزینه های اسـتقلال طلبی و تعقیب آن به مثابه راهبرد همیشـگی امت اسلامی و ملت ایران، و نه یک روشی مقطعی، فراخوانده، بیان داشتند: «باز سفارش می کنم که به خدا متکی باشـید و برای همیشه زیر بـار شـرق و غرب نرویـد. مردم بایـد تصـمیم خود را بگیرنـد یـا رفاه و مصـرف گرایی یا تحمل سـختی و اسـتقلال و این مسئله ممکن است چند سالی طول بکشد، ولی مردم یقیناً دومین راه را که استقلال و شرافت و کرامت است، انتخاب خواهند کرد.» (صحیفه نور، ج۲۱: ۷۱) ایشان باز می فرماینـد: «اگر بخواهید بر همه مشـکلات پیروز شوید، باید همه محکم بایستید در مقابل قدرت ها و استقلال خودتان را... محکم نگهدارید». (صحیفه نور، ج۱۷: ۲۳۸)

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی

رهبر معظم انقلاب اسـلامی در اجرای بنـد یـک اصل ۱۱۰ قـانون اساسـی در سـیاست هـای کلی «ایجـاد تحول در نظـام آموزش و پرورش کشور» بر لزوم توسـعه تفکر و خلاقیت در نظام آموزش و پرورش به عنوان مرکز تولید سـرمایه اجتماعی تأکید نموده است. در سـیاست هـای کلی مـذکور در زمینه اهمیت ترویـج فرهنگ تفکر و خلاقیت توسط وزارت آموزش و پرورش چنین آمـده است: «بند ۲۴ توسـعه فرهنـگ تفکر، تحقیق، خلاـقیت و نوآوری و بهره گیری از روش هـای یاددهی و یادگیری متنوع و مطلوب و ایجاد تفکر منطقی و منسجم برای تحلیل و بررسی موضوعی.» بندهای دیگری از سیاست های مذکور، جامعه پذیری، آموزش منافع ملی

ص: ۱۰۲

و مردم سالاری دینی، مهارت زندگی با هدف ارتقای توانایی حل مسائل زندگی را از دیگر وظایف نهاد آموزش و پرورش می شمارد و تصریح می دارد: «بند ۷۴ تقویت آداب و مهارت های زندگی و توانایی حل مسائل و عمل به آموخته ها برای بهبود زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان.» و بند «۳ ۵ ارتقاء تربیت عقلانی و رشد بینش دینی، سیاسی و اجتماعی دانش آموزان و اهتمام به جامعه پذیری برای تحکیم وحدت و همبستگی ملی، وطن دوستی و مقابله هوش مندانه با تهاجم فرهنگی و پاس داشت استقلال، آزادی، مردم سالاری دینی و منافع ملی». (

http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰)

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی

احیای هویت ملی، هدف و آرمان متفکران و به ویژه اندیشوران مسلمان است برای ایجاد جنبشی اجتماعی و فرهنگی برای شکل دهی به هویت مقاومت در مقابل موج یکسان سازی که تجددگرایان در قالب غربی گرایی در این کشورها، تبلیغ و اجرا کرده اند. اما م خمینی رحمه الله نیز از جمله متفکرانی است که بر هویت ملی به عنوان یک مفهوم مهم و کلیدی تأکید دارد و شناخت و تبیین دقیق آن را مهم ترین عامل شناخت اهداف و جهت گیری های هر نوع حرکت اصلاحی و نوسازی در کشورهای جهان سوم می داند. واژه «هویت» سه بار در سخنان و دست نوشته های امام خمینی و به صورت واژه هایی همچون هویت ایرانی اسلامی و هویت اسلامی به کار رفته است. (صحیفه نور، ج ۲۲) اما واژگانی که به معنای هویت هستند، به طور گسترده ای در سخنان ایشان به کار رفته است؛ مفاهیمی همچون «ما» (در مقابل دیگری) یا مفهوم «خود»،

ص: ۱۰۳

«خودی»، «ایرانی» و «اسلامی» (در مقابل غربی) یا «ملت ایران»، «مردم ایران» و «ایرانیان».

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی در سیاست های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور» که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، هم در بازنگری در محتوای متون درسی و هم در فضای کالبدی مدارس، بر ضرورت انطباق آن با هویت ایرانی و اسلامی تأکید نموده اند. در بند (۱۴) سیاست های کلی آمده است: «روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوی با پیشرفت های علمی و فن آوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی ایرانی.» همچنین در بند هفتِ سیاست ها بر بهینه سازی فضا، زیر ساخت های کالبدی و تجهیزات مدارس در مسیر تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت اسلامی با تأکید بر ضابطه مندسازی، بهسازی، زیباسازی، مقاوم سازی و مصون سازی مدارس با رعایت اصول معماری اسلامی ایرانی تصریح شده است».

در بررسی سخنان امام درباره «خود» و «ما» به عنوان دو رکن هویت ملی، می توان به شاخص هایی اشاره کرد که از نظر ایشان عناصر سازنده هویت ملی اند. امام وی در سخنان خود بر اصطلاحاتی همچون «شخصیت ایرانی اسلامی»، «انسان اسلامی»، «موجود شرقی اسلامی»، «انسان ایرانی اسلامی» تأکید دارد و معتقد است که باید برای تحقق آنها به عنوان «خود واقعی» کوشید. به نظر ایشان این «شخصیت ایرانی، اسلامی، شرقی، انسانی» گم شده است و به جای آن «شخصیت غربی»،

ص: ۱۰۴

«انسان غربی» و «فکرغربی» نشسته است. ایشان در این زمینه می فرمایند: «به جای یک موجود شرقی اسلامی، یک موجود غربی بر ما تحمیل شده که خودمان را گم کرده ایم. به جای مغز شرقی، مغز غربی نشسته است... حالا طوری شده ایم که دیگر خودمان هم نمی توانیم خود را بفهمیم. خودمان را گم کرده ایم به جای خودمان یک موجود غربی نشسته است.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۶ ۲۵) امام با نفی ازخودبیگانگی، تمام تلاش خود را برای معرفی خودِ واقعی به کار می گیرد و در توصیف آن بر نشاندن انسان ایرانی اسلامی را به جای انسان بیگانه با خود تأکید دارد.

اصلاح الگوی مصرف

اصلاح الگوی مصرف

یکی دیگر از محورهایی که مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای بر آن تأکید وافر دارند، توجه به اصلاح الگوی مصرف و برنامه ریزی برای ترویج و آموزش فرهنگ درست مصرف کردن و مصرف بهینه در جامعه است. از منظر جامعه شناسی اقتصادی اساساً یکی از شاخص هایی که از طریق آن می توان به سطح توسعه یافتگی فرهنگی و حتی اقتصادی یک کشور پی برد، نوع الگوی مصرف در آن جامعه است. فراتر از آن اگر کشوری بخواهد به توسعه اقتصادی برسد، یکی از گام های اساسی که باید بردارد، تلاش برای نهادینه سازی مصرف بهینه و جلوگیری از اتلاف انرژی است. بر همین اساس، در آموزه های اسلام و سیره ائمه اطهار علیهم السلام بر پرهیز از اسراف و تبذیر، بسیار تأکید و سفارش شده است. در اینجا لازم است به این نکته اشاره شود که مراد از اصلاح الگوی مصرف، مصرف هدف مند و بهینه کالا، خدمات و انرژی و مقابله با حرص، ولع، هوس و بد مصرف کردن و هدر دادن نعمت های خدادادی

ص: ۱۰۵

است و نه چیز دیگر. مقام معظم رهبری درباره ضرورت و شیوه های کار و تلاش فرهنگی برای اصلاح الگوی مصرف در جامعه و تأثیر آن بر جلوگیری از هدر رفتن نعمت های الهی و حل مشکلات اقتصادی جامعه می فرمایند:

یکی از بخش های عمده کار را به صورت جداگانه بگذارید راجع به مسائل مربوط به فرهنگ عمومی و ابزارهایی که فرهنگ عمومی را تزریق می کنند. حالا این در مورد تولید بیشتر درباره مصرف کمتر، خوب شما چه کار می توانید بکنید که مصرف مردم کمتر بشود؟ این کار جز با تبلیغات و جز با شیوه های فرهنگی ممکن است؟ ممکن است؟ که الآن متأسفانه یک دست هایی از روی جهل یا از روی غرض عمداً دارند عکس آن عمل می کنند و به مردم دامن می زنند که بیشتر مصرف کنند. پس باید مصرف و تضییع مواد کم بشود. الآن شما ببینید چقدر مواد لازم در ایران هدر می رود. چند روز پیش رادیو می گفت که سی درصد از مواد غذایی ایران هدر می رود و به شکل نان یا زیادی غذا و به شکل های دیگر ضایع می شود و مردم دور می ریزند. بیشتر هم آدم های متنعم و متمکن این کارها را می کنند. سی درصد تضییع مواد شوخی است؟ این سی درصد را اگر به فقرای این مملکت بدهند دیگر فقیری در این مملکت می ماند؟ ببینید مسئله مصرف، یک مسئله فرهنگی است. شما باید متصدی اش باشید، بنشینید برنامه ریزی کنید. یک قلم برنامه ریزی، کم کردن مصرف است. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

ص: ۱۰۶

ایشان در جایی دیگر می فرمایند:

الگوی مصرف و وسایل زندگی مهم است؛ فرش و پرده و چراغمان چه طوری باشد؛ اینها را نمی شود ندیده گرفت. اگر کسی توی بحر این کارها برود، می بیند چقدر سرمایه و فکر و همت و هنر دارد صرف اینها می شود که گاهی بسیاری از آنها بیهوده است. بالاخره جایی باید موضع خود را درباره اینها معین کند؛ حتی اگر بگوید من الآن وقت ندارم و اولویتم تعیین لباس ملی نیست... خیلی خوب، معلوم بشود که ما تا پنج سال یا ده سال این اولویت را نداریم و می خواهیم آن را کنار بگذاریم؛ لیکن بالاخره این انبار مجموعه فرهنگی صاحبی داشته باشد. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

ایشان درباره روش ها و شیوه های تبلیغ و آموزش فرهنگ مصرف بهینه ضمن تأکید بر همه مسئولان و متصدیان، در خطاب به نهادهای فرهنگی و رسانه ها می فرمایند:

اگر ما بخواهیم مصرف کم بشود نباید بنده یا یک مسئول دیگر برود بگوید مردم مصرف را کم کنید، این فوراً بار سیاسی پیدا می کند و در دنیا می گویند ایران ورشکسته شده، و در داخل هم ممکن است هیچ اثری نگذارند. این از مقوله اخلاق است، از مقوله علم نیست. «مصرف را کم کنید» علم نیست که یک بار که گفتی همه بدانند و کافی باشد. این از مقوله اخلاق است، از مقوله عادت است، بایست با شیوه های لازم و مفید این را گفت تا مصرف مردم کم بشود. حاصل اینکه اگر به فرهنگ عمومی به معنای تصحیح عادات و اخلاق ملکات و

ص: ۱۰۷

روش هـای زنـد گی مردم که اینهـا از بخش ها و از قلم های عمـده فرهنگ یک کشور هست بپردازیم، مشـکل اقتصادیمان هم حل خواهـد شـد. هم مصـرف کم خواهد شد، هم تولید ما زیاد خواهد شد و هم درآمد ما زیاد خواهد شد. چرا ما به این نمی پردازیم؟ ببینیـد، آقا این را که عرض می کنم یک مسـئله اخلاق نیست که عرض می کنم، نصـیحت نمی کنم، این یک چیزی است که توقع بنده و توقع نظام از شماست. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

رهـبر انقلاـب خطـاب اصـلی خـود را در زمینه اصـلاح الگـوی مصـرف متـوجه مسـئولان می داننـد که بایـد در درجه اول در حوزه مأموریتی خود، از اسـراف و ریخت و پاش به جد پرهیز و در درجه بعد، این موضوع را در زند گی های شخصـی خود رعایت کنند. ایشـان با تأکیـد بر اینکه پای بنـدی مسـئولان به پرهیز از ریخت و پاش، موجب سـرایت این روحیه به جامعه خواهـد شـد، معتقدنـد: «منظور از اصـلاح الگوی مصـرف، سـخت گیری و زنـد گی ریاضتی نیست، بلکه هدف، مصـرف بر اساس الگویی عاقلانه، مدبرانه، صحیح و اسلامی است». (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

یکی از موضوعـات مهم در منظومه فکری مقام معظم رهبری، «اقتصاد مقاومتی»، تعریف، شاخص ها و نحوه اجرا و محقق سازی آن است. از منظر امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب هرچند اقتصاد برعکس رویکرد مارکسیستی روبنا محسوب می شود، توجه به معیشت مردم به ویژه طبقات محروم و مستضعف، مبارزه جدی و بی امان با فقر و

ص: ۱۰۸

عقب ماندگی اقتصادی، تلاش برای رونق اقتصادی، اشتغال، عدالت اجتماعی، استقلال و خودکفایی، توجه به خلاقیت ها و نیروهای بومی، فعال سازی ظرفیت های عظیم خدادادی در کشور، رهایی از اقتصاد تک محصولی و وابستگی به نفت، ترویج کشاورزی و صنعت و معدن و تجارت، توسعه همه جانبه و ملی به جای توسعه تک بعدی و در عین حال تعامل و تبادل اقتصادی با جهان از اولویت های مهم در عرصه اقتصادی محسوب می شود. مقام معظم رهبری پس از سال ها تلاش عملی و اندیشه ای و اخذ نظر نخبگان اقتصادی و اندیشوران کشور و به دلیل دغدغه های فراوانی که در این زمینه دارند، اندیشه اقتصادی خود را در قالب نظریه جامع و دقیقی با عنوان «گفتمان اقتصاد مقاومتی» طرح و نظریه پردازی و به مسئولان ذی ربط ابلاغ نمودند. تأملات عالمانه و متعهدانه و واکاوی اندیشه و منظومه فکری حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در عرصه اقتصاد نیازمند تلاش گسترده و وسیع است که خوشبختانه تا حدود زیادی انجام شده و ما مخاطبان را به مطالعات انجام شده در این خصوص ارجاع می دهیم. در عین حال به دلیل اهمیت گفتمان اقتصاد مقاومتی به عنوان نقشه راه اقتصادی کشور در سال جاری و سال های آینده، در این مجموعه به اختصار مهم ترین ویژگی ها و شاخص های اقتصاد مقاومتی را با بهره گیری از مباحث ایشان بیان می کنیم:

بومی بودن گفتمان اقتصاد مقاومتی: الگوی اقتصاد مقاومتی الگویی بومی و علمی، برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی است و اتکا به معارف اسلامی، و پشتیبانی الهی و بهره گیری از تجربیات ۳۵ سال انقلاب دارد. به علاوه تکیه آن بر امکانات و ظرفیت های داخلی شامل ظرفیت های

ص: ۱۰۹

گسترده علمی، انسانی، طبیعی، مالی، جغرافیایی و اقلیمی در کنار بهره گیری حداکثری از ظرفیت ها و امکانات کشورهای دیگر است. این الگو به گونه ای طراحی و اندیشیده شده است که با بهره گیری از ظرفیت های فراوان مادی و معنوی و عالی انسانی، سرمایه های معدنی، طبیعی و صنعتی و نیز موقعیت ممتاز جغرافیایی کشور قادر است مشکلات مزمن و اقتصادی دیرپایی همچون تورم، بیکاری، وابستگی به واردات بی رویه، معیوب بودن برخی ساختارهای اقتصادی، پایین بودن بهره وری و... را برطرف کند.

آینده نگری و برخورداری از چشم انداز بلندمدت: گفتمان اقتصاد مقاومتی صرفاً برای وضعیت امروز جامعه طراحی نشده؛ بلکه تدبیری بلندمدت برای فردای اقتصاد کشور و رسیدن به اهداف بلند اقتصادی نظام اسلامی است.

تعدد و تکثر اهداف: اقتصاد مقاومتی واجد اهداف متعددی است که از آن جمله می توان به قابلیت و ظرفیت همگرا سازی توان مندی های مادی و معنوی، ایجاد عزم ملی، هم دلی و هم فکری برای اجرای سیاست های اقتصادی، شتاب بخشیدن به پیشرفت کشور و حرکت در مسیر تحقق آرمان های بلند نظام اسلامی.

راهبردی و کلان نگر بودن گفتمان: اقتصاد مقاومتی راهبرد و نقشه راه و شاخص های لازم و صحیح برای پیمودن مسیر اقتصاد کشور را می نمایاند.

قابلیت تکمیل و انطباق آن با شرایط گوناگون: گفتمان اقتصاد مقاومتی از ویژگی هایی متعددی برخوردار است به نحوی که قابلیت انطباق پذیری و انعطاف پذیرسازی اقتصاد در وضعیت های گوناگون و دوران های مختلف را فراهم می سازد.

ص: ۱۱۰

دقت و استحکام و مناسب بودن آن برای مقاوم سازی اقتصاد کشور و برطرف کردن حالت شکنندگی آن در شرایط مختلف و تهدید: الگوی اقتصادی مقاومتی قابلیت مقابله با سوءنیت ها و اخلال گری های قدرت های بزرگ در اقتصاد کشور، و توانایی مقاومت در برابر تکانه های اقتصادی دنیا، بلایای طبیعی، شرایط تحریمی و تخاصمی را دارد.

پویایی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی: این الگو ظرفیت کافی برای ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور و بهبود شاخص های کلان اقتصادی، کمک به ارتقا و بهبود شاخص های رشد اقتصادی، تولید ملی، عدالت اجتماعی، ایجاد اشتغال، رفع تورم و رفاه عمومی و رونق اقتصادی را در خود دارد.

مقبولیت و وجاهت علمی و همگانی آن: اقتصاد مقاومتی الگویی است که همه قوا و دستگاه های مختلف و قاطبه نخبگان به ابعاد، اجزا و مؤلفه ها آن اجماع نظر دارند؛ زیرا این الگو با تلاش و هم فکری افراد صاحب نظر و بحث و بررسی در مجمع تشخیص مصلحت نظام که رؤسای سه قوه و مسئولان مختلف در آن حضور دارند تدوین شده است.

تعمیم پذیری این گفتمان برای سایر مناطق: گفتمان اقتصاد مقاومتی اختصاص صرف به ایران ندارد، بلکه با توجه به بحران اقتصادی جهانی بسیاری از کشورهای جهان گرایش به محقق سازی و بومی کردن آن دارند.

عدالت محوری: الگوی اقتصاد مقاومتی توجه و تمرکز بر عدالت اجتماعی به عنوان مهم ترین شاخص و توجه نکردن محض به رونق اقتصادی بدون در نظر گرفتن عدالت اجتماعی است و بر الگویی از

ص: ۱۱۱

پیشرفت اقتصادی تکیه دارد که به بهبود وضع طبقات محروم به معنی واقعی کلمه بینجامد.

مردم محوری و مشارکت جویی: الگوی اقتصاد مقاومتی بر مردم و مشارکت ملی و عمومی و استفاده از ظرفیت ها و امکانات مردمی در اقتصاد کشور مبتنی است. ازاین رو برنامه محوری و لزوم برنامه ریزی و زمینه سازی دولت برای استفاده از توان نیروهای بی پایان مردمی اعم از فعالان اقتصادی، کارآفرینان، مبتکران، صاحبان سرمایه و افراد صاحب مهارت، از الزامات آن محسوب می شود.

جهت گیری تأمین امنیت اقتصادی: الگوی اقتصاد مقاومتی تأمین امنیت غذایی، اقلام راهبردی و اساسی به ویژه غذا و دارو و خودکفایی در این اقلام را رویکرد بنیادی خود قرار داده است.

کاهش وابستگی به درآمد فروش نفت و نجات کشور از اقتصاد تک محصولی: این گزینه نیز از اهداف اقتصاد مقاومتی است.

اصلاح الگوی مصرف: این گفتمان اصلاح الگوی مصرف در جامعه، به ویژه در زندگی شخصی و حوزه مأموریتی مسئولان و جلوگیری از اسراف و ریخت و پاش به دور از سخت گیری و زندگی ریاضتی از یک سو و مصرف بر اساس الگویی عاقلانه، مدبرانه، صحیح و اسلامی و افزایش سطح رفاه عامه مردم از دیگر سو را در دستور کار قرار دارد و به تحقق شاخص های مصرف بهینه می انجامد.

فسادستیزی و مبارزه با رانت خواری: اگر شفاف سازی اقتصادی را شرط اصلی مقابله با فساد اقتصادی، فسادستیزی را لازمه تأمین امنیت اقتصادی و تأمین امنیت اقتصادی را لازمه فعالیت سالم و پرتحرک اقتصادی و فرصت فعالیت نداشتن برای مفسدان اقتصادی و افراد

ص: ۱۱۲

قانون گریز و رانت خواران بدانیم، این الگو این ویژگی ها را در دورن خود دارد و می پروراند.

دانش محوری و دانش بنیادی: الگوی اقتصاد مقاومتی ابتنا و اتکایش علم و دانش با توجه به ظرفیت ها و اوضاع کنونی و پیشرفت های علمی کشور است؛ زیرا پایه گذاری اقتصاد دانش بنیان مهم ترین زیرساخت اقتصاد کشور و تکمیل چرخه علم و تولید ثروت محسوب می شود.

آنچه بیان شد رئوس و محورهای کلان و شاخص های کلی سیاست ابلاغی اقتصاد مقاومتی بود. اکنون این پرسش مطرح است که الزامات و ملزومات اجرا و تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی چیست؟ ذیلاً به اختصار به برخی از الزامات مذکور که از فرمایش های رهبر انقلاب در این زمینه برگرفته شده است، اشاره و تحلیل جامع آن به مجالی دیگر موکول می شود:

عزم و اراده ملی و ورود مسئولان به میدان عمل و نیز لزوم عزم ملی و جدی برای تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی و مسئولیت پذیری همه مسئولان اجرایی، قضایی و قوه مقننه در قبال این الگو؛

ایجاد فضای رقابتی سالم برای تحقق ثبات و امنیت، ابتکار و خلاقیت اقتصادی و پشتکار و عملیاتی شدن سیاست ها؛

برنامه ریزی، حرکت علمی، همت و مدیریت جهادی در اجرای این سیاست ها، پرهیز از حرکت عادی و بدون حساسیت، تبدیل سیاست ها به برنامه های زمان بندی شده اجرایی، اولویت بندی مسائل و برنامه ها؛

نظارت دقیق، جامع و مستمر و ارزیابی اقدامات در دست اجرا؛

رفع موانع حضور فعالان و مردم در عرصه اقتصادی؛

تعیین و مشخص سازی دقیق نقش، مسئولیت و سهم هر قوه و هر دستگاه در اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی؛

ص: ۱۱۳

تهیه و تدوین سازوکار هماهنگی، همکاری و هم دلی همه دستگاه ها و نیز نظارت در همه سطوح توسط سران قوا؛

برطرف کردن موانع قانونی، اجرایی، حقوقی و قضایی از سر راه اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی؛

رفع موانع مزاحم و بازسازی شرایط برای حضور و مشارکت فعالان اقتصادی، صاحبان سرمایه، کارآفرینان، مبتکران و دانشمندان برای ورود توأم با اعتماد و آرامش به این میدان؛

ضرورت گفتمان سازی و ارائه تصویری درست از اقتصاد مقاومتی توسط نهاد های فرهنگی و آموزشی از جمله صدا و سیما، رسانه ها، مسئولان، دلسوزان و صاحبان اندیشه برای تبیین این الگو و ایجاد مطالبه در جامعه نسبت به پیگیری و تحقق آن؛

پاسخ گویی به پرسش های دل سوزانه نخبگان، مردم و شهروندان در این باره؛

مقابله عالمانه و هدف مندانه با شبهه افکنی ها و اشکال تراشی بیگانگان و بدخواهان و دستگاه های تبلیغاتی مخالفِ پیشرفت ایران که به دنبال بی اهمیت جلوه دادن این سیاست ها هستند؛

تأسیس نهاد و مرکزی توان مند، قوی و بینا با هدف پایش مستمر و اطلاع رسانی دقیق و کامل در مورد کیفیت و نحوه اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی و ارزیابی فعالیت های ذی ربط، گردآوری و پردازش اطلاعات، استنتاج، تعیین شاخص برای هر بخش از سیاست های مذکور و اطلاع رسانی به مردم از پیشرفت کار و موانع موجود. (برگرفته از بیانات رهبر انقلاب در جمع مسئولان دستگاه های مختلف، فعالان اقتصادی و مدیران مراکز علمی، رسانه ای و نظارتی کشور، ۲۰ /۱۲/۱۳۹۲)

ص: ۱۱۴

علاوه بر نکات مذکور که برگرفته از فرمایش های رهبر انقلاب است؛ ایشان در جرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی سند مربوط به سیاست های کلی «اقتصاد مقاومتی» را که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۹۲ برای اجرا ابلاغ نموده اند. در این قسمت برای تکمیل بحث، سند مذکور عیناً ارائه می شود:

بسم الله الرحمن الرحیم

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی و دست یابی به اهداف سند چشم انداز بیست ساله، سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف پذیر، فرصت ساز، مولد، درون زا، پیشرو و برون گرا ابلاغ می گردد:

۱. تأمین شرایط و فعال سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم درآمد و متوسط.

۲. پیشتازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دست یابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.

۳. محور قرار دادن رشد بهره وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توان مندسازی نیروی کار، تقویتِ رقابت پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت

ص: ۱۱۵

بین مناطق و استان ها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت های متنوع در جغرافیای مزیت های مناطق کشور.

۴. استفاده از ظرفیت اجرای هدف مند سازی یارانه ها در جهت افزایش تولید، اشتغال بهره وری، کاهش رشد انرژی و ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی.

۵. سهم بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آنها در ایجاد ارزش، به ویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.

۶. افزایش تولید داخلی نهاده ها و کالاهای اساسی (به ویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

۷. تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا)

۸. مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقا کیفیت و رقابت پذیری در تولید.

۹. اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخ گویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.

۱۰. حمایت همه جانبه هدف مند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

تسهیل مقررات و گسترش مشوق های لازم؛

ص: ۱۱۶

گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت های مورد نیاز؛

تشویق سرمایه گذاری خارجی برای صادرات؛

برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوند های اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه؛

استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز؛

ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.

۱۱. توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فن آوری های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.

۱۲. افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور از طریق:

توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به ویژه همسایگان؛

استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف های اقتصادی؛

استفاده از ظرفیت های سازمان های بین المللی و منطقه ای.

۱۳. مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:

انتخاب مشتریان راهبردی؛

ایجاد تنوع در روش های فروش؛

ص: ۱۱۷

مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش؛

افزایش صادرات گاز؛

افزایش صادرات برق؛

افزایش صادرات پتروشیمی؛

افزایش صادرات فرآورده های نفتی.

۱۴. افزایش ذخایر راهبردی نفت وگاز کشور به منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت های تولید نفت و گاز، به ویژه در میادین مشترک.

۱۵. افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۱۶. صرفه جویی در هزینه های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی سازی اندازه دولت و حذف دستگاه های موازی و غیرضرور و هزینه های زاید.

۱۷. اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.

۱۸. افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.

۱۹ شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت ها و زمینه های فسادزا در حوزه های پولی، تجاری، ارزی و... .

۲۰. تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره وری، کارآفرینی، سرمایه گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.

ص: ۱۱۸

۲۱. تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن به ویژه در محیط های علمی، آموزشی و رسانه ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.

۲۲. دولت مکلف است برای تحقق سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:

شناسایی و به کارگیری ظرفیت های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب؛

رصد برنامه های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن؛

مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح های واکنش هوش مند، فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال های داخلی و خارجی.

۲۳. شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت گذاری و روزآمدسازی شیوه های نظارت بر بازار.

۲۴. افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن. (فارس نیوز؛ ۳۰/ ۱۱/۱۳۹۲ در:

(http://www.khabarpu.com/h.php

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

مدیریت در علوم انسانی و اجتماعی، مفهومی دارای سابقه نسبتاً طولانی است. مدیریت، فراگردی است که در نتیجه کارکرد فردی و سازمانی و به وسیله افراد و گروه هایی در درون ساختاری به نام سازمان و برای تحقق اهداف خاص شکل می گیرد. بنابراین، مدیریت بدون وجود افراد و سازمانی با اهداف مشخص نمود عینی نمی یابد. به هر صورت، این فرآیند

ص: ۱۱۹

نیازمند لوازمی است از جمله: وجود سازمانی با هدف مشخص، افراد یا گروه هایی که در خدمت سازمان اند و اشخاصی به نام «مدیر» که در جهت همگرا کردن اقدامات و وظایف کارکنان و امکانات در راستای اهداف سازمانی فعالیت دارند. البته لازم است میان دو نوع از مدیریت یکی «سرپرستی» و دیگری «هدایت» تفاوت قائل شد. در ادبیات این رشته، مدیریتی که در متن نهاد یا ساختاری به نام سازمان اجرا می شود «سرپرستی» و مدیریتی که دامنه نفوذ و حیطه عملکرد آن فراتر از ساختاری مشخص است به نام «رهبری و هدایت سازمان» شناخته شده است. این نوع مدیریت علاوه بر دانش ها و مهارت های فنی و عملی مدیریت، آن گونه که در ادبیات این حوزه مطرح شده است، باید از توانایی رهبری و آنچه اقتضائات و واقعیت های عینی ایجاب می کند، برخوردار باشند. ما در این نوشتار بنا نداریم به موضوع مدیریت به معنای مطلق آن و سایر مسائل حوزه مدیریت که ارتباط مفهومی و موضوعی با مطالب این بخش ندارد بپردازیم، بلکه در اینجا هدف بررسی و تبیین مفهومی است که مقام معظم رهبری «مدیریت جهادی» نامیده اند و از منظر رهیافت مدیریتی و ارائه راهبردی و الزامات آن حائز اهمیت است. به عبارت دیگر، از میان انواع مدیریت و رهبری و اجزاء مدیریت سازمان و کارکنان، ویژگی های مدیران و مهارت هاو توانایی های آنها در امر مدیریت؛ بر آن نوع مدیریت که مبتنی اهداف کلان، راهبردی سازمانی به نام دولت جمهوری اسلامی ایران است، متمرکز شویم. به علاوه، از میان ویژگی های مدیران عالی، میانه و صف، بیشتر بر ویژگی ها و مهارت های راهبردی و توانایی در طراحی و اجرای الگوی مدیریتی مناسب در جهت پیشبرد اهداف دولت و نظام در هر سه سطح متمرکز شویم.

ص: ۱۲۰

در نظام مدیریتی، از جمله وظایف و مهارت های مدیران سطوح مختلف، به ویژه مدیران سطوح عالی، برخورداری از مهارت ها و توانایی لازم برای اجرای نقش های متعدد از جمله برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت، کنترل ارتباط گیری، راهبری، تنظیم و کنترل، توزیع، سخنگویی، تصمیم گیری، کارآفرینی، حل مشکلات، تخصیص منابع و مذاکره است. این همان ویژگی هایی است که «گریفین» در الگویی نظری خود ارائه داده است. (نک: صالحی امیری، ۱۳۸۵: مدیریت منازعات قومی در ایران: ۲۵ ۲۷)

یکی از مفاهیمی که در سال های اخیر مقام معظم رهبری به صورت علمی وارد ادبیات اجتماعی کرد، مفهوم «مدیریت جهادی» است. مدیریت جهادی هرچند اصطلاحی جدید در ادبیات انقلابی ما نیست، در سال های اخیر به صورت نظریه پردازی شده توسط رهبر انقلاب مطرح شد. جهاد سازندگی در سال های آغازین پیروزی انقلاب اسلامی و همچنین در طول دوران دفاع مقدس با رهبری امام خمینی رحمه الله توانست به خوبی کشور را اداره کند و کارآیی خود را به خوبی نشان دهد. به کارگیری واژه جهاد به عنوان قرین مفهوم مدیریت توسط رهبر انقلاب مؤید یک واقعیت مهم است که امروزه نوع دیگری از فشار بر این کشور و مردم تحمیل شده است که لازم است همچون دفاع مقدس با مدیریت جهادی به مقابله و برخورد با آن پرداخت.

اکنون این پرسش وجود دارد که با توجه به فرمایش های مقام معظم رهبری در مورد مدیریت جهادی و نهادینه کردن این مفهوم، آیا مدیریت جهادی را باید در بالا بردن هزینه ها و سخت تر نمودن سطح اصطکاک و رویارویی با مشکلات و دشمنان تفسیر نمود یا اینکه آن را به معنای

ص: ۱۲۱

بهره گیری از عقل، تدبیر و دانش و نرمش قهرمانانه به همراه پایداری بر اصول انقلاب در صحنه مقابله و جنگ اقتصادی و فرهنگی با دشمنان انقلاب دانست؟ با دیدگاه مذکور می توان بخشی از تفسیر مدیریت جهادی را در محورهای ذیل خلاصه کرد:

۱. نگاه کارشناسانه و مدبرانه به مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم؛

۲. توجه به تولیدات داخلی و صادرات کالا؛

۳. شناسایی نیازهای ضروری و اساسی مردم در حوزه اقتصاد؛

۴. سوق دادن هدف مندی یارانه ها به سمت خدمات عمومی و ضروری مردم؛

۵. نگاه واقع گرایانه به اقتصاد جهانی و چگونگی تعامل با دنیای خارج و روابط کشورها؛

۶. شناسایی صحیح ظرفیت ها و توان مندی های موجود در کشور و سرعت عمل لازم در حل و فصل موضوعات و مشکلات؛

۷. پرهیز از هرگونه شتاب در تصمیمات کلان؛

۸. بهره گیری صحیح و به موقع از ظرفیت ها و امکانات و قابلیت های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی در داخل کشور؛

۹. بهره گیری صحیح و مناسب از منابع در داخل کشور (حامل های انرژی و..)؛

۱۰. متناسب کردن قیمت ها با درآمد مردم؛

۱۱. بالا بردن هزینه های کالاهای تجملاتی وارداتی (خودروهای لوکس و..)؛

۱۲. توزیع عادلانه بر حسب نیاز در سطح کشور به منظور افزایش انگیزه در جهت حمایت از سیاست های اقتصادی؛

ص: ۱۲۲

۱۳. ایجاد فرصت های برابر برای تمام بنگاه های اقتصادی و سرمایه گذاران داخلی؛

۱۴. سوق دادن تمام ابزار فرهنگی کشور و رسانه ها داخلی در تبلیغ و تشویق مردم به مصرف صحیح محصولات و تولیدات داخلی؛

۱۵. بالا بردن ساعات بهره وری کار در سطح کشور (ادارات، کارخانه ها و..)؛

۱۶. کاهش تعطیلات رسمی؛

۱۷. بالا بردن سرعت گردش سرمایه در کشور و توزیع تسهیلات بدون هرگونه قرطاس بازی اضافه؛

۱۸. بالا بردن اشراف کامل دستگاه های نظارتی و کنترلی بر اقتصاد کشور؛

۱۹. ایجاد فضای کامل امنیت اقتصادی برای سرمایه گذاران در اقتصاد داخلی؛

۲۰. ایجاد روش های جدید با حفظ توان مندی و آمادگی قبلی در جهت حل معضلات و مشکلات پیش بینی نشده در موضوعات اقتصادی؛

۲۱. بالا بردن نقش بنگاه های خرد اقتصادی در داخل کشور در جهت افزایش تولید؛

۲۲. تصویب و تسهیل قوانین برای کارآفرینی و حمایت از تولیدات داخلی؛

۲۳. نگاه ویژه به مناطق محروم و کم برخوردار به منظور ایجاد و برقراری عدالت اجتماعی و بالا بردن انگیزه های حمایتی مردم؛ (http://alef.ir/vdcb۹gb۵arhb۵zp.uiur.html?۲۲۰۷۹۴)

۲۴. پرهیز از تجمل گرایی و زندگی اشرافی گری و لزوم ساده زیستی.

ص: ۱۲۳

مبارزه با اشرافی گری و پرکردن شکاف های طبقاتی در جامعه و هم سطح سازی نحوه زیست و معیشت مسئولان و زمامداران حکومت با آحاد ملت و توده ها، از آرمان های اصلی بانیان انقلاب اسلامی و از آموزه های اسلام و سیره معصومان علیهم السلام است که متضمن دوام و بقای نظام و تحقق استقلال ملی است. امام خمینی رحمه الله در زمینه اهمیت ساده زیستی مسئولان و پرهیز آنان از تجمل گرایی و اشرافی گری می فرمایند: «مردان بزرگ برای ملت های خود کرده اند اکثر ساده زیست و بی علاقه به زخارف دنیا بوده اند». (صحیفه نور، ج ۱۸: ۴۷۱)

ساده زیستی مسئولان و کارگزاران نظام اسلامی موجب حذف و تقلیل فاصله اجتماعی و طبقاتی در جامعه می شود و اعتماد میان آنان و توده مردم را افزایش می دهد. از این منظر ساده زیستی مسئولان و مدیران نظام سیاسی، واجد کارکردهای چندوجهی از قبیل کارکرد سیاسیِ مشارکت زایی، کارکرد اجتماعیِ اعتمادسازی، کارکرد فرهنگیِ تجمل گریزی و کارکرد اقتصادیِ تولید روحیه قناعت و مناعت طبع در جامعه می گردد.

۲۵. وابسته نبودن کارگزاران به بیگانگان و قدرت های بزرگ

هر کشور و جامعه ای برای نیل به استقلال کامل ملی و پایه گذاری فرهنگ و هویت اصیل نیازمند کاستن از وابستگی و اتکای محض و یک طرفه نظام اجرایی و مدیریت کلان آن به بیگانگان است. در ساختار ناعادلانه نظام بین المللی که اخلاق پذیری، هنجارمندی و ارزش گرایی در پرتو زورگویی، قدرت محوری و اصالت منفعت ملی رنگ می بازد، اتکا به حمایت های قدرت های بزرگ و بیگانگان برای صیانت از استقلال، آزادی و فرهنگ و هویت اصیل ملی اقدامی نسنجیده، غیر منطقی و غیر

ص: ۱۲۴

عقلانی محسوب می شود که هیچ گاه نمی توان امید رویش و به ثمر نشستن محصولی به نام استقلال فرهنگی را از آن داشت. امام خمینی رحمه الله در زمینه آسیب های فاصله گیری مسئولان و کارگزاران نظام از مردم و نیروهای بومی و وابستگی آنان به بیگانگان می فرمایند: «این یک اشتباهی از حکومت ها بوده است که خیال می کردند که اگر قدرت های بزرگ را به دست بیاورند بهتر از این است که قدرت ملت خودشان را به دست بیاورند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۳۲) ایشان در جایی دیگر درباره لزوم درون گرایی دولت ها و اتکایشان به مردم خود می فرمایند: «قدرت شما باید از خود مردم باشد. آنها نمی توانند به شما قدرت بدهند. شما باید خودتان قدرت مند بشوید. اگر آنها می توانستند محمدرضا را حفظش می کردند، همه می خواستند حفظ بکنند نتوانستند حفظ بکنند». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۳۶)

بر اساس همین اصل است که در منظومه اندیشه امام و رهبری گرایش به نیروهایی بومی و ملی، درون گرایی و ملت باوری اصیل ترین رویکرد، مطمئن ترین منبع قدرت و کلیدی ترین سازوکار برای استقلال فرهنگی و پایه گذاری فرهنگ و هویت اصیل اسلامی و ایرانی محسوب می شود.

۲۶. توجه به نیروهای اصیل و مدافع نظام

سرمایه انسانی هوش مند، مسئولیت شناس، مشارکت جو، توان مند و وفادار به مبانی نظام سیاسی و دولت از ارکان مهم امنیت ملی به شمار می رود که هر نظام و دولتی با اتکا به آن می تواند با پشت سر گذاشتن تهدیدات جدی و تنگناهای سخت امنیتی به امنیت دست یابد. از منظر امام رحمه الله نیز حاضران در صحنه انقلاب، مشارکت کنندگان در میدان های جنگ

ص: ۱۲۵

تحمیلی، مقابله کنندگان با مخاطرات فراروی انقلاب و نظام به مثابه نیروهای مؤمن و وفادار به آرمان ها و مبانی آن، سرمایه انسانی امنیت ساز و ضامن حفظ انقلاب، کشور و نظام شمرده می شوند که تداوم امنیت ملی اقتضا می کند مسئولان و کارگزاران نظام همواره عنایت به آنان را در کانون توجه سیاست گذاری ها و برنامه ریزی های خویش قرار دهند. از نظر ایشان چنین نیروهایی هم عامل ایجاد انقلاب (علت مُوجِبِه) و هم ضامن بقا و دوام آن (علت مُبْقیه) محسوب می شوند. هستی و امنیت نظام انقلابی به ارج گذاری این نیروها از سوی همگان و به ویژه دولت مردان و سیاست گذاران نظام اسلامی بستگی دارد. البته ضرورت اهتمام و حرمت گذاری به این نیروها به معنی شکل گیری هسته های اولیگارشیک و چرخه بسته ای از صاحبان قدرت در درون نظام اسلامی نیست که به منافع ملت و دولت بی توجه باشند، بلکه قرار گرفتن آنان در کانون های اصلی خدمت رسانی به توده ها و صیانت از نظام در برابر اقدامات خصمانه دشمنان و بدخواهان نظام است تا رضایت مندی فزاینده آنان را فراهم آورد. بدین طریق نظام و انقلاب اسلامی از آسیب نارضایتی توده ها و تهدیدات خارجی مصون می ماند. ایشان در همین باره بیان داشتند: «به مسئولان محترم جمهوری اسلامی ایران برای چندمین بار سفارش می کنم و این نصیحت و سفارش همیشگی است که قدر این نعمت های بزرگ الهی را بدانند و در شرایط کنونی و آینده های دور، اولویت را به این عزیزان و کسانی بدهند که در راه اسلام خون داده اند و مبارزه کرده اند.» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۹۷) همچنین در جایی دیگر می فرمایند: «اگر انقلاب مال یک حزبی بود یا مال یک گروهی بود و مردم حاضر نبودند در صحنه، آن انقلاب دوام نداشت و همیشه باید با سرنیزه حفظش می کردند. آنهایی که انقلاب کردند در جاهایی یا شورش کردند بعدش حفظ

ص: ۱۲۶

انقلاب را بایـد با سـرنیزه بکننـد. ایران حفظ انقلاب را به افراد مؤمن کرد و الآن هم به دست افراد مؤمن این انقلاب پیش می رود». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۱۹)

۲۷. پایداری و استقامت نیروهای انقلابی و متدین

اگرچه از نظر امـام رحمه الله حکومت وظیفه دار اهتمـام به امور انقلابـی های اصـیل، مشارکت جویان همیشـگی و ایثارگران واقعی است آنـان نیز بایـد در مقـایسه با مردم عادی به رسالت و مسـئولیت خطیر خود مبنی بر پایـداری و اسـتقامت در دفاع از آرمان های انقلاب و انتقـال و نهـادینه سـازی این آرمـان هـا به نسل های بعـد وقوف داشـته باشـند و بـدان ملتزم بماننـد و به صـرف مواجهه با دشواری یـا نارضـایتی و حتی کم توجهی دولت مردان از بـار مسـئولیت خود شانه خالی نکننـد، در چنین اوضاعی انقلاب و نظام از نیروهـایی فـداکار، همیشه حاضـر، واقف و عامـل به رسـالت خویش تشـکیل می شود که بـا وقف خود برای اهـداف و آرمـان های انقلاب و نظام، امنیت و موجودیت آن را در برابر هر گزنـد و تهدیدی مصون نگه می دارند. (کریمی و بابایی، ۱۳۸۹) حضرت امام در زمینه ضـرورت پایداری نیروهای انقلابی و مدیران می فرمایند: «آنان که کمر برای حفظ اسـلام بسـته اند باید اگر همه هم رفتند آنها بمانند.» (صـحیفه نور، ج ۱۸: ۳۴۸) در جای دیگری می فرماینـد: «ما با هیـچ قیمتی این متاعی را که به دست آوردیم از دسـت نخواهیم داد». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۸۳)

۲۸. کارمحوری و شعارگریزی

از جمله مسائلی که به انباشت سـرمایه اجتماعی و اعتمادسازی فزاینده بین مردم و مسئولان می انجامد، معتبر ساختن برنامه ها، وعده هـا و شـعارها با فعالیت ها و اقـدامات عملی به منظور پاسـخ گویی به مطالبات و تقاضاهای مردم است که در نهایت با بهبود ظرفیت پاسخ گویی نظام از

ص: ۱۲۷

راه افزایش اعتماد، رضایت و مشارکت مردم به ارتقای ضریب امنیت ملی منجر می شود و متقابلاً ـ استمرار شعارگرایی بدون برخوردارسازی آن به پشتوانه اقدامات عملی به اعتمادسوزی مردم و امنیت زدایی از نظام می انجامد. با عنایت به این مهم امام خمینی رحمه الله کارگزاران نظام را به اجتناب از شعارگرایی و متقابلاً ـ التزام به عمل گرایی و کارمحوری به مثابه یکی از سازوکارهای امنیت افزایی فراخوانده، بیان داشتند: «مردم به جای برنامه دادن، عمل می خواهند». (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰؛ به نقل از: صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۲۰)

۲۹. محروم مداری و محروم محوری

حضور حمایت آمیز اکثریت شهروندان جامعه در دفاع از حکومت، ضامن ثبات و پایایی آن و بقا و ماندگاری دولت است که خود معلول عوامل مختلف است که از جمله مهم ترین آن، محوریت منافع، دیدگاه ها و تقاضای اکثریت مردم می باشد. ایران نیز نه تنها از این قاعده مستثنی نیست بلکه به دلیل ابتنای انقلاب بر حضور، نقش آفرینی و پایداری طبقات فقیر و کوخ نشینان جامعه، ضرورت محروم مداری و عنایت همه جانبه حکومت به آنان در صدر تأکیدات امام خمینی رحمه الله قرار داشت. از نظر امام رحمه الله محرومان و مستضعفان جامعه، به دلیل یکسان انگاری خویش با حکومت، خود را وقف صیانت از آرمان های انقلاب و دفاع از کیان نظام کرده در این راه از چیزی فروگذار ننموده اند و همین مشارکت آگاهانه و رضایت مندانه موجب تثبیت انقلاب، و استحکام و تداوم امنیت نظام جمهوری اسلامی گردید. حکومت نیز در اقدامی متقابل باید محروم نوازی و محرومیت زدایی از زندگی آنان را در صدر اولویت های کاری خود قرار دهد که در غیر این صورت، با رویگردانی محرومان به

ص: ۱۲۸

مشابه یاوران اصلی، نظام و انقلاب با سست شدن ارکان حمایتی و تضعیف بنیاد امنیت ملی خود مواجه خواهند شد. با عنایت به چنین نکته ای است که امام خمینی رحمه الله فروتنی، محروم نوازی و تواضع کارگزاران نظام در قبال آنان و ولی انگاری محرومان را گوشزد کرده، فرمودند: «آنی که آن قدر زحمت دارد می کشد برای حفظ کشورش و برای حفظ اسلام، همین قشر هستند [قشر محروم] اینها آقای ما هستند، اینها به ما منت دارند، با اینها با کمال تواضع رفتار کنید». (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰؛ به نقل از: صحیفه نور، ج۱۹: ۱۵۹)

۳۰. لزوم حفظ وحدت و همگرایی میان مسئولان فرهنگی

از جمله عوامل مهم و ضروری برای نیل به اهداف فرهنگی در هر جامعه، همگرایی، وحدت و اجماع نظر بین نخبگان فرهنگی و نیز انسجام و هماهنگی عملی بین کارگزاران فرهنگی نظام با هدف پیشگیری از اتلاف سرمایه ها، انباشت توان فکری و اجرایی، و استفاده از ظرفیت ها و قابلیت های عمومی جامعه در مسیر توسعه فرهنگی و تعالی جامعه است. بدیهی است شکاف بین مسئولان و نخبگان عالی رتبه نظام و تفرق و چندپارچگی آنان، موجب اختلاف، تشتت، دسته بندی و صف آرایی مردم می شود. البته تضارب آرا و تفاوت سلیقه ها و گوناگونی دیدگاه ها بین نخبگان امری مطلوب و موجب پویایی و شکوفایی نظام فرهنگی می گردد، اما اگر اختلاف سلیقه به اختلاف عقیده کشیده شود، تضییع نیروها و اتلاف منابع را به دنبال دارد. رهبر انقلاب ضمن تأکید بر ضرورت همگرایی میان کارگزاران، اختلافات میان مسئولان نظام را بسیار مضر و خطرناک می خوانند و آن را عامل پسرفت کشور معرفی می کنند:

ص: ۱۲۹

اختلافات مضر است. هم اختلافات بین مسئولان مضر است؛ هم بدتر از آن، کشاندن اختلاف میان مردم مضر است... اختلافات را به میان مردم نکشانند، چیزهای جزئی را مایه جنجال و هیاهو و استفاده تبلیغاتی دشمن و خوراک تبلیغاتی رادیوهای بیگانه و تلویزیون های بیگانه نکنند... اختلاف نظر نباید به اختلاف در عمل و اختلاف در برخوردهای گوناگون، به اختلاف علنی، به گریبان گیری، به مچ گیری در مقابل چشم مردم منتهی شود... اختلافات را نباید علنی کرد؛ اختلافات را نباید به مردم کشاند؛ احساسات مردم را نباید در جهت ایجاد اختلاف تحریک کرد. (بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان، ۱۰/۸/۹۱)

رهبر انقلاب یکی از آفت های تفرقه در میان مسئولان و کارگزاران نظام را عدم رعایت اخلاق سیاسی می دانند و می فرمایند:

سیاست اخلاقی کمال است و سیاست بی اخلاق آفت، تقوای سیاسی یعنی رفتار صادقانه و دلسوزانه... سیاست اگر از اخلاق سرچشمه بگیرد، از معنویت سیراب بشود، برای مردمی که مواجه با آن سیاست اند، وسیله کمال است، راه بهشت است؛ اما اگر سیاست از اخلاق جدا شد، از معنویت جدا شد، آن وقت سیاست ورزی می شود؛ یک وسیله ای برای کسب قدرت، به هر قیمت؛ برای کسب ثروت، برای پیش بردن کار خود در دنیا. این سیاست می شود آفت؛ برای خود سیاست ورز هم آفت است، برای مردمی هم که در عرصه زندگی آنها این سیاست ورزیده می شود هم آفت است. (خطبه های نماز جمعه تهران، ۲۰/۰۶/۱۳۸۸)

ص: ۱۳۰

ایشان در جایی دیگر می فرمایند:

تقوای سیاسی یعنی هر کس که در کار سیاست است، سعی کند با مسائل سیاسی صادقانه و دردمندانه و از روی دلسوزی برخورد کند. سیاست به معنای پشت هم اندازی و فریب و دروغ گفتن به افکار عمومی مردم، مطلوب اسلام نیست. سیاست یعنی اداره درست جامعه؛ این جزو دین است. تقوای سیاسی، یعنی انسان در میدان سیاست، صادقانه عمل کند. (بیانات در دیدار اعضای ستادهای نمازجمعه، ۰۵/۰۵/۱۳۸۱)

۳۱. عدم تعهد به شرق و غرب

تجربه سیاست ورزی کشورها در ادوار مختلف تاریخ نشان می دهد یکی از عواملی که به طور زیربنایی و ساختاری امنیت ملی آنها را تضعیف یا تهدید می کند، وابستگی سیاسی همه جانبه کشور به نیروها و دولت های بیگانه است؛ زیرا وابستگی موجب ضعف نفس، خودناباوری، ناتوانی در تأمین نیازمندی های اساسی کشور به ویژه در اوضاع بحرانی و حاد مثل جنگ و عقب ماندگی همه جانبه می شود، در نتیجه چه بسا کشورها ناگریز شوند به سبب وابستگی به بازیگران خارجی از منافع، اعتبار و حیثیت، تمامیت سرزمینی و خلاصه امنیت خود چشم پوشی نمایند. در نقطه مقابل، استقلال هیچ گاه به معنی فقدان و نفی ارتباط با دیگران یا قطع آن نیست، بلکه بدین معنی است که کشور با ملاحظه مقدورات و قابلیت های داخلی، مطابق مصالح و مقتضیات ملی و بر اساس خواست و اراده مردم و نخبگان سیاسی خود رفتار کند؛ ازاین رو ضامن امنیت و ثبات جامعه خواهد بود. امام خمینی رحمه الله که تجربه تلخ وابستگی تمام عیار حکومت های گذشته به بیگانگان و در نتیجه

ص: ۱۳۱

پی آمدهای زیان بار آن را برای منفعت، حیثیت و امنیت ملی طی دو سده اخیر با عمق جان حس کرده بود، بارها منافع سیاست ناوابستگی به قدرت های بزرگ و رابطه معنادار منطقی و تاریخی بین استقلال و امنیت ملی را یادآور شدند. از منظر امام رحمه الله نیل به استقلال و تداوم آن، راه غلبه بر مشکلات و گذار از تنگناها، راز زیست عزت مند و رمز بالندگی و پویایی ملی و تحقق امنیت پایدار است. (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰) امام خمینی رحمه الله در خصوص ضرورت حفظ استقلال و عدم گرایش به شرق و غرب می فرمایند: «سیاست نه شرقی و نه غربی را در تمام زمینه های داخلی و روابط خارجی حفظ کنید.» (صحیفه نور، ج ۱۲: ۳۶۳) در جایی دیگر می فرمایند: «اگر بخواهید بر همه مشکلات پیروز شوید، باید همه محکم بایستید در مقابل قداست و استقلال خود، آن را... محکم نگه دارید. (صحیفه نور، ج ۱۷: ۲۳۸) «... باز سفارش می کنم که به خدا متکی باشید و برای همیشه زیر بار شرق و غرب نروید». (صحیفه نور، ج۲۱: ۷۱)

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

شناخت تهدیدها و آسیب های فرهنگی، از نگاه امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب چشم انداز روشن و درستی از وضعیت موجود و روند آینده جامعه به دست می دهد و این امکان و فرصت را در اختیار برنامه ریزان و مدیران ذی ربط در رسانه ملی قرار می دهد تا بتوانند با شناخت و درک عمیق تر مسائل، بر اساس واقعیات و شرایط جاری حرکت کنند و سیاست های خود را مبتنی بر نیازها و الزامات موجود تدوین و تنظیم نمایند. لذا در این قسمت تلاش شده است مبتنی بر فرمایش های این دو بزرگوار برخی از مهم ترین آسیب ها و تهدیدات فرهنگی شمارش و ارائه شود:

ص: ۱۳۲

۱. تهدیدها و آسیب ها فرهنگی از نظر مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری در طول سال های گذشته همواره در سخنرانی های خود با ظرافت خاصی بسیاری از تهدیدها، آسیب ها و آفات انقلاب و توسعه فرهنگ دینی را برشمرده اند. اینک به اختصار کلیدواژه هایی را که از نظر مقام معظم رهبری ناظر بر تهدیدها، آسیب ها و آفات انقلاب است می آوریم:

تحجر؛

بحران ارزش ها؛

روشن فکران مرتجع؛

تربیت های طاغوتی و فاسد (تربیت های غیرالهی)؛

غافل سازی از شخصیت اسلامی و ملی؛

وابسته سازی؛

ایجاد خوف و ارعاب؛

ایجاد احساس پوچی و ناتوانی؛

ایجاد یأس؛

تفرقه اندازی بین قشرهای جامعه خاصه روحانی و دانشگاهی؛

پرده پوشی اصل دین (اسلام ناب)، وارونه سازی معنای دین و تضعیف آن؛

سرکوب دین داران و دین خواهان؛

اشاعه فحشا و فساد؛

تبلیغ ترقیاب غرب؛

ایجاد ناامنی فرهنگی؛

تبلیغ جدایی دین و سیاست و دین و دانش؛

ص: ۱۳۳

ایجاد خودباختگی؛

اسلامی نبودن دانشگاه ها؛

غفلت از تهاجم فرهنگی؛

میکروب ارتجاع؛

متحول نشدن مراکز علمی و دینی همچون حوزه های علمیه با تغییرات زمان؛

ناآگاهی نسل جوان؛

انفعال؛

ظهور طبقه نوکیسه؛

نبود وجدان کاری؛

بی انضباطی اقتصادی؛

اشرافی گری؛

فقر؛

نزاع بین جناح های سیاسی؛

انحراف خواص؛

قبیله گرایی؛

دست کم گرفتن توطئه های دشمن؛

ترویج جدایی دین از سیاست؛

جدایی مردم و مسئولان؛

خلاف و انزوای نیروهای حزب اللهی و بسیجی؛

بی نظمی اجتماعی؛

تحقق نیافتن عدالت؛

شکاف در وحدت؛

ص: ۱۳۴

قانون گریزی؛

مد و مد گرایی.

۲. تهدیدات و آسیب های فرهنگی از نظر امام خمینی رحمه الله

حضرت امام رحمه الله نیز همواره در سخنرانی ها و دیدارهای خود با مردم و مسئولان به صورت حکیمانه تهدیدات، آسیب ها و آفات توسعه فرهنگ دینی را بر می شمردند. در زیر به اختصار کلیدواژه هایی را می آوریم که از نظر ایشان ناظر بر تهدیدات و آسیب ها فرهنگی انقلاب اسلامی است:

بی تقوایی متصدیان امور مملکت (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۲۳)؛

جدایی دین و حکومت از مردم (صحیفه امام، ج ۲۹ ص ۱۴۴)؛

کناره گیری از مسئولیت (صحیفه امام، ج ۲۱، ص۵۲)؛

عدول از سیاست نه شرقی و نه غربی (صحیفه امام، ج۱۸: ۲۴۲)؛

ظلم و تعدی به افراد به اسم انقلاب و انقلابی بودن (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۴۲)؛

تبلیغ گرایش به امریکا (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۳۷)؛

قدرت طلبی و مال طلبی مسئولان مملکتی (صحیفه امام، ج ۱۶، ص۲۳)؛

تأویل غلط از خواسته های مردم (صحیفه امام، ج ۱۱: ۱۹۸)؛

ضعف مدیریت و تصدی امور به دست افراد نالایق (صحیفه امام، ج ۱۹: ۱۵۷)؛

بی عدالتی حکومت نسبت به مردم (صحیفه امام، ج ۸، ص۵۲۵)؛

سرگرم شدن به درگیری های سیاسی و غفلت از مشکلات مردم (صحیفه امام، ج۱۳، ص۲۰۲)؛

باندبازی و گزینش های رابطه ای در انتخاب دولت مردان (صحیفه امام، ج ۱۹: ۱۵۷)؛

ص: ۱۳۵

دخالت قوا در کار یکدیگر (صحیفه امام، ج ۱۳: ۱۱۷)؛

اختلاف در سران مملکت و ناهماهنگی آنها (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۲۳ و ۴۴۲)؛

تضعیف و تخریب قوای سه گانه توسط یکدیگر (صحیفه امام، ج ۱۲: ۳۴۷)؛

سستی در خدمت به مردم (صحیفه امام، ج ۱۳: ۳۸۲)؛

برخورد استبدادی مسئولان و طاغوتی شدن (صحیفه امام، ج ۱۸: ۷۹)؛

خطر قاضیان ناصالح و بی دقتی در قضاوت (صحیفه امام، ج ۱۴)؛

ناهماهنگی در نهادها و دستگاه ها (صحیفه امام، ج۱۲: ۴۱۲)؛

مشوه کردن چهره نهاد های انقلابی از جانب خودی ها و غیرخودی ها (صحیفه امام، ج ۱۱: ۳۱۳)؛

مساجد بدون نتیجه و اثرگذاری (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۱۱)؛

منحرف ساختن انجمن های اسلامی (صحیفه امام، ج ۱۷، ص۱۱۱)؛

دخالت انجمن های اسلامی در اموری که مربوط به آنها نیست (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۷۱)؛

انحراف در برنامه های اسلامی دانشگاه ها (صحیفه امام، ج ۲۱: ۴۱۸)؛

تبدیل دانشگاه به مکانی صرفاً سیاسی (صحیفه امام، ج ۱۳: ۲)؛

نفوذ اشخاص منحرف و غیراسلامی در دانشگاه ها (صحیفه امام، ج ۱۶: ۴۴۷)؛

استادان و معلمان منحرف (صحیفه امام، ج ۲۱: ۹۶)؛

ایرادها و کمبودهای تبلیغی نهادها در گذشته و حال (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۱ و ۲۵۷)؛

بی نظمی امور به علت بی توجهی به برنامه ریزی (صحیفه امام، ج ۱۶: ۴۶)؛

اختلاف در سازمان روحانیت (صحیفه امام، ج ۱۸: ۱۶)؛

ص: ۱۳۶

دنیاطلبی روحانیت و دوری از ذی طلبگی (صحیفه امام، ج ۱۹: ۳۱۷)؛

تشریفات گسترده حوزه های روحانیت (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۴)؛

فاصله بین اعمال و گفتار روحانیان (صحیفه امام، ج ۱۷: ۴۵۲ و ۴۹۳)؛

حاضر نشدن در عرصه های سیاسی و اجتماعی (صحیفه امام، ج ۱۷: ۴۹۳)؛

ساده لوحی برخی از علما (صحیفه امام، ج ۱۴: ۲۵۴)؛

اشتباه و خطای روحانیان را به اسلام نسبت دادن (صحیفه امام، ج ۹: ۱۵۰)؛

دخالت غیر قانونی علما و روحانیت و اظهار نظر در اموری که صلاحیت آن را ندارند (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۳)؛

خطر متحجرانه و مقدس نمایان (صحیفه امام، ج ۲۱: ۲۷۸)؛

خطر روحانیان وابسته (صحیفه امام، ج ۱۴: ۷۵)؛

نداشتن نظارت و جلوگیری نکردن از برنامه ها و فیلم های منحرف در صدا و سیما (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۲۰)؛

کوچک شمردن خدمات و بزرگ کردن معایب در رسانه های گروهی به ویژه مطبوعات؛

تهمت و افترا در رسانه های گروهی به انقلاب و افراد (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۵۸)؛

ایرادها و کمبودهای تبلیغی رسانه ها (صحیفه امام، ج ۱۴: ۲۵۷)؛

تبلیغ گرایش به امریکا (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۳۷)؛

ترویج و تبلیغ جدایی دین از سیاست (صحیفه امام، ج ۶: ۲۰۲)؛

روشن فکران مغرض و غرب زده (صحیفه امام، ج ۱۱: ۶۸، ج ۹: ۳۴۲)؛

نویسندگان منحرف و روشن فکرنماهای اهل قلم (صحیفه امام، ج ۹: ۲۱۱)؛

کناره گیری نخبگان و حاضر نشدن نخبگان و روشن فکران دینی در عرصه های مختلف به ویژه سیاست؛

ص: ۱۳۷

روشن فکران دینی منافق (صحیفه امام، ج ۱۱: ۲۳۴)؛

فشارهای اقتصادی بر مردم (صحیفه امام، ج ۱۷: ۲۵۰، ج ۱۹: ۴۴)؛

فقدان مراقبت مردم از رفتار مسئولان (صحیفه امام، ج ۱۶: ۲۴)؛

سستی حضور مردم در صحنه (صحیفه امام، ج ۱۸: ۳۹)؛

تفرقه و اختلاف بین قشرهای مختلف مردم (صحیفه امام، ج ۱۲: ۴۰۶)؛

ایجاد و دامن زدن به اختلافات قومی و قبیله ای و شیعه و سنی (صحیفه امام، ج ۷: ۳۴۵)؛

منزوی کردن، کوبیدن و بدنام کردن اسلام و جمهوری اسلامی ایران به وسیله استعمارگران و قدرت های بزرگ (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۱۳)؛

شایعه پراکنی، تحریف اخبار وقایع و نشر اکاذیب توسط قدرت های بزرگ (صحیفه امام، ج ۱۷: ۲۰۳)؛

ارائه نشدن چهره واقعی اسلام (صحیفه امام، ج ۱۱: ۳۶، ۳۷)؛

قطع رابطه با دولت ها و کشورها و سیاست غیرفعال (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۱۳).

برخی دیگر از آسیب های فرهنگی که هم در لابه لای فرمایش های امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب آمده و هم علما و اندیشوران حوزه های علمیه، و نخبگان و کارشناسان دانشگاهی و صاحب نظران مطرح شده، از این قرار است:

نفوذ اندیشه های بیگانه که این نفوذ ممکن است از طریق دشمنان یا دوستانی که مجذوب آرای دیگران شده اند، صورت پذیرد؛

تغییر جهت دادن اندیشه های اصیل دینی و فرهنگی: حضرت امام رحمه الله در وصیت نامه خود، فراموش کردن فرهنگ قیام ملت و مکتب الهی اسلام، به انزوا کشاندن روحانیت، غرب زدگی و شرق زدگی و سلطه بیگانگان بر

ص: ۱۳۸

مقدرات مراکز تعلیم و تربیت را از آفات فرهنگی انقلاب معرفی کرده اند؛

تجدد گرایی افراطی: در مقابل تمسک به اسلام ناب، تجدد گرایی افراطی یا التقاط و زهدگرایی منفی قرار دارد. تجددگرایی افراطی تلفیق اسلام با اندیشه های غیر اسلامی برای زیبا جلوه دادن آن است؛

دنیاطلبی و اشتغال به زینت های دنیوی بالأخص بین قشرهای انقلابی؛

. حاکم شدن روحیه ریا و تملق به جای اخلاص و ایثار، دگرگونی مجدد ارزش های جامعه و فرآیند تبدیل ثروت به ارزش و نابرابری اجتماعی؛

اثر پذیری از جنگ روانی و تهاجم فرهنگی و تبلیغاتی دشمن؛

بحران هویت ملی به ویژه بین نوجوانان و جوانان نسل دوم و سوم انقلاب و گرایش به الگوهای غربی؛

فرار مغزها؛ نداشتن برنامه ای همه جانبه برای جلوگیری از مهاجرت تحصیل کردگان و متخصصان و نبود تمایز مرزهای «تعهد» و «تخصص» و ظهور پدیده فرار مغزها به کشورهای دیگر جهان؛

دوگانگی رفتار و گفتار برخی از مسئولان (فاصله بین گفتار و کردار آنها و سخن گویی به جای عمل و سیاسی کاری به جای خلاقیت های مدیریتی)؛

بازیچه شدن دین در دست برخی از سیاست داران برای منافع شخصی یا گروهی (جناحی)؛

درگیری و اختلافات سیاسی (سرگرم شدن به درگیری های سیاسی و غفلت از مشکلات مردم)؛

ص: ۱۳۹

نبود تحمل سیاسی و نداشتن روحیه انتقادپذیری؛

ضعف مدیریت و تصدی امور فرهنگی به دست افراد نالایق کم توان و به دور از آگاهی و بینش قوی (هرچند دل سوز و با حسن نیت)؛

نبودن عدالت اجتماعی در توزیع قدرت، ثروت و دنیاگرایی و عافیت طلبی مردم؛

افزایش روحیه ریاکاری و تظاهر به دین؛

ضعف و به حاشیه رفتن مشارکت عمومی در تصمیم سازی، نظارت، اجرا و پشتیبانی و اداره مادی و معنوی نهادها و فعالیت های دینی؛

بی توجهی به آموزه های اسلام در تولید ارزش های مشترک جهانی؛

. تهاجم برنامه ریزی شده دشمنان خارجی برای منحرف کردن نسل جوان؛

. فقدان نظام مشورت گیری از نخبگان و روشن فکران دینی و به حاشیه رفتن نقش آنها در فرآیند تولید و عرضه کالاها و خدمات فرهنگی؛

. وفاق ذهنی نداشتن نخبگان کشور در حل مسائل فرهنگی و معنوی؛

تقابل روشن فکران و نخبگان فرهنگی با سنت گرایان؛

تداخل وظایف و فعالیت های موازی نهادهای دینی به علت نبود برنامه ریزی جامع در مورد تقسیم وظایف؛

. گسترش ظاهرنگری، سطحی نگری، جزم اندیشی و عوام زدگی در فعالیت های نهادهای دینی و فرهنگی؛

ص: ۱۴۰

فقدان نظام برنامه ریزی صحیح فرهنگی برای نسل جوان به علت نبود مدیریت واحد فرهنگی؛

نبود برنامه ریزی صحیح و اصولی فرهنگی و دینی برای نسل جوان توسط حوزه های علمیه و روحانیت؛

ارائه تصویری عوامانه از دین، ناهمگون با مقتضیات زمان و متضاد با مبانی فکری نسل جوان توسط برخی از روحانیان و علمای دینی؛

ارائه ندادن چهره دل نشین از اسلام توسط روحانیت و دین شناسان؛

نبودن پاسخ کافی، جامع و مستدل برای شبهات جدید و انحراف در گفتار و کردار. (

، چهارشنبه ۲۸ بهمن ماه سال ۱۳۸۸)

ص: ۱۴۱

فصل سوم

فصل سوم

زیر فصل ها

موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای

اشاره

موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای

زیر فصل ها

مقدمه

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

۳. چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

۵. توصیه های روشی برای تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های رسانه ای

ص: ۱۴۲

ص: ۱۴۳

مقدمه

مقدمه

تـدوین و ارائه محورهـای فرهنگی در مجموعه حاضـر مبتنی بر دیـدگاه هـای فقهی، سیاسـی، اقتضایی، خلاق، معناگرا، ارزش گرا، کـارکردگرا و سازمـان یـافته امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب است که با هـدف مهندسـی هوش منـدانه، هـدف منـدانه و کارآمـد وضـعیت فرهنگی کشور اسـتخراج و تدوین گردیده و کوشـش شده مبانی و موضوعات کاربردی برای اسـتحکام، تثبیت و نهـادینه سـازی نظـام فرهنگی و هویـتی کشـور بر پـایه اسـلام و ارزش هـای ملی ارائه گردد. از دیگر سو بـا توجه به اینکه مهندسـی فرهنگ و پایه گزاری فرهنگ اصـیل در بستر و دامن جهان بینی و نظام معنایی اسلام و نیز آموزه های اصیل ملی و ایرانی تحقق می پـذیرد، در فرآینـدی نظـام یافته تـدوین موضوعات، علاوه بر مبانی دینی در انـدیشه امام و رهبر انقلاب؛ ارزش های فرهنگی ملی و ایرانی و ملاحظات اساسـی و جاری کشور و تحولات درونی و بیرونی و نیازهای جامعه مـد نظر قرار گرفته اند. مطالب این فصل در چهـار حوزه شامـل اهـداف و آرمان های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب، ملاحظات راهبردی در تـدوین سـیاست های رسانه ای در حوزه؛ چارچوب کلی سـیاست گـذاری و برنامه ریزی های رسانه ای و روش ها و شـیوه های اجرای برنامه ها و موضوعات پیشنهادی است.

ص: ۱۴۴

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

با عنایت اهمیت و لزوم شناخت و آشنایی مخاطبان با اهداف و آرمان های فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری و نقشی که این شناخت می تواند در جامع نگری و غنا بخشیدن به محتوای سیاست گذاری های رسانه ای و برنامه سازی ایفا کند، در این قسمت تلاش شده است با استناد به مجموعه پیام ها، سخنرانی ها و بیانیه های حضرت امام رحمه الله که در کتاب تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی جمع آوری و ضبط شده است و فرمایش های رهبر انقلاب، رئوس کلی اهداف و آرمان های فرهنگی ایشان دسته بندی و آورده شود:

انسجام اسلامی: حفظ و تقویت وحدت ملی و انسجام اسلامی؛

فرهنگ اسلامی و ایرانی: تقویت فرهنگ اسلامی و ایرانی و تحقق الگوی هویت اسلامی و ایرانی؛

مسئولیت پذیری: تقویت اعتماد عمومی و احساس تعهد، مسئولیت پذیری در جامعه؛

صیانت فرهنگی: صیانت از استقلال فرهنگی و اقتصادی کشور در قبال برنامه ریزی و دست اندازی بیگانگان؛

مقابله با شبیخون و ناتوی فرهنگی: پیشگیری از بروز بحران و آسیب های فرهنگی و هویتی در کشور با اولویت بخشی به اقدامات پیشگیرانه و نرم افزارانه در عرصه فرهنگی؛

نهادینه سازی فرآیند فرهنگ سازی و فرهنگ پذیری در جامعه؛

آگاه سازی ملت: ملت ها را آگاه سازید؛

افشای نقشه دشمنان: نقشه های شوم و خانمان سوز استعمارگران را برملا نمایید؛

ص: ۱۴۵

تلاش برای معرفی اسلام: در شناسایی اسلام بیشتر جدیت کنید؛

آموزش و کاربست تعالیم الهی: تعالیم مقدس قرآن را بیاموزید و به کار ببندید؛

تبلیغ و معرفی اسلام به جهانیان: با کمال اخلاص در نشر و تبلیغ و معرفی اسلام به ملل دیگر بکوشید؛

اصلاح مراکز آموزشی و تربیتی خاصه رادیو و تلویزیون و به ویژه حوزه و دانشگاه: اهمیت این مراکز به سبب ایفای نقش های اساسی از جمله تبلیغی، تربیتی و آدم سازی است؛

ریشه کن سازی فساد: همه عوامل فساد و مهم تر اینکه همه انگیزه های فساد در زمینه های اجتماعی و اقتصادی ریشه کن شود. مبارزه با فساد می کنیم، فحشا را قطع می کنیم؛

مقابله با فرهنگ غربی: از بین بردن آثار و مفاسد فرهنگ غربی جزو اهداف انقلاب است؛

ترویج اسلام: محتوای اسلام در همه عرصه های جامعه ظاهر شود. هر کجا قدم گذاشته شود اسلام باشد؛

پایه گذاری نهضت الهی در ایران: نهضت ایران نهضت الهی بود؛

بسیج مردمی: مردم به عنوان اسلام و به عنوان احکام اسلام به خیابان ها ریختند؛

اسلامی سازی دانشگاه ها: ما می خواهیم جمعیتی نورانی پیدا کنیم. دانشگاه ما علمش، اخلاقش، عملش نورانی باشد.

انسان سازی: انقلاب مقدمه ای است برای اینکه یک ملت انسان پیدا شود. به دنبال ملتی هستیم که روح انسانیت در آن است پیدا شود. باید انسان ها درست بشوند. اگر انسان درست شد همه چیز درست می شود؛

ص: ۱۴۶

عمل به احکام الهی: با رأی به جمهوری اسلامی آرمان های اسلام تحقق پیدا نمی کند. دنبال این رأی باید عمل شود. احکام شرع در دادگستری، بازار، فرهنگ، مدارسی تحقق پیدا کند؛

اجرای قوانین الهی:همه قوانین اسلام باید تحقق پیدا کند ان شاء الله؛

تحول جامعه بر مدار دین: همه باید جوری بشود که وقتی یک کسی وارد شد ببیند که در مملکت اسلامی وارد شده است؛

قانون گرایی و ترویج اخلاق: به گونه ای باید عمل شود که نه گران فروشی و اجحاف باشد نه دروغ، نه تقلب، نه کاغذبازی و... . قانون اساسی محترم و شاخص محوری نظارت و ارزیابی است؛

تحول فرهنگی: باید فرم غربی به فرم اسلامی برگردد؛

خودباوری و بازگشت به خویشتن: باید توجه داشته باشیم که ما خودمان کی هستیم و چی هستیم و مملکت ما احتیاج به چی و کی دارد؟ افراد باور دارند که خواستن، توانستن است، امیدوارند و یأس به خود راه نمی دهند. افراد باور دارند که باید خودشان و قدرت خودشان را بشناسند، به خودشان تکیه کنند، به مفاخر خودشان رجوع کنند و نسبت به موفقیت امید داشته باشند؛

تغییر از درون: ما باید خودمان را تغییر بدهیم تا بتوانیم سرپای خود بایستیم؛

ترویج معنویت: اعتلا به این نیست که شکم ما پر باشد، اعتلا به این است که ما مسلمانان را و مکتبمان را به پیش ببریم؛

امید به آینده: ما رو به اعتلا هستیم و بشر را رو به اعتلا خواهیم برد. افراد دارای استقلال فکری و روحی هستند، نمی ترسند، خود را نمی بازند؛

بازسازی فرهنگی (انقلاب فرهنگی): مقصد ما این است که این کشور آفت زده، غرب زده و سلطنت زده را به اسلام برگردانیم. مقاصد

ص: ۱۴۷

ملت شریف ایران در رأس آن روحانیت معظم برای چیزی جز دفع مفاسد دوران شاهنشاهی ستم پیشه و اجرای احکام اسلام و رواج فرهنگ غنی اسلامی در جمیع نهادها نبوده و نخواهد بود؛

توسعه دین اسلام: ما بر سر شهر و مملکت با کسی دعوا نداریم، ما تصمیم داریم پرچم «لا اله الا الله» را بر قلل رفیع کرامت و بزرگواری به اهتزاز درآوریم. همه مقدمه بوده، مقصد اسلام است. منشأ ارزش های اصیل و الگوها و قواعد رفتار فردی و اجتماعی، اسلام و قرآن است. احکام اسلام در آن جاری می شود و هنجارهای دینی در آن رعایت می گردد؛

عدالت گرایی: مقصد اعلامی ما این است که حکومت عدلی مبتنی بر قوانین اسلامی حاصل شود؛

ترویج احکام الهی: سهم همه ما، همه شما و همه ملت و همه علمای اسلام این است که اسلام بر همه ابعاد تحقق پیدا کند؛

توجه به آزادی انسان: انسان محترم و آزاد است و حدود آزادی قوانین الهی است. آزادی به عنوان یکی از ارزش مندترین ارزش ها، نعمت بزرگ الهی، امانت الهی و بزرگ ترین موهبت الهی تلقی می شود؛

رعایت حقوق بشر: حقوق اولیه بشر از جمله استقلال، آزادی عقیده، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، و آزادی رادیو و تلویزیون در جامعه متمدن تأمین و رعایت می شود؛

ارتقای جایگاه زن: زن دارای احترام، جایگاه و توانایی برابر با مرد است.

ترویج دین گرایی: دین نه تنها افیون ملت ها نیست بلکه مایه وحدت جامعه، حرکت و قیام مردم در برابر ظالمان و به زیر کشاندن قدرت مند ها و سبب احیای محرومان است؛

خدمت به مردم: خدمت به ملت و مملکت خدمت به خدا تلقی می شود؛

ص: ۱۴۸

تزکیه جامعه: افراد مُزَکّی و تربیت شده هستند. اگر افراد یک ملت تزکیه و تربیت شده باشند آن ملت پیشرو است؛

بصیرت و آگاهی: اشخاص بیدار و آگاه اند و از خود و شخصیت خود غافل نیستند؛

تواضع و فروتنی: تواضع صفت افراد است و اشخاص نسبت به یکدیگر احساس فخر و برتری نمی کنند. (تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی؛ دفتر سی و ششم، دفتر نشر و تنظیم آثار:۱۷۷ و ۱۵۱؛ دغدغه های فرهنگی، ۱۳۹۰)

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

اشاره

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

در این قسمت تلاش می شود با مد نظر قرار دادن فرمایش های رهبر معظم انقلاب و امام خمینی رحمه الله و اقتضائات و شرایط زمانی و مکانی، برخی ملاحظات و الزاماتی که در تدوین سیاست ها، برنامه ریزی ها، برنامه سازی و تولید رسانه ای در حوزه فرهنگی باید مد نظر مدیران، مسئولان و تولیدکنندگان صدا و سیمای جمهوری اسلامی قرار گیرد، به اختصار ارائه شوند:

الف) توجه جدی به مبانی اسلامی برای سیاست گذاری رسانه ای و برنامه سازی ها

الف) توجه جدی به مبانی اسلامی برای سیاست گذاری رسانه ای و برنامه سازی ها

رسانه ملی برای تدوین سیاست های رسانه ای خود در سال جاری در راستای تحقق شعار سال که به نام «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام گرفته است، به ویژه در حوزه فرهنگی باید جهت گیری اساسی خود را بر پایه فرهنگ غنی و آرمانی اسلام بنا نهد. سیاست های رسانه ای باید فرهنگ متعالی اسلام و ملی را نمایندگی کند به نحوی که به

ص: ۱۴۹

تقویت فرهنگ و ارزش های اسلامی بینجامد؛ زیرا فرهنگ و ارزش های اسلامی و آموزه های دین مبین اسلام واجد اهرم های قوی معنوی، متکی به قدرت، حرکت آفرین، هویت بخش، بسیج گر، امنیت زا، چراغ راهنمای جامعه، معیار رفتار و کردار فردی و اجتماعی و ملاک سنجش عملکرد مردم و مسئولان، تضمین کننده سلامت اخلاقی افراد، گروه ها و جامعه، الهام بخش حرکت مردمی، اعتقاد محور، آخرت نگر، نگهدارنده انقلاب و نظام اسلامی، منشأ تحول و انقلاب درونی انسان ها، نجات بخش و مایه رستگاری انسان، و استبدادستیز است. با توجه به چنین نقش هایی از نظر امام رحمه الله تحقق و استواری هویت فرهنگی و دینی، مرهون اسلام ناب و حقیقی و دین داری و معنویت گرایی و حاکمیت فرهنگ و ارزش های اسلامی در عرصه عمومی و متقابلاً تضعیف و تهدیدات فرهنگی منبعث از دور افتادگی، فاصله گیری یا انحراف مردم و دولت مردان از هسته و اصالت آموزه های دینی است.

از سوی دیگر رسانه ملی در تدوین برنامه های خود این اصل را باید رعایت نماید که نمی توان سیاست گذاری رسانه ای را از فرهنگ غنی و آرمانی اسلام اتخاذ نمود ولی برنامه ها به لحاظ محتوا و صورت با اهداف و سیاست در تعارض قرا گیرد یا برنامه ریزی رسانه ای از مبانی غیر دینی و ملی متابعت کند و یا بدون قواعد خاصی به توسعه کمی، کم ارزش، محتوای ضعیف و فاقد جامعیت برنامه سازی اقدام نماید. در این صورت، سیاست ها و برنامه ها در ذات خود دچار تناقض و ناسازگاری درونی خواهد شد و فاقدکارکرد و اثربخشی لازم خواهد بود. البته این نباید به معنای بهره نگرفتن از تولیدات فرهنگی سایر کشورهای از جمله کشورهای مسلمان و هم سنخ شمرده شود.

ص: ۱۵۰

ب) نفی ازخودبیگانگی و تقویت خودباوری ملی

ب) نفی ازخودبیگانگی و تقویت خودباوری ملی

نخستین و مهم ترین راهکار برای حفظ و تقویت فرهنگ و هویت اصیل، نفی «خود کاذب» و گام نخست برای اقدام، شناخت «خود واقعی» است. گفته شد از دیدگاه امام و رهبری، فرهنگ غرب و شرق به جای فرهنگ واقعی و اصیل اسلامی، انسانی و ملی ما نشسته و هویت کاذبی را برای ما به وجود آورده است. لذا گام اول برای دست یابی به هویتی اصیل، روی آوردن به فرهنگ اسلامی انسانی است. به علاوه، آشنایی با معارف دینی و تبلیغ فرهنگ خودی و توانایی های بومی از جمله راهکارهای دیگری است که می تواند به رهایی از بروز بحران فرهنگی کمک کند. به نظر امام رحمه الله آگاهی به اینکه شرق خودش فرهنگ غنی دارد، به طوری که فرهنگ او صادر شده و غربی ها از آن استفاده کرده اند، می تواند از اهمیت خاصی برخوردار باشد. صدا و سیما می تواند از طریق تولید برنامه های مختلف و معرفی مآثر شرق، طب، فلسفه، دانشمندان و بزرگان شرق و (متفکران مسلمان و تولیدات و آثار درخشان و خدماتی که آنها در حوزه علم و معرفت به پیشرفت بشر کرده اند) گام مؤثری در خودشناسی و روی آوردن به خویشتن بردارد. (صحیفه نور، ج ۹: ۱۲ و ۲۵)

ج) مقابله با چالش ها و آسیب های برنامه ریزی فرهنگی و رسانه ای

ج) مقابله با چالش ها و آسیب های برنامه ریزی فرهنگی و رسانه ای

از جمله آسیب های برنامه ریزی فرهنگی به این موارد می توان اشاره کرد: وجود مراکز متعدد برنامه ریزی و سیاست گذاری فرهنگی، تعیین نکردن اولویت ها و سلسله مراتب برنامه های فرهنگی، ارتباط نداشتن برنامه ریزی فرهنگی با برنامه ریزی های سایر حوزه های اقتصادی و سیاسی و اجتماعی، نبودن یک پارچگی در خصوص رسالت ها و دیدمان ها و فقدان نظام دقیق

ص: ۱۵۱

ارزیابی عملکرد و تعیین شاخص ها و معیارها در حوزه فرهنگ (صالحی امیری و همکاران، ۱۳۸۷)، انفعالی بودن، سطحی نگری، عوام زدگی، مقطعی بودن، گذشته نگری، سیاست زدگی (گودرزی، ۱۳۸۵) رویکرد ابزارانگارانه به فرهنگ، برداشت متفاوت برنامه ریزان از فرهنگ و برنامه ریزی فرهنگی، بی توجهی به خصوصیات فرهنگ، بی توجهی به نیازهای فرهنگی، تعارض میان حوزه های نظری فقهی فرهنگی و نظام های اجرایی، ناکار آمدی صنعت فرهنگی، انعطاف ناپذیر بودن چارچوب های فرهنگ، نبودن شفافیت در هدف و تقاضاهای فرهنگی، ناتوانی در ارائه الگو های کارآمد مبتنی با ارزش ها اعتقادات و رویکردهای ایرانی اسلامی و التقاط حوزه های فرهنگ ملی، اسلامی با فرهنگ غرب. (یادگارزاده و دیگران، ۱۳۸۵) ازاین رو مدیریت رسانه ملی باید برای عبور موفقیت آمیز از این مشکلات ها و انطباق سیاست های رسانه ای خود با شعار سال و برنامه سازی در راستای تحقق آن، تدابیر و برنامه ریزی های لازم را به عمل آورد.

د) توجه به جایگاه مردم در سیاست گذاری های رسانه ای

د) توجه به جایگاه مردم در سیاست گذاری های رسانه ای

در رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری، مردم از جایگاه والا و کانونی برخوردار بوده و اساساً در منظومه فکری آنان توسعه فرهنگی بدون حضور، مشارکت و پشتیبانی مردم و تأمین رضایت آنان ممکن نیست؛ مردمی که با بصیرت، ناظر و همیشه حاضر در صحنه، متحد و یکپارچه اند و از روحیه انفعالی، بی شکل و محدوداندیشی و تحجر فاصله دارند. به علاوه امام خمینی رحمه الله با ترکیب و معرفی الگوی بدیع جمهوری اسلامی، بر نقش جمهوریت در کنار اسلامیت برای تکوین نظام آرمانی خود صحه نهادند و آن را متمایز از نظام های لیبرال و سکولار و اشکال مختلف حکومت

ص: ۱۵۲

استبدادی و فاشیستی منهای مردم معرفی کردند. حکومت مورد نظر امام بر دو پایه الهی و مردمی استوار است و تنها زمانی مشروعیت دارد که مبتنی بر قوانین، احکام و تعالیم اسلام از یک سو، و متکی به آرای مردم از سوی دیگر باشد. (کریمی و بابایی؛ ۱۳۹۰)

ه) مبارزه و مقابله با غرب زدگی

ه) مبارزه و مقابله با غرب زدگی

گفته شد در رویکرد فرهنگی امام و رهبر انقلاب غرب زدگی بُعد دیگری از «خود کاذب» است که باعث خودباختگی و ازخودبیگانگی می شود و لذا نفی آن را برای احیای فرهنگ و هویت واقعی و اصیل ضروری می سازد. غرب زدگی از دیدگاه آنان نوعی خودباختگی و نوعی «شست وشوی مغزی» است که فرد خود را از یاد می برد، یا هیچ می انگارد و همه چیز را در غرب می بیند. (صحیفه نور: ج ۸: ۱۲۲ و ج ۱: ۱۶۶) شخص غرب زده خودش نیست و نمی تواند ادراک کند که خودش هم فرهنگی یا توانایی هایی دارد. (صحیفه نور: ج۹: ۱۶۶) بنابراین، سیاست گذاری های رسانه ای باید به گونه ای تدوین و محقق گردد که موجب تحقق تحول در انسان ها و زدایش فرهنگ غرب و احیای فرنگ اصیل اسلامی و ایرانی شود.

و) تقویت و نهادینه سازی بصیرت و بیداری در جامعه

و) تقویت و نهادینه سازی بصیرت و بیداری در جامعه

برنامه های رسانه ملی باید به گونه ای تدوین و اجرا گردد که موجب آگاهی و بیداری مردم نسبت به مسائل و مشکلات خود، جامعه و جهان و راهبردهای چندوجهی و شگردهای پیچیده دشمنان، و بدخواهان ملت شود. همچنین ضمن تقویت بینش و معرفت دینی و ملی، روحیه مقاومت و پایداری ملی در برابر اقدامات و نقشه های دشمنان ملت را

ص: ۱۵۳

ارتقـا دهـد و به مشـارکت و ایسـتادگی همه جانبه مردم برای حل مشـکلات و گـذار از تنگناها و نیل به مقاصـد و منافع ملی کمک کنـد؛ همان رسالتی که امام و رهبر انقلاب بر دوش نهاد های فرهنگی و رسانه ها نهاده انـد. «اگر بخواهیـد و بخواهند و دانشـمندها بخواهند و علمای همه بلاد اسـلامی و دانشگاه های همه بلاد اسلامی بخواهند مشکل اسلام و ممالک اسلامی حل بشود، باید مردم را بیـدار کنند.» (صـحیفه نور، ج ۱۳: ۸۵) رهبر معظم انقلاـب اسـلامی در اجرای بنـد یک اصل ۱۱۰ قانون اساسـی در سیاست های کلی «ایجـاد تحول در نظـام آموزش و پرورش کشور» بصـیرت افزایی را از وظـایف اصـلی نظـام آموزش و پرورش دانسـته انـد. در سیـاست هـای کلی مـذکور در زمینه اهمیت ترویـج و ارتقـای معرفت و بصـیرت دینی توسط وزارت آموزش و پرورش چنین آمـده است: «۱۵ ارتقـاء معرفت و بصـیرت دینی برای رشـد و تعـالی معنوی و اخلاـقی معلمـان و دانش آموزان و تلاـش برای ارتقا معنوی خانواده ها.» همچنین در بند یک سیاست های مذکور تصریح شده است: «بند ۱. تحول در نظام آموزش و پرورش مبتنی بر فلسـفه تعلیم و تربیت اسـلامی در جهت رسـیدن به حیات طیبه (زندگی فردی و اجتماعی مطلوب اسـلامی) و رشد و شکوفایی استعدادهای فطری و ارتقـاء کیفی در حوزه هـای بینش، دانش، مهـارت، تربیت و سـلامت روحی و جسـمی دانش آموزان با تأکیـد بر ریشه کن کردن بی سوادی و تربیت انسان های مؤمن، پرهیزکار، متخلق به اخلاق اسلامی، بلندهمت، امیدوار، خیرخواه، بانشاط، حقیقت جو، آزادمنش، مسـئولیت پـذیر، قـانون گرا، عـدالت خـواه، خردورز، خلاـق، وطن دوست، ظلم سـتیز، جمـع گرا، خودبـاور و ایثـارگر». (سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ابلاغ شده توسط رهبر انقلاب)

ص: ۱۵۴

ز) ترویج امر به معروف و نهی از منکر

ز) ترویج امر به معروف و نهی از منکر

برنامه های صدا و سیما باید مروج و نهادینه ساز امر به معروف و نهی از منکر در جامعه باشد. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرماید: «ما همه امروز وظیفه داریم. امر به معروف و نهی از منکر بر همه مسلمین واجب است. جلوگیری از منکرات بر همه مسلمین واجب است.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۴۷۰) «اگر یک وقت مثلاً یک جمعیتی یا یک فردی یک حکومتی پایش را کج گذاشت، همه اعتراض کنند و نگذارند که واقع بشود». (صحیفه نور: ج ۱۳: ۱۴)

ح) تأمین رضایت اجتماعی

ح) تأمین رضایت اجتماعی

سیاست ها و برنامه های رسانه ملی باید رضایت عموم را در پی داشته باشد، به نحوی که ضمن تقویت گرایش شهروندان به استفاده از رسانه های داخلی و بیزاری از رسانه های بیگانه و جذب مخاطب، بتواند اهداف خود را محقق سازد. امام خمینی رحمه الله تأمین رضایت مندی شهروندان را هدف اساسی و بنیادین نظام و دولت مردان می داند و می فرماید: «با مردم که شما سروکار دارید این مردم را باید رضایتشان را به دست بیاورید. همین مردم کوچه و بازار و کشاورزهای بسیار عزیز و کارمندان و کسانی که در کارخانه ها زحمت می کشند اینها هستند که مایه افتخار یک ملت و مایه پیروزی یک ملت است. پیروزی را برای ما و شما اینها به دست آوردند و اینها ولی نعمت ما هستند.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۲۸۰) در جایی دیگر می فرمایند: «... همه مان و شما آقایان همه و آنهایی که در اختیار شما هستند همه باید کوشش بکنید که رضایت مردم را جلب بکنید در همه امور». (صحیفه نور: ج ۱۸: ۳۷۸)

ص: ۱۵۵

ط) تولید امیدواری ملی (مبازره با ناامیدی و تقویت ایمان و امید به آینده)

ط) تولید امیدواری ملی (مبازره با ناامیدی و تقویت ایمان و امید به آینده)

در نظریه های اجتماعی این گزاره تأیید شده است که میان رضایت مردم از عملکرد حکومت و امیدواری به آینده و میل به مشارکت عمومی رابطه ای دیالکتیکی و هم فراخوان وجود دارد؛ بدین معنی که رضایت مندی، به بازتولید امیدواری می انجامد و امیدواری به آینده، انگیزه مشارکت و حمایت را تقویت می کند. شهروندان امیدوار، واجد انگیزه مشارکت، پویایی حضور و حمایت بانشاط می شوند و این خصیصه روحی و روانی ملی بدین طریق سهم مهمی در تحقق و استمرار عزم و اراده ملی ایفا می کند. بدیهی است ملتی که امیدواری را به عنوان منش ملی و سرمایه اجتماعی در ذات خود داشته باشد، در قبال شرایط تهدید و تنگناهای منفعل ساز و کسالت آور مقاومت می کند و نشاط و پویایی را جانشین رخوت و یأس می سازد. از این زاویه نقش دستگاه های فرهنگی و فکری و کارگزاران و مجرا های جامعه پذیری و روحیه سازی ملی مانند رسانه های جمعی و صدا و سیما در تولید، ایجاد، گسترش و تعمیم روحیه امیدواری حائز اهمیت بسیار می شود. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرمایند: «آنهایی که در مطبوعات چیز می نویسند در رادیو و تلویزیون صحبت می کنند حیف است که اینها توجه به این معنا نداشته باشند که باید این ملت را امیداور کرد و باید مطمئن کرد ملت را.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۵۳۷) امام در جایی دیگر می فرمایند: «ما امروز احتیاج به این داریم که این ملت را امیدوار کنیم و دلگرم. ما هرچه داریم از این ملت هست از این توده های عظیم انسان است.» (صحیفه نور: ج ۱۴: ۱۶) مقام معظم رهبری نیز ناامیدی را بزرگ ترین دشمن انسان می دانند و می فرمایند:

یأس، بزرگ ترین دشمن انسانی است که می خواهد آرزو یا

ص: ۱۵۶

آرمانی را دنبال کنـد. اگر بگوییم این چه فایـده دارد؟ ما که نمی توانیم، چرا بی خود تلاش کنیم؟ یقین بدانید که آن کار، نخواهد شد. لذا در اسلام، یأس، از عوامل منفی است و بعضی از یأس ها، گناه کبیره است؛ مثلاً «یأس من روح اللّه» مأیوس شدن از لطف و تفضـل الهی و توجه خـاص خـدا. انسـان از این اگر مـأیوس شـد، گناه کبیره مرتکب شـده است. حق نـداریم مأیوس شویم. یأس از رحمت خـدا، از گناهـان کبیره است. کسـی حق نـدارد از رحمت خـدا مأیوس شود؛ ولو موانع آن رحمت را هم زیاد ببینـد. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از آزادگان با ایشان؛ ۲۶/۰۵/۱۳۷۱)

ی) حفظ استقلال به عنوان نهادی فرهنگ ساز

ی) حفظ استقلال به عنوان نهادی فرهنگ ساز

رسانه ملی از نهاد هایی است که محل تجلی اراده ملی، حفظ بی طرفی و عام گرایی است و رسالت ها و کارکردهای آن در تولیـد، تأمین و تقویت فرهنگ ملی، اسـتقلال فکری و فرهنگی، احساس تعهـد و تکلیف ملی و ترویـج منافع و مصالح جمعی و عام به طور مسـتقیم و غیر مسـتقیم مؤثر است؛ لـذا بایـد حفظ اسـتقلال را سـرلوحه فعالیت ها و سـیاست گـذاری های خود قرار دهـد و فرصـت حضور و بهره گیری از این ظرفیت را در اختیـار همه علاـیق و سـلایق سازنـده قرار دهـد. امام خمینی رحمه الله در خصوص اهمیت اسـتقلال رسـانه هـا می فرماینـد: «نقش نشـریات در هر کشـوری از همه چیزهـا بالاـتر است. روزنـامه هـا و مجلاـت می تواننـد یک کشوری را رشد بدهند و هدایت بدهند به راهی که صـلاح کشور است و می توانند که به عکس عمل بکنند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۸۳) همچنین می فرمایند: «مطبوعات باید یک مدرسه سیار باشند

ص: ۱۵۷

تا مردم را از همه مسائل به خصوص روز آگاه نماینـد و به صورتی شایسـته از انحرافات جلوگیری کنند و اگر کسـی انحرافی دید با آرامش در رفع آن بکوشد. به طور کلی مطبوعات باید یک بنگاه هدایت باشد». (صحیفه نور: ج ۱۸: ۶۱)

ک) تقویت روحیه استقامت و پایداری در جامعه

ک) تقویت روحیه استقامت و پایداری در جامعه

روحیه اسـتقامت، ایسـتادگی و تسلیم ناپذیری ملی در مواقع سختی ها و بحران ها و متقابلاً اصرار و مداومت بر سر آرمان ها و منافع جامعه از جمله عوامل مهم و ارزش منـد قـدرت و پشـتوانه مسـتحکم امنیت ملی هر کشوری است. این روحیه به ویژه اگر برآمده از آموزه های دینی و متکی به قـدرت زوال ناپـذیر الهی باشـد و وعـده بهره منـدی از اجرت اخروی در قبال تحمل شداید دنیوی را به معتقـدینش بدهـد، انگیزه و تـوان بسیج مضـاعفی را در اختیـار دولت مردان قرار می دهـد تـا بـدون واهمه وادادگی، عقب نشینی، امتیازدهی، سازش و تسـلیم در برابر فشارها، باج سـتانی ها و تهدیـدات با سـرفرازی و عزت منـدی برای نیل به اهـداف و منافع خود ایسـتادگی کننـد و در شـرایط امنیت اطمینان بخش و پایدار به حیات نظام و جامعه اسـلامی تداوم بخشـند. امام خمینی رحمه الله در این خصوص می فرمایند: «ملتی که بین ذلت و شـهادت دومی را انتخاب نموده است، شـکست پذیر نیست و ملت های مظلوم جهان چاره ای جز این ندارد.» (صـحیفه نور، ج ۱۹: ۲۰۳) همچنین می فرمایند: «ملتی که بخواهد شـرافت خودش را حفظ کند، اسـلام را که مبدأ همه شـرافت هاست بخواهد حفظ کند، این ملت باید علاوه بر جهاد، اسـتقامت در جهاد داشـته باشد». (صحیفه نور: ج ۱۳: ۴۶۳) «... باید مقاومت کنیم تا اسـلام استقرار پیدا کند و عدالت برقرار شود و دست ظالم ها کوتاه گردد.» (صحیفه نور: ج ۱۹: ۵۸) «... مردم باید محکم و استوار برای آزادی و استقلال بایستند». (صحیفه نور: ج ۱۹: ۵۸)

ص: ۱۵۸

با عنایت به دیدگاه ها و آرای امام رحمه الله می توان دریافت که استقلال فکری و فرهنگی و عزت ملی، از کارکرد روزآمد، دانش پایه، دین محور و ملت باور مراکز آموزشی و فرهنگی رسمی و غیر رسمی مانند حوزه های علمیه، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، مراکز پیش دبستانی، دبستان ها، مدارس و دبیرستان ها از یک سو، و کارکرد تخصصی و متعهدانه دستگاه های اطلاع رسانی و تبلیغی مثل مطبوعات و رسانه های ارتباط جمعی از سوی دیگر به دست خواهد آمد. (نک: کریمی، ۱۳۹۰)

۳. چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای

اشاره

۳. چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای

از آنجا که چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای باید تبیین کننده و بسترساز تحقق اهداف فرهنگی نظام جمهوری اسلامی باشد، در این قسمت به احصا و معرفی مؤلفه ها و موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه سازی فرهنگی می پردازیم. چنانکه پیش از این بیان شد، رویکرد نرم افزاری نقطه کانونی منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب را تشکیل می دهد. در یک ارزیابی اجمالی، دسته بندی و برشماری کمی و کیفی مؤلفه های فرهنگی و تهدیدات و آسیب های فراروی آن از نگاه امام رحمه الله و رهبری انقلاب اهمیت حوزه فرهنگ و تعلق و تقدم نظر آنان به رویکرد نرم افزاری را در این حوزه به خوبی نشان می دهد. این بدان دلیل است که در منظومه فکری آن دو بزرگوار خاستگاه انقلاب اسلامی خاستگاه فرهنگی دینی و آرمان ها و اهداف آن نیز واجد نشانگاهی دینی است. در نتیجه همان گونه که مهم ترین تهدیدات و جدی ترین آسیب هایی که از دیدگاه امام رحمه الله و رهبر انقلاب متوجه انقلاب، کشور، نظام و مردم است، تهدیدات فرهنگی است، در نقطه مقابل اساسی ترین، کلیدی ترین و

ص: ۱۵۹

اولویت دارترین مؤلفه های تضمین سلامت و پویایی جامعه نیز صبغه فرهنگی دارند. لذا برنامه ها و سیاست گذاری ها باید به گونه ای تدوین و اجرا شوند که ایجاد، تداوم و تحکیم فرهنگی دینی، اسـلامی و ملی را تضـمین کنند. دلالت ها و آرای امام رحمه الله و رهبر معظم انقلاب مؤید این واقعیت است که موجودیت و بقای کشور و نظام جمهوری اسـلامی با استحکام و استقلال فرهنگی آن ارتباط تنگاتنگ دارد و متقابلاً اضـمحلال، فروپاشی، زوال، فساد و حقارت کشور در ضعف، نابسامانی، بی هدفی، سوء تدبیر، فساد و وابسـتگی فرهنگی ریشه دارد. با عنایت به چنین باوری، مؤلفه ها و موضوعات کلان، راهبردی و بنیادی فرهنگی زیر برای سیاست گـذاری و برنامه ریزی رسانه ای برای مـدیران سـطوح مختلف صدا و سـیمای جمهوری اسـلامی، تولیدکنندگان، کارگردانان، فیلم نامه نویسان، برنامه سازان، نویسندگان و دیگر عوامل فعال در رسانه ملی ارائه می گردد. این موضوعات و محورها مبتنی بر فرمایش هـای امـام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاـب تـدوین شـده است، در عین حال یافته ها و تجربیات پژوهشـی نگارنـده و نیز ایـده برداری از شاخص های فرهنگی که دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۸۹ ارائه کرده، منابع مکمل بوده است.

الف) هویت اسلامی و ایرانی

اشاره

الف) هویت اسلامی و ایرانی

زیر فصل ها

یک. ترویج دین مداری

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

سه. روحیه عدالت اجتماعی

چهار. تاریخ اسلام و ایران

پنج. زبان و ادبیات فارسی

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

یک. ترویج دین مداری

یک. ترویج دین مداری

ترویج و آموزش اخلاص در عمل و توکل به خدا؛

احیـا، تقویت و نهـادینه سـازی فرهنـگ صـحیح و تحریف نشـده جشن ها، اعیاد و عزاداری امام معصوم علیهم السـلام خاصه احیای

عزای سیدالشهدا؛

نهادینه سازی فرهنگ مبنا قرار گرفتن قرآن برای ملت؛

ص: ۱۶۰

تقویت و ترویج باور به تقدم اصلاح و تهذیب خود و بعد دیگران؛

ترغیب و تشویق جامعه، به ویژه جوانان به همراه سازی دانش و تعلیم با تزکیه و پرورش؛

نهادینه سازی فرهنگ جهاد و استقامت در راه حق و نداشتن هراس، سستی و عقب نشینی در مشکلات؛

دعوت و ترغیب متکفلان جامعه به اهمیت بخشی به تقوا، دعوت مردم به تقوا و آموزش تقوا توسط آنها؛

نهادینه سازی فرهنگ تزکیه و تهذیب نفس؛

توجه دادن مسئولان به اهمیت بخشی به جوانان به عنوان ذخایر انسانی؛

تلاش برای معرفی اصل اسلام (اسلام ناب) به جامعه با همکاری و بهره گیری از ظرفیت علما، دانشگاهیان، نخبگان و متخصصان؛

جریان شناسی فرهنگی، لزوم آشنایی با جریان های فکری برای مدیران فرهنگی و اهل تبلیغ و آموزش حکمت های ناب برای مجاهدت فرهنگی؛

آموزش، ترویج و نهادینه سازی اصول و احکام دینی در بعد اعتقادی و رفتاری به ویژه در بین نوجوانان و جوانان از جمله تقویت و تحکیم اعتقاد به وحدانیت خداوند متعال پرهیز از شرک به خداوند تبارک و تعالی، اعتقاد به قرآن به عنوان معجزه جاوید و غیر قابل تحریف، قادریت و قدرت مطلق خداوند متعال، به اینکه تدبیر همه امور در دست اوست، اصل توکل و توسل، عدالت خداوند در آفرینش خلقت و هستی، وحی، نبوت، امامت، معاد، اصل ظهور و عصمت، حیات جاوید پس از مرگ، بهشت و دوزخ و...؛

نهادینه سازی نگرش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به لزوم و ضرورت بهره مندی از سنت و سیره معصومان علیهم السلام و آثار و برکات آن در زندگی؛

ص: ۱۶۱

آموزش و نهادینه سازی نگرش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به روحیه امیدواری و پرهیز از ناامیدی؛

تقویت تمایل و گرایش شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حضور و شرکت در مناسک و شعائر دینی و مذهبی؛

نهادینه سازی نگرش و تقویت گرایش و اعتقاد شـهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به التزام عملی به احکام شـرعی مانند حجاب، زکات، خمس، پرهیز از غیبت و مال حرام و...؛

نهادینه سازی نگرش و اعتقاد شـهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به احکام اجتماعی دینی و شـرعیماننـد رعایت قانون، پرهیز از تجاوز به حقوق دیگران، رعایت نظم و مقررات اجتماعی، پرداخت مالیات، پرهیز از تهمت و...؛

ترویج و نهادینه سازی پای بندی مردم به اخلاق به ویژه اخلاق عملی در مناسبات اجتماعی و رفتاری؛

تقویت ایمان، باور و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به توان مندی شایستگی و کفایت آن در اداره امور جامعه خود؛

تقویت احساس غرور و افتخار و رضایت شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان از اینکه مسلمان اند؛

نهادینه سازی نگرش و تقویت گرایش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به ضرورت حمایت از مسلمانان و مظلومان در جهان؛

تقویت احساس غرور و تعلق خاطر شهروندان به میراث فرهنگی کشور؛

نهادینه سازی نگرش مثبت و تقویت احساس غرور و تعلق خاطر شهروندان به نمادهای اسلامی و دینی؛

ص: ۱۶۲

تقویت احساس غرور وتعلق خاطر شهروندان به فرهنگ و روش و سبک زندگی دینی و اسلامی؛

نهادینه سازی و تقویت شناخت و آگاهی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به رخدادها، و تاریخ اسلام و شخصیت های دینی؛

نهادینه سازی و تقویت شناخت و آگاهی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام .

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

تقویت روحیه استکبارستیزی در جامعه، به ویژه در جوانان و نوجوانان؛

تقویت گرایش شهروندان به مبارزه با تحجر و التقاط؛

تقویت گرایش شهروندان به حمایت از مستضعفان و محرومان؛

تقویت احساس تکلیف و تعهد شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به حفظ نظام جمهوری اسلامی و دست آوردهای انقلاب؛

تقویت گرایش شهروندان به نفی سلطه گری و سلطه پذیری؛

تقویت و نهادینه سازی فرهنگ ایثار و شهادت طلبی و احترام به شهدای انقلاب اسلامی در میان شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تقویت و نهادینه سازی اعتقاد و علاقه شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری.

سه. روحیه عدالت اجتماعی

سه. روحیه عدالت اجتماعی

توجه به ترویج و نهادینه سازی مقوله عدالت، جوان مردی و شجاعت به عنوان خصلت بارز و عنصر مهم هویت دینی و شخصیت پایه ایرانیان. یکی

ص: ۱۶۳

از مؤلفه ها و خصوصیات روحی و روانی ایرانیان که برگرفته از آموزه های دینی و مذهب تشیع و خصلت مردم کهن ایران محسوب و در قالب جلوه های فرهنگی و رفتاری نمود یافته و به عنصر هویتی تبدل شده، «روحیه عدالت خواهی و جوان مردی» است. این ویژگی از دیرباز در ایران و در میان ایرانیان وجود داشته و عنصر مرکزی باورهای اسلامی و شیعی را نیز تشکیل می دهد تا جایی که رهبران و شخصیت های دینی و سیاسی و نخبگان دینی از جمله امام خمینی رحمه الله ، عدالت خواهی را سرلوحه برنامه و عمل تشکیل حکومت جمهوری اسلامی ایران قرار دادند. امام در این باره می فرماید: «حکومتی مبتنی بر عدل و انصاف نسبت به اقشار وطن خواهیم ساخت.» (صحیفه نور، ج۵: ۱۳۳) ایشان اساس تشکیل جمهوری اسلامی را عدالت اجتماعی دانسته، اظهار می دارد: «مبنای جمهوری اسلامی بر عدالت اجتماعی است و حسن روابط با همه کشورها، با احترام متقابل.» (صحیفه نور: ج۹: ۷۱) رهبر انقلاب نیز به پیروی از امام خمینی رحمه الله ، اصلی و فوری ترین هدف انقلاب اسلامی و تشکیل نظام اسلامی را استقرار عدالت اجتماعی و قسط اسلامی می شمارند و قیام پیامبران خدا و نزول کتاب و میزان الهی را برای این می دانند که مردم از فشار ظلم و تبعیض و تحمیل نجات یابند و در سایه قسط و عدل زندگی کنند». (۱۰/۳/۶۹)

چهار. تاریخ اسلام و ایران

چهار. تاریخ اسلام و ایران

اگر وظیفه رسانه جمعی تبیین خودآگاهی تاریخی و یادآوری این اصل به مخاطبان خود باشد که بدانند که چه بوده اند و که و چه باید باشند، لازم است متناسب با این هدف در تولیدات رسانه ملی مفاخر فرهنگی، شخصیت های ادبی، دانشمندان، نخبگاه علمی و سیاسی، چهره های

ص: ۱۶۴

تاریخ ساز دینی و ملی، گذشته تاریخی، معماری ایرانی، و موسیقی اصیل بازتاب بیشتری داشته باشد؛

تاریخ دوران معاصر به ویژه از اسلام به بعد جایگاه برجسته تری را در هویت ملت ایران یافته است، اما از آنجا که بخشی از حافظه تاریخی و آداب و رسوم و فرهنگ ما از دوره باستان برخاسته است، جا دارد که برای خودآگاهی ملی به آن دوره نیز پرداخته شود؛

تقویت و ترویج دانش، شناخت و خودآگاهی تاریخی شهروندان ایرانی و تعمیق آگاهی آنان از وقایع و شخصیت های تاریخی اسلامی و ایرانی؛

تقویت شناخت و احساس تعلق خاطر تاریخی شهروندان ایرانی و ارتقای احساس عاطفه آنان نسبت به حوادث و شخصیت های تاریخی.

پنج. زبان و ادبیات فارسی

پنج. زبان و ادبیات فارسی

آموزش و ترویج زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبان اصیل ایرانی و عامل پیوند میان همه اقوام و آحاد ملت ایران؛

تقویت آشنایی و شناخت شهروندان نسبت به حکما و دانشمندان ایران و چهره های ادبی، فرهنگی و فرهیختگان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت و رعایت زبان فارسی به عنوان زبان معیار در گفتار.

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

برجسته سازی آن دسته از عناصر و حصوصیاتی است که به حوزه قلمرو سرزمینی، جغرافیایی و میهنی قرار می گیرد. تمام سرزمین ایران از قبیل

ص: ۱۶۵

کوه ها، دشت ها، کویر، دریاها، صحراها و جنگل های ایران مانند خلیج فارس، البرز، زاگرس، کویر لوط، دماوند، دریای مازنداران و... این ظرفیت را دارد که کانون توجه مخاطبان و برنامه سازان قرار گیرد. امام خمینی رحمه الله ، در خصوص اهمیت سرزمین، آحاد ملت را نسبت به سرزمین و خاک کشور دارای مسئولیت ملی و دفاع از سرزمین را یک وظیفه ملی می دانند. ایشان می فرمایند: «شما امروز یک وظیفه ملی دارید نسبت به کشورتان، یک وظیفه اسلامی دارید نسبت به حفظ اسلام... امروز همه دنیا متوجه ایران اند که این ملت چه می خواهند بکنند.» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۵۹) «حب وطن و حب اهل وطن و حفظ و حدود کشور، مسئله ای است که در آن حرفی نیست.» (صحیفه نور: ج ۱۳، ۱۸) «حتی یک وجب از زمین خودمان را به دیگران نخواهیم داد؛ نه ظلم می کنیم به آنها و نه تحت ظلم واقع می شویم». (صحیفه نور: ج ۱۴: ۸۳)

مقام معظم رهبری نیز تعلق به سرزمین ایران را مورد تأکید قرار داده اند. ایشان می فرمایند: «این مملکت، مملکت شماست. مملکت عظیم، بابرکت و ثروتمندی است. خیلی ثروت در این خاک نهفته است که همه اش متعلق به شما و نسل های آینده این کشور است. ثروت معنوی زیادی در این کشور وجود دارد و همه اش متعلق به شماست». (۱۳/۲/۷۴)

ترویج علاقه و افتخار به وطن و مرزوبوم ایران در میان شهروندان؛

تقویت علاقه و تمایل شهروندان ایرانی به دفاع از میهن در برابر تجاوز بیگانگان؛

تقویت علاقه و ادای احترام به پرچم و سرود جمهوری اسلامی ایران و قبور شهدا و سایر نمادهای ملی و دینی در جامعه؛

آشناسازی شهروندان با قهرمانان ملی و ایرانی و تقویت احساس تعلق خاطر شهروندان به آنها؛

ص: ۱۶۶

تبلیغ، ترویج و آشنا سازی شهروندان با فرهنگ و روش زندگی ایرانی و تقویت احساس تعلق آنان نسبت به این سبک و روش زندگی؛

آگاه سازی و تبیین نقش تاریخی و رسالت جهانی ایران در گذشته، حال و آینده در میان شهروندان ایرانی؛

آموزش و نهادینه سازی احترام به نمادها، الگوها و قهرمانان ایرانی اسلامی به ویژه در میان جوانان و نوجوانان؛

تبلیغ, ترویج و آموزش نحوه بزرگ داشت میراث فرهنگی؛

آموزش و توجیه جامعه و شهروندان به ضرورت استفاده صحیح از آثار تاریخی، باستانی و اسلامی و همکاری و مشارکت با مسئولان در حفظ، مرمت و نگهداری و جلوگیری از تخریب و نابودی آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف از ظرفیت های فرهنگی، اماکن مذهبی، باستانی و تاریخی و سایر ظرفیت فرهنگی و گردشگری ایران با هدف معرفی این ظرفیت ها و جذب گردشگر؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف ترویج ایران گردی و ارتقای شناخت و آگاهی شهروندان ایرانی و اقوام نسبت به سرزمین و وطن خود؛

برنامه سازی در جهت مقابله با یأس و سرخوردگی از یک سو و تقویت امید به آینده از دیگر سو در میان آحاد ملت به ویژه نسل جوان و نوجوان کشور؛

تقویت احساس تعلق و علاقه شهروندان به مردم ایران؛

تقویت و ترویج تلقی مثبت شهروندان از صفات مردم ایران؛

تقویت و ترویج تلقی مثبت و افتخار شهروندان از ملیت و ایرانی بودن خود؛

ص: ۱۶۷

تقویت و ارتقای احساس هم دلی، انسجام و همبستگی در میان شهروندان ایرانی و اقوام و گروه های مختلف؛

تقویت و ترویج تلقی و نگرش مثبت شهروندان نسبت به شرایط زندگی در ایران؛

تقویت نگرش و تلقی مثبت شهروندان از اثرگذاری ایران در منطقه و جهان؛

تقویت و ترویج تلقی و نگرش مثبت شهروندان نسبت به استقلال فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور؛

تقویت احساس غرور و افتخار از ایرانی بودن در میان شهروندان؛

تقویت احساس تعلق، تکلیف و تعهد شهروندان نسبت میهن و منافع ملی؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به تاریخ انقلاب؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به قانون اساسی؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به تاریخ انقلاب اسلامی؛

تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت اصلاح معماری در شهر سازی و پرهیز از ترویج سبک معماری غیر بومی و غیر ایرانی و اسلامی در کشور به ویژه در شهرسازی های جدید.

ب) اخلاق اجتماعی

ب) اخلاق اجتماعی

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف ترویج و نهادینه سازی فرهنگ «امر به معروف و نهی از منکر» در جامعه؛

ص: ۱۶۸

تبیین، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ اهمیت و جایگاه خانواده در جامعه به ویژه در بین نسل نوجوان و جوان؛

تبیین، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ احترام به جایگاه زن درخانواده؛

تبیین، ترویج و تقویت پیوند و ارتباطات خانوادگی و نهادینه سازی فرهنگ توجه به صله ارحام؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ نیکی، احسان و احترام به والدین و بزرگان خانواده؛

تبیین و تقویت پیوند و نهادینه سازی فرهنگ علاقه جوانان و نوجوانان به خانواده؛

تأکید بر لزوم پیروی جوانان و نوجوانان از ارزش های اخلاقی خانواده و والدین و تبیین آن؛

تبیین و توجه دادن والدین به انتخاب نام نیکو برای فرزندان به عنوان مسئولیت و وظیفه دینی والدین؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ روابط اجتماعی سالم میان اعضای خانواده، والدین و خویشاوندان و پرهیز از هرج و مرج در روابط زن و مرد در بین خویشاوندان و در جامعه به ویژه در بین جوانان و نوجوانان؛

تبیین، نهادینه سازی، ترویج و تبلیغ حسن معاشرت بین افراد و اعضای خانواده؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ نوع دوستی و دعوت به خیر عام و جمعی؛

تبیین، نهادینه سازی و آموزش فرهنگ احترام به جامعه بزرگ سالان به ویژه در میان نسل جوان؛

ص: ۱۶۹

نهادینه سازی و آموزش فرهنگ رعایت الگوهای دینی، اسلامی و ملی در پوشش، ظاهر، رفتار و گفتار؛

آموزش و ترویج فرهنگ مسئولیت پذیری و احساس مسئولیت اجتماعی در جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی فرهنگ رعایت و احترام به حقوق دیگران در مناسبات، روابط و رفتار اجتماعی؛

آموزش و تبلیغ فرهنگ عفاف و پاک دامنی و اجتناب از آنچه به اخلاق فردی و جمعی آسیب می زند؛

ترویج و نهادینه سازی منش، خصایل و فضایل اخلاقی فردی و جمعی مبتنی بر فرهنگی اصیل دینی و ملی مانند: هم دلی، شجاعت، فداکاری، صبر، بردباری، تحمل پذیری، توجه به خودسازی، رواج ندادن ظاهرگرایی و مقدس مآبی، پرهیز از ریاکاری و نفاق، تملق و چاپلوسی، پرهیز از زهد ناصواب و ترک دنیا به ویژه در نسل جوان و نوجوان؛

آموزش و تبلیغ فرهنگ ایمانی با رویکرد مرجح دانستن ارزش های الهی و انسانی بر مادی گرایی افراطی و ارزش های مادی و توجه بر منافع عمومی و رضایت الهی در فعالیت های اقتصادی؛

ترویج فرهنگ اجتناب از رفاه طلبی و مصرف زدگی در جامعه و در بین خانواده ها؛

ترویج، احیا و نهادینه سازی منش، خصایل و فضایل دینی و اعتقادی شامل فرهنگ انفاق، وقف، حمایت از محرومان و مستمندان، پرداخت خمس و زکات، مالیات، رعایت حرام و حلال، روحیه سخاوت و گشاده دستی، و عزت نفس در جامعه به ویژ ه در نسل جوان و نوجوان و تبیین تأثیر آن بر تحقق توسعه و عدالت اجتماعی؛

ص: ۱۷۰

تقبیح منش، خصائل، روحیات و رفتار های ناپسند از قبیل رشوه، ربا، اختلاس، جعل، کلاهبرداری، احتکار و گران فروشی و خوردن مال حرام، تکدی گری، اجیر کردن دیگران، انواع قاچاق و... در بین اعضای جامعه.

افزایش بصیرت، بینش و آگاهی عمومی در جامعه به ویژه در بین نسل جوان، ارتقای سطح فهم و درک درست و عمیق آحاد ملت از امور و مسائل و هدایت جامعه به پرهیز از جمود و تحجر فکری و متقابلاً نفی روشنفکرمآبی در جامعه؛

ترویج و تقویت روحیه و منش آزاداندیشی در جامعه به ویژه در بین نسل جوان؛

آموزش و آگاه سازی جامعه و تعمیق فرهنگ حقیقت گرایی و حقیقت پذیری و معیاربودن حق، نه اشخاص؛

تقبیح استفاده از پوشش نامناسب و نامتعارف و نامتناجس با فرهنگ دینی و ملی، تقلید از الگوهای غربی، گرایش به فحشا و بزهکاری، جرم روابط نامشروع، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی و... .

تشویق، ترغیب و دعوت تولیدکنندگان، مؤلفان، مصنفان، نویسندگان و اصحاب قلم، هنرمندان، کارگردانان، هنرپیشه گان و متصدیان صنعت چاپ به تولید محتوا، کالاها و خدمات فرهنگی و کتاب متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های مکتوب اعم از کتب غیر درسی، نشریات و مطبوعات و نویسندگان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های غیر مکتوب دیداری و

ص: ۱۷۱

شنیداری (رادیو، تلویزیون، اینترنت، مراکز فرهنگی و...) و فعالان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت هنرمندان و تولیدکنندگان عرصه های مختلف هنر، فیلم، نمایش، تئاتر، سینما، موسیقی، عکس، هنرهای تجسمی، شعر و ادبیات فارسی به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری.

ج) تقویت و ترویج «تعاملات و روابط فرهنگی» در سطح داخلی و بین المللی

ج) تقویت و ترویج «تعاملات و روابط فرهنگی» در سطح داخلی و بین المللی

تبیین ضرورت تقویت تعاملات و ارتباطات بین فرهنگی و علمی در سطح جهان به ویژه با اولویت کشورهای همسایه و مسلمان و مستقل با هدف تبادل تجارت فرهنگی و علمی در سطح جهان و منطقه؛

تبیین فرهنگ ایران گردی و تعاملات و ارتباطات درون فرهنگی در قالب شیوه ها و روش های مختلف از جمله سفرهای علمی، زیارتی و تفریحی در داخل کشور با هدف تقویت همگرایی و روابط میان فرهنگ ها؛

تبیین ضرورت تقویت تعاملات و ارتباطات با سازمان های بین المللی در عرصه های فرهنگی و علمی و مراکز علمی و فرهنگی خارج از کشور؛

تبیین ضرورت تأسیس واحد ها و شعبات مراکز علمی و فرهنگی خارجی در کشور به صورت هدف مند و مدیریت شده با اولویت کشورهای مسلمان و همسایه و مستقل؛

تبیین ضرورت برقراری و تقویت ارتباط و تعامل مدیریت شده و

ص: ۱۷۲

هدف مند با شخصیت های علمی، فرهنگی و هنری بین المللی و بهره گیری از تجارب، دانش و توان مندی های آنان در تولید علم، فرهنگ و هنر؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت ترویج و تقویت صنعت گردشگری در کشور با هدف معرفی ایران به جهان و جذب سرمایه؛

تبیین ضرورت حضور قدرت مند و مقتدر فرهنگی ایران در سایر کشورها به صورت هدف مند و مدیریت شده؛

تبیین ضرورت برقراری و توسعه ارتباطات رسانه ای با سایر کشورهای جهان با اولویت کشورهای مسلمان و مستقل؛

تبیین ضرورت تولید گسترده کمّی و کیفی کالاها و خدمات فرهنگی، علمی و رسانه ای، محصولات مکتوب فرهنگی، هنری، دیجیتالی و... به صورت مدیریت شده و هدف مند و عرضه آن به جهان؛

تولید و عرضه گسترده محصولات فرهنگی، علمی، هنری و... در فضای مجازی و سایبر و شبکه های ماهواره ای.

د) استقلال و خودباوری ملی

د) استقلال و خودباوری ملی

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین، تقویت انگیزه و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت تلاش جهادی برای نهادینه سازی و تحقق فرهنگ بهره وری در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت محقق سازی و عمل به فرهنگ و الگوی زندگی مبتنی بر «صرفه جویی در مصرف، ساده زیستی، قناعت» و...؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت «اصلاح الگوی مصرف» در جامعه؛

ص: ۱۷۳

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت اصلاح «سبک زندگی» در جامعه و پرهیز از ترویج سبک زندگی غیر بومی و غیر ایرانی و اسلامی در کشور به ویژه در میان قشر جوان و نوجوان؛

تبیین و توجه دادن شهروندان به ضرورت گرایش به مصرف کالاهای داخلی و بومی؛

تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت حفظ، مرمت و نگهداری از آثار تاریخی، باستانی و اسلامی و جلوگیری از تخریب و نابودی آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین «دفاع مقدس» و زنده نگهداشتن ایثارگری ها، یاد و خاطره و رشادت های شهدا، جانبازان و آزادگان به عنوان نمودها و تجسم واقعی اسلام خواهی و وطن دوستی در میان نسل های گذشته و تداوم این فرهنگ برای نسل موجود و نسل های آینده؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و احیای روحیه جهادی در میان مسئولان و مدیران در امر سازندگی کشور، «امیدواری به آینده» کشور و توسعه همه جانبه ملی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و احیای روحیه جهادی در میان مسئولان و مدیران در جهت اتکا و اعتماد به توان نیروهای خودی و بومی و زمینه سازی برای تقویت، ارتقا و بهره گیری از آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به حمایت از کارآفرینان و صنعت گران مولد؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به تحقق الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی در کشور؛

ص: ۱۷۴

آموزش و تبیین لزوم عزم و اراده ملی برای اهتمام به تحقق فرهنگ دینی در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت مقاومت و ایستادگی در مقابل سلطه گران و زیاده خواهان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت مقابله با تهاجم فرهنگی و ایستادگی در برابر ناتوی فرهنگی؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به تلاش و کار جهادی در جهت خودبسندگی در صنعت و کشاورزی و سایر فعالیت های اقتصادی و تولیدی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن آحاد ملت و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پای بندی به ارزش ها و سنت های دینی و ملی؛

ترویج و نهادینه سازی فرهنگ کار و تلاش، فعالیت و کوشش، تولید، خلاقیت، فعال گرایی، تعهد وجدان کاری، کیفیت گرایی، مسئولیت پذیری و رعایت اخلاق حرفه ای در حوزه فعالیت ها، مسئولیت ها و کسب و کار و توجه دادن شهروندان، مولدان و به ویژه جوانان به تلاش و کار جهادی و مشارکت گسترده در جهت استقلال، عمران و آبادانی کشور و متقابلاً تقبیح روحیات ناپسند مانند تنبلی، تن پروری، عافیت طلبی و انفعال گرایی؛

ترویج و نهادینه سازی فرهنگ احترام به طبیعت، حفظ محیط زیست، پرهیز از تجاوز و تخریب منابع خدادادی و آموزش شیوه های بهره گیری صحیح از آنها با هدف استفاده بهینه از منابع، ظرفیت ها، فرصت ها و امکانات و همه داشته ها؛

ص: ۱۷۵

تهیه و تولیـد برنامه های مختلف در جهت تبیین، ترویج و نهادینه سازی و احیای فرهنگ تولید روزی و کسب و کار حلال به عنوان یک ارزش اجتماعی در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین، نهادینه سازی و احیای فرهنگ و روحیه مشارکت، همکاری و تعاون در همه عرصه ها به ویژه تحقق توسعه ملی؛

. تهیه و تولیـد برنـامه هـای مختلف در جهت تبیین، نهـادینه سـازی و احیـای فرهنـگ و روحیه خودباوری، اعتقاد به توان خودی در توسعه علمی، صنعتی و اقتصادی کشور (ما می توانیم) و تقویت اعتماد به نفس در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تقویت و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ میل به کمال گرای و تعالی در آحاد جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد، پای بندی و احترام به آداب وسنت های اسلامی ایرانی؛

آموزش و نهـادینه سـازی نگرش و اعتقـاد و التزام شـهروندان به لزوم نفی و نپـذیرفتن الگوهـای بیگانگـان در مناسـبات اجتمـاعی و الگوی مصرف و لزوم توجه به الگوی اسلامی و ایرانی و بومی؛

ترویج، آموزش و تقویت انگیزه میل به پیشرفت، ترقی و توسعه همه جانبه در میان شهروندان، به ویژه در بین نسل جوان جامعه؛

ترویـج، آمـوزش و تقویت انگیزه میـل به اسـتفاده از محصولاـت تولیـدی بومی و داخلی و ترجیـح تولیـدات و مصـنوعات داخلی بر تولیدات و مصنوعات خارجی و غیر بومی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و نهادینه سازی فرهنگ بهره وری در جامعه؛

ص: ۱۷۶

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ و الگوی ساده زیستی، قناعت و... در جامعه و ترغیب شهروندان به ضرورت محقق سازی و عمل به آن در زندگی خود؛

ترویج و تقویت روحیه و منش استقامت و خودنباختگی و مرعوب نشدن در مقابل دشمن و فرهنگ و تمدن بیگانه.

ه) تقویت و نهادینه سازی فرآیند جامعه پذیری و فرهنگ پذیری

ه) تقویت و نهادینه سازی فرآیند جامعه پذیری و فرهنگ پذیری

ترویج و تعمیق فرهنگ عبرت آموزی و پند و اندرزگیری در زندگی و مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش، ترویج و تعمیق فرهنگ تفکر، تأمل گرایی، تعقل، عقلانیت، تدبر و اندیشه و خرد جمعی و پرهیز از رفتارهای احساسی؛ هیجانی، غیر عقلانی و غیر منطقی قبل از تصمیم و اقدام در جامعه خاصه در بین نسل نوجوان و جوان؛

آموزش، ترویج و تعمیق فرهنگ نقد و نقادی در جامعه خاصه در بین نسل نوجوان و جوان اعم از نگاه نقادانه در درجه اول به خود (نقدپذیری)، افزایش ظرفیت و آمادگی برای پذیرش انتقاد از دیگران، رعایت عدالت و انصاف در نقد دیگران به دور از هیاهو و هوچی گری، نگاه نقادانه به پدیده ها و امور و مسائل حوزه پیرامون؛

تقبیح تعصب، جزم گرایی، پیش داوری های غیر منطقی و غیر اخلاقی و قضاوت های نادرست و ناعادلانه و تخریبی در جامعه؛

آموزش علم باوری و ترویج و تعمیق جایگاه دانش خاصه در بین نسل جوان و لزوم بهره گیری و کاربست آن در همه امور به ویژه زندگی فردی و اجتماعی، سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت و عرصه اجرا

ص: ۱۷۷

و عمل و اتخاذ رویکرد علمی و نگرش نظام مند و برنامه ای در حل مسائل (ایجاد پیوند میان علم و عمل؛ اندیشه و اجرا)؛

تلاش رسانه ملی برای حفظ شأن و جایگاه تحقیق و پژوهش در نظام سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای، تلاش برای بهره گیری و استفاده از تجارب و دست آوردهای علمی و پژوهشی در تولید محتوا و برنامه، مدیریت و اجرا؛

برنامه ریزی رسانه ملی برای به کارگیری و حمایت از نخبگان، افراد صاحب ابتکار و خلاقیت، فرهیختگان، دانشمندان و اصحاب قلم و فکر و اندیشه در عرصه برنامه سازی و همچنین ترویج فرهنگ نخبه گرایی، جذب نخبگان و مبتکران و جلوگیری از فرار و مهاجرت مغزها و نخبگان به خارج از کشور؛

آموزش، ترویج و تقویت روحیه ابتکار، نوآوری و دانستن (در برابر جهل و ناآگاهی) در جامعه و نسل جوان کشور و تلاش برای تبدیل آن به ارزش اجتماعی و توجه دادن مسئولان، نهاد های فرهنگی و مردم به تلاش برای فراهم سازی زمینه های لازم برای شکوفایی استعدادها و خلاقیت ها؛

نفی فرهنگ افراط و تفریط و متقابلاً ترویج منش و روحیه رعایت اعتدال در مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و روحیه عدالت جویی، عدالت خواهی، عدالت گرایی و عمل و رفتار عادلانه در جامعه در همه عرصه ها؛

آموزش و نهادینه سازی فرهنگ قانون گرایی، حاکمیت قانون برای همه، توجه به ضوابط، قوانین و مقررات به جای روابط و اجرای عادلانه قوانین و مقررات در جامعه؛

ص: ۱۷۸

توجه دادن جامعه به واقع گرایی، واقع بینی و شرایط موجود؛

آشناسازی شهروندان به ویژه کودکان و نوجوانان و جوانان با ارزش های فرهنگی خانواده و اجتماع؛

آشنایی و نهادینه سازی هنجارهای مشترک اجتماعی در میان شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان؛

آشنا ساختن شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان با نقش، جایگاه، حقوق و مسئولیت های خانوادگی و اجتماعی؛

آشنا ساختن شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان با قوانین و مقررات جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حاکمیت قانون و ضوابط بر روابط؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به عمل به قانون و تعهدات قانونی در حوزه روابط فردی و اجتماعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت حقوق و مالکیت مادی و معنوی، فردی و جمعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت و رعایت حقوق شهروندی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ترویج ورزش و اخلاق گرایی در ورزش؛

آموزش و نهادینه سازی وجدان کاری در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

ص: ۱۷۹

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پای بندی به سنن دینی، اعتقادی و سنت های اجتماعی و خانوادگی سالم و صحیح؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به نداشتن تجسس و سوء ظن در مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به رعایت ارزش ها و هنجارهای اجتماعی به هنگام حضور در جامعه (حفظ حجاب، پوشش، آرایش و ظاهر و..)؛

آموزش و نهادینه سازی مسئولیت پذیری در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد، التزام و تعهد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به هنجارهای و ارزش های دینی و ملی مشترک.

و) آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی

و) آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای سطح آگاهی و معلومات عمومی و اجتماعی شهروندان؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای آگاهی شهروندان و به ویژه جوانان از حقوق و مسئولیت اجتماعی خود؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و قدرت شهروندان و به ویژه جوانان و نوجوانان در حل مسئله و تصمیم گیری؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و تبیین ضرورت مشورت پذیری در میان شهروندان و نتایج و آثار مثبت آن؛

ص: ۱۸۰

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و تبیین ضرورت ترجیح راه حل های فرهنگی، نرم و ایجابی در برخورد با پدیده ها و مسائل؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش و آگاهی آحاد ملت و تبیین ضرورت هم نوایی، هم دلی و ارتباط میان فردی در جامعه، ارتباط با اقوام و اعضای خانواده با یکدیگر؛

آموزش روش ها و شیوه های انباشت همه توان ها و استعدادها توسط همه دوستداران اسلام و ملت در جهت اصلاح و پیشرفت جامعه.

ز) نهاد اوقات فراغت

ز) نهاد اوقات فراغت

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین ضرورت و روش ها و نحوه پر کردن اوقات فراغت با روش های صحیح از جمله ترویج استفاده از طبیعت، فضاها و مراکز فرهنگی و تفریحی، گذران اوقات فراغت با خانواده، دوستان و بستگان و...؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین ضرورت رو آوردن جامعه به مطالعه و کتاب خوانی و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ کتاب خوانی؛

تقبیح استفاده از پوشش نامناسب و نامتعارف و نامتجانس با فرهنگ دینی و ملی، تقلید از الگوهای غربی، گرایش به فحشا و بزهکاری، و بیان جرم روابط نامشروع، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی و...؛

تشویق، ترغیب و دعوت تولیدکنندگان، مؤلفان، مصنفان، نویسندگان و اصحاب قلم، هنرمندان، کارگردانان، هنرپیشگان و متصدیان صنعت

ص: ۱۸۱

چاپ به تولید محتوا، کالاها و خدمات فرهنگی و کتاب متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های مکتوب اعم از کتب غیر درسی، نشریات و مطبوعات و نویسندگان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های غیر مکتوب دیداری و شنیداری(رادیو، تلویزیون، اینترنت، مراکز فرهنگی و..) و فعالان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت هنرمندان و تولیدکنندگان عرصه های مختلف هنر، فیلم، نمایش، تئاتر، سینما، موسیقی، عکس، هنرهای تجسمی، شعر و ادبیات به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

ترویج و تشویق شهروندان در بهره گیری از میراث فرهنگی، موزه ها، آثار باستانی و گردشگری اماکن طبیعی، زیارتی، باستانی، علمی، و فضاهای فرهنگی کشور مانند، سینماها تالارهای نمایش و تئاتر، تالار ها، نمایشگاه های فرهنگی و هنری، کتابخانه ها و شرکت در ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و حرفه ای، استفاده از طبیعت، پارک ها و باغ ها، و اماکن ورزشی و...؛

ح) تبیین جایگاه نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج

ح) تبیین جایگاه نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج

برنامه سازی در جهت تقویت و برجسته سازی نقش و کارکرد تربیتی و آموزشی خانواده ایرانی و آموزش مهارت های اجتماعی و زندگی؛

ص: ۱۸۲

تولید برنامه های آموزشی برای تشویق و ترغیب خانواده ها به اهتمام به فراگیری علوم و فنون؛

تولیـد برنامه های مختلف آموزشـی برای تبیین جایگاه و نقش نهاد خانواده در فرآینـد جامعه پذیری و انتقال و نهادینه سازی ارزش ها، باورها و آداب و رسوم دینی و ملی و شکل گیری شخصیت اجتماعی و منش ملی جوانان و نوجوانان؛

تولیـد برنـامه هـای مختلف آموزشـی برای تبیین جایگاه و نقش نهاد خانواده در پرورش اخلاقی، روحی، بهـداشت روانی و آرامش اعضای خانواده؛

تولیـد برنـامه هـای مختلـف آموزشــی برای تـبیین جایگـاه و نقش مـادری بـه عنـوان کـانون مهرورزی، محبـت، عطـوفت، گرمی و صفابخشی به خانواده؛

تولید برنامه های مختلف آموزشـی برای تبیین جایگاه و نقش پدری به عنوان تکیه گاه اعضا و آرامش بخشی و اطمینان خاطرآوری برای اعضای خانواده؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش مرد و زن و همسری در تدوام پیوند نهاد خانواده و تربیت فرزندان؛

تولیـد برنـامه هـای مختلف آموزشـی برای تبیین تعلق خـاطر واحسـاس وظیفه و تکلیف اعضـای خـانواده نسـبت به یکـدیگر و نقش حمایتی و عاطفی اعضا نسبت به هم؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و منزلت والدین در خانواده و لزوم اطاعت پذیری فرزندان از آنان؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین نقش و مسئولیت

ص: ۱۸۳

متقابل اعضا در خانواده و لزوم رعایت احترام و ادب متقابل در خانواده؛

تبیین و تشریح جایگاه و اهمیت مشورت و رایزنی در خانواده و وظیفه فرزندان در جهت لزوم مشورت پذیری و جلب رضایت والدین هنگام تصمیم گیری های مهم و سرنوشت ساز به ویژه در زمان ازدواج و تشکیل خانواده و نقش مشورتی اعضای خانواده برای یکدیگر؛

تبیین و تشریح جایگاه، اهمیت و شیوه های همسریابی و همسرگزینی در خانواده مبتنی بر الگوهای دینی و ایرانی؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین نقش و مسئولیت دینی و اجتماعی، پشتیبانی، حمایت و دستگیری فرزندان از والدین هنگام نیاز؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین نقش، اهمیت و لزوم احساس مسئولیت والدین نسبت به فرزندان به هنگام ازدواج و تشکیل خانواده؛

تبیین و تشریح جایگاه نقش مدیریتی، هدایتی و سرپرستی مرد در خانواده بر اساس آموزه های دینی و ملی؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین و آشنا سازی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به نقش انسجام بخشی و وحدت آفرینی والدین در خانواده؛

ط) سرمایه فرهنگی و اجتماعی

ط) سرمایه فرهنگی و اجتماعی

تقویت و نهادینه سازی اعتقاد و علاقه شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حضور در همه عرصه ها و مشارکت در انتخابات، راهپیمایی ها، احزاب و نهاد های سیاسی و اجتماعی و انجمن ها و

ص: ۱۸۴

تشکل های داوطلبانه شبکه های روابط اجتماعی و سایر فراشدهای سیاسی و اجتماعی؛

نهادینه سازی رفتار سیاسی و کار جمعی در جامعه؛

ارتقا و نهادینه سازی فرهنگ سیاسی به جای فرهنگ قبیله ای و عشیره ای در کنش های سیاسی؛

ارتقای سطح بینش و آگاهی های سیاسی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

. تقویت و نهادینه سازی اعتماد اجتماعی تعمیم یافته شامل اعتماد بین فردی، اعتماد میان قشرهای اجتماعی، اعتماد به مسئولان، اعتماد نهادی و...؛

تقویت و ارتقای رضایت عمومی میان شهروندان شامل رضایت فردی و خانوادگی، رضایت شغلی، رضایت اجتماعی و سیاسی.

ی) آموزش و نهادینه سازی قانون گرایی و نظم اجتماعی

ی) آموزش و نهادینه سازی قانون گرایی و نظم اجتماعی

قانون مداری، قانون گرایی، تعهد، پای بندی به ارزش ها و هنجارهای مشترک، امنیت اجتماعی و مسئولیت پذیری.

ک) وحدت، انسجام ملی و تقویت همگرایی

ک) وحدت، انسجام ملی و تقویت همگرایی

ترویج لزوم تقریب و همگرایی بین مذاهب و ادیان مختلف در جامعه در تولیدات فرهنگی و برنامه سازی ها؛

ترویج نمادهای دینی مشترک در تولیدات فرهنگی و برنامه سازی مانند قرآن، قبله، پیامبر صلی الله علیه و آله ، حج و...؛

ترویج ارزش های مشترک فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در میان

ص: ۱۸۵

شهروندان و گروه های مختلف سیاسی، اقوام و مذاهب در برنامه سازی ها؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد، التزام و تعهد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حاکمیت ضوابط و قواعد در تولیدات رسانه ای؛

آموزش و تعمیق نفی خودباختگی و مرعوب شدن در برابر بیگانگان و دشمنان در برنامه سازی ها؛

نهادینه سازی فرهنگ، ارزش ها و هنجاری های اسلامی و ایرانی و ملی در میان شهروندان و تقبیحِ ازخودبیگانگی و احساس حقارت در مقابل فرهنگ و تمدن غرب و بیگانه؛

تقویت و نهادینه سازی احساس تعلق و دلبستگی شهروندان به نمادهای ملی مشترک مانند سرزمین، سنت های دینی و ملی، استقلال کشور، تاریخ کشور، و پرچم؛

تبلیغ و آموزش و نهادینه سازی روحیه تعاون، همکاری و دیگریاری در جامعه در قالب برنامه های مختلف؛

آموزش، ترویج و نهادینه سازی روحیه تحمل پذیری و مدارا با هدف ارتقای آستانه تحمل جامعه؛

آموزش و ترویج حقوق، تکالیف و مسئولیت های مدنی و احترام به حقوق شهروندی؛

آموزش و ترویج لزوم احترام و به رسمیت شناختن تمایزهای فرهنگی، زبانی، قومی و مذهبی در عین حال ضرورت تقویت تعاملات بین فرهنگی و پذیرش همانندگردی فرهنگی و آمیزش بین فرهنگی؛

آموزش و نهادینه سازی احساس تعهد، تعلق و وفاداری اقوام و خرده فرهنگ ها به هویت ملی و دینی؛

ص: ۱۸۶

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقبیح و نفی قوم گرایی، قوم مداری و تعلقات افراطی محلی گرایی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف آموزش شیوه حل منازعات و اختلافات اجتماعی و بین قومی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت پیوند و روابط فرهنگی میان قشرها و گروه های مختلف اجتماعی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت پیوند و روابط اجتماعی، دوستی، معاشرت و خویشاوندی در جامعه و خانواده ها؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت احساس افتخار و عزت مندی و اقتدار ملی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه در میان شهروندان و به ویژه جوانان و نوجوانان برای حفظ تمامیت ارضی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه و توجه دادن آحاد ملت به ضرورت تلاش همگانی برای بقا و تداوم نظام جمهوری اسلامی ایران؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین ضرورت حفظ استقلال سیاسی کشور در جامعه و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان و آسیب هایی که از ناحیه دخالت بیگانگان متوجه ملت ایران و عقب ماندگی کشور شده است؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف ارتقای سطح بینش و آگاهی سیاسی آحاد جامعه و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

ص: ۱۸۷

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن آحاد ملت و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پرهیز از غرب زدگی و خودباختگی در برابر بیگانگان؛

ل) تبیین مدیریت جهادی و ترویج اخلاق در میان مدیران و کارگزاران نظام

ل) تبیین مدیریت جهادی و ترویج اخلاق در میان مدیران و کارگزاران نظام

ترویج و نهادینه سازی روحیه خودنباختگی، ایستادگی و مقاومت در میان مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام در سطوح مختلف؛

ترویج و نهادینه سازی روحیه پرهیز از دنیاطلبی، رفاه طلبی، عافیت طلبی، رفاه زدگی و فاصله گیری از مردم در میان سطوح مختلف مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام؛

تبیین و نهادینه سازی راهبرد جدا نبودن دین و اخلاق از سیاست؛

تبیین و نهادینه سازی راهبرد روحیه حمایت از مستضعفان و محرومان در مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام؛

ترویج و تقویت احساس مسئولیت، تعهد و تکلیف به ارزش های دینی و اعتقادی و انقلابی در مدیران، مسئولان و کارگزاران نظام؛

ترویج و تقویت روحیه عدم پرده دری، حرمت شکنی، و جوسازی و نیز لزوم رعایت اخلاق در فعالیت های سیاسی و مدیریت اجرایی؛

تبیین و نهادینه سازی روحیه قانون گرایی، قانون مداری و حفظ حرمت قانون در میان حاکمان و مسئولان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و پای بندی و تعهد حاکمان و مسئولان به رعایت حقوق مردم در اداره جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی وجدان کاری در میان حاکمان، مدیران و مسئولان؛

ص: ۱۸۸

آموزش و نهادینه سازی روحیه مسئولیت پذیری در میان مسئولان و مدیران اجرایی؛

ترویج و تقویت روحیه توجه به امنیت جان، مال، ناموس و حریم خصوصی افراد جامعه؛

ترویج و تقویت روحیه تأمین آزادی های مشروع و قانونی شهروندان و آحاد ملت؛

آموزش شیوه های پیشگیری از بروز اختلاف و تنش و یا کاهش اختلافات میان مسئولان نظام؛

آموزش شیوه های وحدت عمل در «مقابله با دشمن، تهدیدات و آسیب های فرهنگی» در تولیدات رسانه ای؛

آموزش شیوه های اتحاد و همبستگی در مقابله با شبیخون و ناتوی فرهنگی دشمن؛

ترویج و تشویق مدیران و افکار عمومی نسبت به اهتمام و تلاش جهادی در جهت اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز تعلیم و تربیت و آموزشی و پرورشی؛

ترویج و تشویق مدیران نسبت به اهتمام و تلاش جهادی در جهت نکوداشت، احترام و توجه مضاعف به اندیشه، دانش و دانشوران و نیز شناسایی و پرورش استعدادهای درخشان؛

تشویق مدیران در جهت اهتمام و تلاش جهادی در زمینه تحقق اندیشه وحدت حوزه و دانشگاه؛

تشویق مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف و جهادی در جهت توجه به «تولید علم و جنبش نرم افزاری» در کشور؛

تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف و

ص: ۱۸۹

جهادی برای توجه به توسعه و حمایت از تحقیقات کاربردی و عدم تبعیت محض از علوم ترجمه ای؛

تولید برنامه برای تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران به ترویج و تشکیل «کرسی های نظریه پردازی و آزاداندیشی» در مراکز آموزشی و دانشگاهی؛

تولید برنامه برای تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران در جهت گسترش روحیه «تحقیق، پژوهش و ابتکار و خلاقیت» در جامعه به ویژه در میان قشر جوان کشور؛

ترغیب مسئولان و مدیران به شناسایی و حمایت از «نخبگان علمی، فرهیختگان و اصحاب علم، قلم و اندیشه» در کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای حفظ و ارتقای بهره برداری صحیح از منابع حیاتی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای دفاع از منافع ملی در عرصه ملی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت «عزم ملی» در میان مدیران و مسئولان نظام؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای تحکیم «وحدت قوا» از یک سو و وحدت میان دولت و مجموعه قوه مجریه و ملت از دیگر سو؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و تعیین جهت گیری

ص: ۱۹۰

مدیران و مسئولان نظام به ضرورت حضور و مشارکت آحاد مردم به ویژه جوانان و نوجوانان در عرصه های فرهنگی و اقتصادی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای تحقق سند چشم انداز به ویژه در حوزه فرهنگی؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای «فراهم سازی بستر و شرایط لازم برای حضور و مشارکت آحاد مردم به ویژه جوانان و نوجوانان در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و کارآفرینی و تحقق حماسه فرهنگی و اقتصادی»؛

تبیین محوریت و «حفظ منافع نظام و منافع ملی» در فعالیت های فرهنگ و اجرایی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت تلاش جهادی برای بقا و حفظ نظام جمهوری اسلامی ایران به عنوان اوجب واجبات؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت خودباوری مسئولان و مدیران و پرهیز دادن آنان از غرب زدگی و خودباختگی در برابر بیگانگان؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت خودباوری مسئولان و مدیران به ایستادگی در مقابل سلطه، تجاوز و زیاده طلبی بیگانگان.

تبیین ضرورت وحدت رویه و هماهنگی در میان دستگاه های سیاسی در اجرای سیاست خارجی؛

توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت به کارگیری و «احیای فرهنگ جهادی و بسیجی» در نظام اجرایی کشور؛

ص: ۱۹۱

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت ترویج و گسترش «نهضت دینی» به ویژه بین جوانان و نوجوانان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت حفظ ذخایر ملی و سرمایه های فرهنگی و اجتماعی در کشور؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت اهتمام به «تربیت نیروی انسانی باایمان و پرانگیزه» و نگهداری از آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان فرهنگی کشور به ضرورت بهره گیری از «هنر متعهدانه» به منظور تحقق اهداف فرهنگی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان فرهنگی کشور به ضرورت جلب مشارکت عمومی در حوزه فرهنگ؛

تبیین اصل شایسته سالاری و ترجیح دادن ملاک های محقق و اکتسابی در واگذاری مسئولیت ها به جای ملاک های محول، انتسابی و روابطی؛

ترویج عام گرایی، منافع ملی و جمع گرایی تعمیم یافته بر منافع فردی، گروهی و جناحی؛

آموزش شیوه های اتحاد، هماهنگی و هم سویی و وحدت عمل میان مسئولان در عرصه فرهنگ و اجرای سیاست ها و برنامه های فرهنگی؛

تشویق مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف در جهت کشف

ص: ۱۹۲

استعدادها و خلاقیت ها و تربیت نیروی انسانی و بهره گیری از آنها در جهت تحقق توسعه و پیشرفت و جلوگیری از مهاجرت نخبگان؛

نهادینه سازی فرهنگ تکیه بر مردم؛

آموزش فرهنگ پذیرش مسئولیت امور جامعه توسط مدیران متقی (مزکی) و متخصص.

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

محتوای تولیدات و برنامه های رسانه ملی باید با درایت و مدیریت خردمندانه، علمی و همه جانبه به گونه ای طراحی، تدوین و تهیه گردد که فرمایش های امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب و سیاست های کلی نظام در دوره چشم انداز در حوزه فرهنگی و اجتماعی که در پیوند عمیق با فرهنگ و هویت اسلامی و ایرانی قرار دارند، تحقق یابند؛ خواسته ها و موضوعاتی مانند: رشد و اعتلای فرهنگ و هنر ایران و اسلام به عنوان عناصر فرهنگ و هویت ملی، ترویج و نهادینه سازی مؤلفه هایی مانند عدالت، قناعت، انفاق، کار و تلاش، قانون گرایی، عام گرایی، صداقت، عفاف، مشارکت، نقدپذیری، تحمل پذیری، رفتار علوی، افزایش مهارت های مربوط به سبک زندگی ایرانی و اسلامی، اهتمام به محیط زیست، پرهیز از تبلیغ اسراف و تبذیر خصوصاً در سریال ها و آگهی های تجاری، رعایت معیارهای فرهنگ اسلامی در مناسبات اجتماعی به عنوان عناصر فرهنگ ایرانی و اسلامی در برنامه ها و تولیدات رسانه ای، تقویت روحیه ایمان و ایثار و عنصر فداکاری به عنوان عامل اصلی اقتدار ملی، تبیین مبانی ارزشی و تقویت خودباوری ملی، تقویت نهاد خانواده، پیشبرد راهبرد

ص: ۱۹۳

گفت وگوی تمدن ها و فرهنگ ها در سطوح محلی، ملی، منطقه ای و بین المللی، گسترش و تعمیق رویکرد خلاقیت و نوآوری، تحقق عدالت اجتماعی، تضمین حقوق مدنی و انسانی شهروندان و آگاه سازی آنان به حقوق و تکالیف شهروندی و مسئولیت های مدنی، تأمین حقوق قانونی اقوام و اقلیت ها مصرح در قانون اساسی در چارچوب همگرایی و تقویت وفاق ملی، تقویت مبانی جامعه مدنی، مشارکت همگانی، اخلاق و روحیه کار گروهی و سازگاری رقابت پذیری در کلیه روابط اجتماعی و سیاسی، تحقق توسعه پایدار مبتنی بر دانایی در عرصه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، شناخت عناصر سازنده فرهنگ، هنر، دانش و تمدن اسلامی و ایرانی، به عنوان عناصر هویت ملی، اعتلا و عمق بخشی به معرفت و بصیرت دینی بر پایه قرآن و مکتب اهل بیت، برنامه ریزی و برنامه سازی در جهت استقرار ارزش های انقلاب اسلامی، دینی و ملی در اندیشه و عمل، کمک به اجرا، نهادینه سازی و تقویت فضایل اخلاقی و ایمان و امید به آینده، ساخت و تولید برنامه هایی که موجب اصلاح و بهبود رفتارها و کنش های فردی و اجتماعی مبتنی بر آموزه های دینی و ملی می شود، زنده و نمایان نگاه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی رحمه الله ، تقویت وجدان کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درست کاری قناعت، تقویت وحدت و هویت ملی ارتقای سطح شناخت و خودآگاهی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی، تأمین منافع ملی، ترویج روحیه عدالت خواهی، اعتدال جویی و ظلم ستیزی، رشد آگاهی ها و فضایل اخلاقی و تلاش برای تبیین و استحکام مبانی

ص: ۱۹۴

مردم سالاری دینی و نهادینه کردن آزادی های مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانون مند کردن و هویت بخشی به سیمای شهر و روستا و بازآفرینی و روزآمدسازی معماری ایرانی اسلامی تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع جهانی و سازمان های فرهنگی بین المللی، تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان، و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی.

در پایان و به عنوان حسن ختام مباحث را با رهنمود ها امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری به پایان می بریم: «برنامه های رسانه ملی باید استقلال فکری و عملی ملت ایران... . [را] با ارائه فرهنگ و اندیشه و هنر خودی و اصیل و غنی، ترویج و تحکیم کند و بعد از تعیین اولویت فرهنگی و پیدا کردن مصرف فرهنگی در این زمینه به سراغ محتوایش برود.» (مقام معظم رهبری) امام رحمه الله نیز فرموده اند: «رادیو و تلویزیون یکی از مراکز آموزشی است برای همه، آموزش برای همه طبقات، دستگاهی است که باید همه ملت را آموزش بدهد.» «رادیو و تلویزیون باید وسیله ای باشد برای پرورش یک ملت. با رادیو و تلویزیون از همه چیز بهتر می شود مملکت را پرورش داد.» «این دستگاه [رادیو و تلویزیون]... یک دانشگاه عمومی است یعنی دانشگاهی است که در تمام سطح کشور گسترده است... باید این دستگاه، دستگاهی باشد که بعد از چند سال تمام قشر ملت را روشن کند. تمام را مبارز بار بیاورد. تمام را متفکر بار بیاورد. تمام اینها را مستقل بار بیاورد، آزادمنش بار بیاورد. از غرب زدگی بیرون کند... رادیو و تلویزیون وظیفه دارد که با مردم حکم معلم و شاگرد داشته باشد». (رزاقی، ۱۳۷۷: ۲۶ و ۲۷)

ص: ۱۹۵

۵. توصیه های روشی برای تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های رسانه ای

۵. توصیه های روشی برای تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های رسانه ای

در پایان کتاب سی توصیه روشی و کاربردی که در درجه نخست مدیریت کلان و مدیران میانی و صفی سازمان صدا و سیما و در درجه بعد کارگردانان، تولیدکنندگان، برنامه ریزان و سیاست ورزان آن سازمان باید مد نظر قرار دهند، به اختصار بیان می شود:

۱. با توجه به ترکیبی بودن فرهنگ و هویت ملی (ایرانی، اسلامی، مدنی) تأکید صدا و سیما به عنوان رسانه ملی باید بر همه مؤلفه ها فرهنگی و هویتی باشد و تلاش شود در تولیدات، تناسب میان ابعاد فرهنگ و هویت ملی با در نظر گرفتن شان و منزلت هر یک از عناصر و تأثیرات آنها برقرار گردد. به عبارت دیگر، سیاست گذاری در رسانه ملی باید به گونه ای باشد که در عین رعایت شأن هر عنصر و رکن فرهنگی و هویتی، بین همه مؤلفه های فرهنگی ضمن ایجاد پیوند، تعادل و تناسب نسبی برقرار شود. این در حالی است که در صورت رعایت نکردن اصل توازن نسبی، برجسته شدن یک مؤلفه ممکن است پی آمدهای منفی از جمله مقاومت و تقابل یا قرائت های متفاوتی از متن پیام رسانه شکل گیرد.

۲. برنامه ریزی و سیاست گذاری هدف مندانه، هوش مندانه، همه جانبه و چندوجهی به نحوی که همه علایق و سلایق را در بر بگیرد و میان تمدن ها، فرهنگ ها و اقوام گوناگون کشورمان هم زیستی برقرار نماید. این کار در سایه تنوع بخشی به تولیدات و محصولاتی که در حوزه های فرهنگی، دینی، و اجتماعی در قالب فیلم، سریال، نمایش، میزگرد، گفت وگو، مناظره و... پخش می شود، امکان پذیر است.

ص: ۱۹۶

۳. همه برنامه ها و محتواهای رسانه ملی تأثیر یکسانی بر مخاطبان ندارنـد و به یک میزان نمی توانند علایق و نگرش آنان را به ویژه از منظر فرهنگی متأثر از خود سازند. برنامه هایی که در قالب فیلم، سریال، اوقات فراغت، نشست ها و میزگردها با رعایت جنبه های هنری و زیبـایی شـناختی ارائه می شود، دست آوردهـای بیشتری برای مخاطبـان خود در قیاس با سایر برنامه ها دارد و لازم است در تهیه برنامه ها به این نکته توجه شود.

۴. در بازنمایی حوادث و وقایع تاریخی باید به گونه ای برنامه ریزی شود که میراث دینی، فرهنگی و سیاسـی به درستی روایت شود و همـه شخصـیت هـای دینی، علمی، سیاسـی، ادبی، فرهنگی و تـاریخی کـه نقش سازنـده و ارزنـده ای در تـداوم و حفـظ و تثبیت فرهنگ انقلاب و هویت ملی ایفا کرده اند، مطرح شوند.

۵. در امر برنـامه سـازی توجه به مضـمون و محتوای سـاخته هـای تـاریخی ضـروری است. البته فراز و نشـیب هـای وقـایع تـاریخی و پیروزی ها و آلام و شـکست ها نقش برجسته ای در هویت ملی می توانند داشته باشد، اما توصیه می شود علاوه بر گزارش حوادث تلـخ و شـیرین تاریخی، در برنامه سازی ها به پیروزی ها و حوادث خوشایند و دست آوردهای علمی توجه و تمرکز بیشتری صورت گیرد.

۶. الگو سـازی از مهم ترین کارکردهـای رسانه های جمعی به حساب می آیـد. الگو ها به تناسب محتوا، شـکل، ظاهر، ابعاد و نحوه ارائه آثار متفاوتی در مخاطبان خواهند گذاشت. تأملی موشـکافانه در آرمان و اندیشه امام رحمه الله که عقیده داشت «تلویزیون باید یک دانشـگاه باشد» این راهبرد را گوشـزد می کند که رسانه ها نباید اسـیر نظریه «رسانه سرگرمی» شوند و کارکرد یک بعدی پیدا کنند.

ص: ۱۹۷

۷. تقویت صدا و سیما در مناطق مرزی و حاشیه ای کشور و استان هایی که با تنوع فرهنگی مواجه اند، در دستور کار قرار گیرد.

۸. باید از تلقی و نگاه غلط، نادرست و غیر کارشناسانه به خرده فرهنگ ها اجتناب شود.

۹. در تعریف منابع هویت ملی و استفاده از مخرج مشترک های هویت های دینی، ملی، قومی و مدنی در تولید برنامه ها باید بازنگری شود.

۱۰. تغییر در کانون هویت و وفاداری ایرانیان از ابتنا بر هویت های خرد و مادون ملی مانند وفاداری های قومی و قبیله ای و ایلی، به اسلامیت و فرهنگ اصیل ملی به عنوان محورعام وفاداری ایرانیان از طریق تقویت علائق و منافع مشترک فراقومی و کاشت این علائق و منافع در ذهن شهروندان و کنشگر ایرانی ضروری است.

۱۱. محترم شمردن خرده فرهنگ ها و هویت قومی در رسانه ملی و محلی از طریق نشر محصولات فرهنگی آنان در صدا و سیما و آشنا کردن مردم با داشته ها و میراث قومی شان و بالیدن به این رنگین کمان قومی می تواند با اتخاذ سیاست های راهبردی تبلور یابد.

۱۲. حساسیت زدایی و از بین بردن پیش ساخت ها و پیش داوری ها در ذهن عامه مردم نسبت به یکدیگر و ارائه چهره واقعی و مثبت از اقوام توسط رسانه های ملی و استانی بایسته است.

۱۳. سیاست گذاری و بسیج امکانات و منابع رسانه ملی برای اصلاح نگرش جریان های قومی و فرهنگی نسبت به فرهنگ و هویت ملی نیز لازم است.

۱۴. باید از عقل جمعی و ظرفیت صاحب نظران و استادان دانشگاهی

ص: ۱۹۸

و علمای دینی از طریق تشکیل اتاق های فکر در تهیه و تدوین برنامه های تولیدی در رسانه ملی و محلی بهره گیری شود.

۱۵. تشکیل سیستم بازخوراند، ترمیم و اصلاح در ستاد و صف در ساختار رسانه ملی با هدف ارزیابی مستمر و مداوم برنامه ها برای شناخت اشکالات و کاستی های کمی و کیفی، شکلی و محتوایی و اقدام عاجل برای رفع آنها توصیه می شود.

۱۶. ایجاد تحول درسازمان صدا و سیما از طریق ارتقای سطح کیفی و کمی شبکه های محلی و استانی و بین المللی و ترویج پیام های آموزشی، تربیتی و اعتقادی که دارای بار و محتوای برخاسته از الگوی فرهنگ و هویت اسلامی و ایرانی است، به صورت ظریف و حکیمانه، از دیگر موارد بایسته است.

۱۷. در نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری رسانه ملی را دانشگاه عمومی و مهم ترین وسیله و کارگزار جامعه پذیری و ایفاگر نقش در تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور محسوب می شود. همچنین ابتنای برنامه ها و سیاست های رسانه ای بر قانون اساسی به عنوان سند میثاق ملی، سایر قوانین موضوعه و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای فرهنگ عمومی لازم است. شورای عالی انقلاب فرهنگی جهت گیری و خطوط نظری خود در مورد رسانه ملی را به شرح زیر اعلام نموده است:

اجتناب و پرهیز از تولید و پخش سریال ها، برنامه ها و طرح مباحثی که موجب سست شدن گرایش به دین در جامعه به ویژه نسل جوان و ترویج خرافه گرایی می شود؛

اجتناب از نمایش فضاهایی که به کم رنگ کردن ارزش های ایرانی و

ص: ۱۹۹

اسلامی و جای گزین سازی ارزش های نامأنوس و غربی منجر خواهد شد. این وضعیت زمانی برجسته و نمایان می گردد که گسل و شکاف گفتمانی و رویکردی میان مدیریت کلان و بخشی سازمان و بدنه آن ایجاد و تعمیق گردد؛

برنـامه ریزی ها و برنامه سازی های رسانه ملی بایـد مبتنی بر نتایـج مطالعات و تحقیقات باشـد. تشویق تحقیقات برون سازمانی برای ارتقای کیفیت تولید و پخش برنامه های صدا و سیما ضروری است؛

انجـام دادن مطالعـات مخـاطب شناسـی در رسـانه ملی به صورت علمی و مسـتمر تولیـد برنامه ها بر اساس ذائقه و سـلایق مخاطبان، گرایش ها و نیازهای آنان در چارچوب سیاست ها و راهبردهای فرهنگی کشور؛

آگاهی مسئولان از پی آمدهای انتشار اطلاعات کاذب و آثار متعاقب آن بر روی فرهنگ و هویت ملی افراد؛

توجه به مطـالعه، تحقیق و پژوهش بـا هـدف بررسـی و ارزیابی میزان اثر گـذاری و اثربخشـی نتایـج برنامه ها و اقـدام رسانه ملی در سطح محلی (استانی)، ملی و بین المللی، شناخت ذائقه قشرهای مختلف و نیازهای مخاطبان و شهروندان ایرانی و تولید محصولات و برنامه ها متناسب با این نیازها؛

۱۸. رویکرد و جهت گیری تولیـد برنامه های صـدا و سـیما در برخی مواقع رویکردی مدرن و غیر ایرانی است. به علاوه، گرایش به تجمـل و ترویـج مصـرف گرایی که بعضاً در فیلم ها، مسـتندسازی ها و سـریال های اثرگـذار داخلی و خارجی و تبلیغات تجاری به چشم می خورد، بـا سـبک و الگوی زنـدگی وفرهنـگ اسـلامی ایرانی کمتر هم خوانی و در برخی موارد مغایرت دارد. همچنین در برنامه های سازمان صدا و سیما به قشر

ص: ۲۰۰

متوسط که اکثریت جامعه را تشکیل می دهند، توجه کافی نمی شود. لازم است در سیاست گذاری های رسانه ای این نواقص مرتفع گردد.

۱۹. توسعه کمی و کیفی شبکه اطلاع رسانی ملی و تأمین سطوح و انواع مختلف خدمات و امکانات این شبکه برای کلیه متقاضیان به تناسب نیاز آنان و با رعایت اولویت ها و مصالح ملی لازم است.

۲۰. توسعه فن آوری اطلاعات (به ویژه حفاظت از اطلاعات) و آینده نگری در خصوص آثار تحولات فن آوری اطلاعات در سطح ملی و جهانی و گسترش مطالعات و تحقیقات و تربیت نیروی انسانی متخصص در این زمینه بایسته است.

۲۱. شناخت وضعیت فرآیند تولید و توزیع و آثار محتوی فرهنگی پیام های رسانه ای در جامعه ضروری است.

۲۲. وظایف سنگین و خطیر رسانه ملی در سپهر رسانه ای هزاره سوم، الزام به برنامه ریزی دقیق، ظریف و حساب شده را در تمام زمینه ها و از جمله مهم ترین آنها ارتقای فرهنگ و هویت ملی ایجاب می نماید.

۲۳. قالبی نبودن پیام های فرهنگی و دینی و برنامه ریزی متناسب با نیازهای فکری مخاطبان لازم است.

۲۴.. محوریت دادن به خانواده ها در برنامه های فرهنگی به عنوان مهم ترین مؤلفه اثرگذار فرهنگی و مذهبی با تأکید بر همگرایی اجتماعی و ملی توصیه می شود.

۲۵. شناخت نیازهای فکری و روانی جوانان با بررسی علل گرایش برخی از آنان به برنامه های فرهنگی غرب و برنامه ریزی برای بازتعریف دین متناسب با نیازهای روانی و جذب حداکثری برای نسل های آینده ضروری است.

ص: ۲۰۱

۲۶. باید برای شناسایی و تقویت مؤلفه های جدید قدرت نرم در کشور برای ارتقای فرهنگ و هویت ملی کوشید.

۲۷. تأسیس شبکه های مجازی با رویکرد فرهنگ ایرانی اسلامی توسط رسانه ملی نیز می تواند در این زمینه مؤثر واقع شود. علاوه بر این، مطالب کتاب های داستان با مضامین اسلامی و ایرانی و بیان حماسی به صورتی که برای سن کودکان مناسب باشد، می تواند باعث نهادینه سازی فرهنگ و هویت ایرانی اسلامی شود. اگر از این عناصر و حماسه ها در ساخت پویانمایی ها (انیمیشن ها) و بازی های رایانه ای هم استفاده شود و به طور اصولی و مناسب این حماسه ها مورد توجه قرار گیرد، نه تنها باعث تقویت فرهنگ ملی و دینی می شود، بلکه حتی باعث می شود کودکان از سنین ابتدایی با مفاهیم ارزشی و فرهنگی و هویتی کشور خود آشنا شوند و در سنین جوانی به راحتی تحت تأثیر مضمون های نامناسب شبکه های مجازی قرار نگیرند.

۲۸. تدوین یک چارچوب نظری بومی برای مطالعه فرهنگ اصیل ایرانی و اسلامی، اقتصاد مقاومتی، هویت ملی و... در ایران کاری ضروری، مهم و درخور توجه است. به علاوه، تمرکز بر روی یک الگوی نظری خاص برای تبیین اقتصاد مقاومتی در ایران کمک شایانی به رشد نظریه اقتصاد سیاسی و اقتصاد ملی و توسعه اقتصادی در ایران و جهان است. بدین روی پیشنهاد می شود در دانشگاه صدا و سیما و سازمان مذکور گروه «فرهنگ اسلامی و ایرانی» و «اقتصاد مقاومتی» تشکیل شود تا از نزدیک به کاوش و نظریه پردازی در این زمینه بپردازد.

۲۹. تشکیل «ستاد اجرایی تحقق الگوی فرهنگ اسلامی و ایرانی و اقتصاد مقاومتی» در صدا و سیما با مشارکت همه نهاد های ذی ربط در

ص: ۲۰۲

تحقق نقشه راه کشور در حوزه فرهنگ و اقتصاد در سال جاری کارگشاست.

۳۰. سازمان صـدا و سـیما بایـد موضوع اقتصاد مقاومتی، فرهنگ ملی و دینی و مدیریت جهادی را در کانون پژوهش های خود قرار دهد تا از این منظر به وظایف قانونی خود در تحقق استقلال ملی عمل کند.

ص: ۲۰۳

منابع

اشاره

منابع

امام خمینی، روح الله، (بی تا)، ولایت فقیه و جهاد اکبر، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

، صحیفه نور (ج۱ ۲۳)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

، (بی تا)، کشف اسرار، بی جا.

، ۱۳۶۶. پیام امام به حجاج بیت الله الحرام.

، ۱۳۷۹، ولایت فقیه، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله .

، ۱۳۷۸، صحیفه انقلاب: وصیت نامه الهی سیاسی امام خمینی رحمه الله ، تهران، قطران.

آزاد ارمکی، تقی و چاوشیان، حسن، ۱۳۸۱، «بدن به مثابه رسانه هویت»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۱.

«

»، چهارشنبه ۲۸ بهمن ماه سال ۱۳۸۸در: سایت گلبرگ تنها بلاگفا کام.

خامنه ای، سید علی. (۱/۱/۱۳۹۳۱)، «سخنرانی دراجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام ».

، (۱۷/۹/ ۸۶)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان».

ص: ۲۰۴

، (۱۳۸۲)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم».

، (۲۲ تیر ۱۳۷۱)، «دیدار با فرماندهان گردان های عاشورای نیروی مقاومت بسیج».

، (۲۳ اسفند ۱۳۷۸)، «پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام».

، (۴ آذر ۱۳۸۸)، «دیدار با جمعی از بسیجیان کشور».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸)، «دیدار با خانواده های شهدای استان کردستان».

، (۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۲)، «دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم».

، (۷/۹/۶۸)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدار های مردمی».

، (۱۹ آذر ۱۳۷۹)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان»

، (۱۳۸۱)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای مردمی».

، (۲۶/۹/۱۳۸۱)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان».

، (۹/۸/۱۳۹۲)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدار های مردمی».

، (۱۳۸۳)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم»

، (۱۳۹۰/۱۰/۱۷)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدار رؤسای دانشگاه ها با ایشان»

، (۶/۴/۱۳۸۶) «سخنرانی در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت با ایشان».

ص: ۲۰۵

، (چهارم شهریور ۱۳۸۶) «سخنرانی در دومین دیدار سالانه هیئت دولت نهم با ایشان».

، (۸/۶ /۱۳۸۹) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان».

، (۱۶/۶ /۱۳۸۸) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان».

، (۱۳۸۲) «از بیانات رهبر انقلاب در ملاقات های مردمی».

، (۲۳/۷/۹۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی«

، (۲۰/۶/۹۱) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان»

، (۲۰/۰۷/۱۳۹۱) «بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه های خراسان با ایشان».

، (۶/۱/۹۳) «بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع عظیم زائران مناطق عملیاتی دفاع مقدس».

، (۸/۱۰/۱۳۸۳)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم».

، (۱۳۹۰) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از اعضای تشکّل ها وکانون ها ونشریات و هیئت های مذهبی و شماری از نخبگان دانشجویی«.

مرکز گردآوری و تنظیم صهبا، (۱۳۹۰) «دغدغه های فرهنگی، شرح مزجی از بیانات محوری مقام معظم رهبری در سال۱۳۷۳، تهیه پی نوشت کمیته انتشارات و تبلیغات».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (۲۰ /۱۲/۱۳۹۲)، «بیانات رهبر انقلاب در جمع مسئولان دستگاه های مختلف، فعالان اقتصادی و مدیران مراکز علمی، رسانه ای و نظارتی کشور».

ص: ۲۰۶

، (بهمن ۱۳۹۲) «سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (آبان ۱۳۸۱) «بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان».

، (۲۰/۰۶/۱۳۸۸) «خطبه های نماز جمعه تهران».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (۵/۰۵/۱۳۸۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای ستادهای نمازجمعه با ایشان».

، (۲۶/۰۵/۱۳۷۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از آزادگان با ایشان».

باردن، لورنس. ۱۳۷۵. تحلیل محتوا، ترجمه یمنی سرخابی و آشتیانی، ملیحه، محمد، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی. ۱۳۷۱. دفتر سی و ششم، ناشر: دفتر نشر و تنظیم آثار امام خمینی رحمه الله .

سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ابلاغ شده توسط رهبر انقلاب؛ به نقل از: http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. ۱۳۸۹. «پیش نویس شاخص های فرهنگی». (انتشار نیافته است)

صالحی امیری، رضا. ۱۳۸۵. مدیریت منازعات قومی در ایران، تهران، نشر خوارزمی.

کریمی، علی. ۱۳۸۳. «تأملی معرفت شناسانه در مسئله امنیت ملی از نگاه امام خمینی رحمه الله »، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۶۹۷ ۷۱۸.

کریمی و بابایی. ۱۳۹۰. امنیت ملی از نگاه امام خمینی رحمه الله . تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳.

ص: ۲۰۷

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغی توسط مقام معظم رهبری، ۳۰/۱۱/۱۳۹۲.

گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۷. تجدد و تشخص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه موفقیان، ناصر، نشر نی.

فاضلی، حبیب اله. ۱۳۹۱. «گفتمان امام خمینی رحمه الله و مسئله هویت: عرفان فقیهانه، اصالت امت و اعتبار ملت»، فصل نامه مطالعات ملی، ۵۱، سال سیزدهم، شماره ۳.

فاضلی، محمد، .۱۳۸۲. مصرف و سبک زندگی، قم، صبح صادق.

فکوهی، ناصر، ۱۳۸۱. «شکل گیری هویتی و الگوهای محلی، ملی و جهانی(مطالعه موردی لرستان)»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان.

فیرحی، داود، ۱۳۷۸. قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام، تهران، نی.

نش، کیت. ۱۳۸۰. جامعه شناسی سیاسی معاصر: جهانی شدن، سیاست و قدرت، ترجمه: محمدتقی دلفروز، تهران، انتشارات کویر.

منابع لاتین

منابع لاتین

۱. http : // www. mashreghnews. ir/ fa/news/ ۱۵۳۹۰۷ هـ http : // www. siasi. porsemani. ir/ content/ ٪.

۲. http://alef. ir/vdcb۹gb۵arhb۵zp. uiur. html?۲۲۰۷۹۴.

۳. http://payedars. blogfa. com/post ۶۷۱. aspx.

۴. http://payedars. blogfa. com/post ۶۷۱. Aspx.

۵. http://toorenamaree. blogfa. com/post/۴.

۶. http://www. asriran. com/fa/news/۲۷۰۱۷.

۷. http://www. asriran. com/fa/news/۲۷۰۱۷۰.

۸. http://www. asriran. com/fa/news/۲۷۰۱۷۰.

۹. http://www. asriran. com/fa/news/۲۷۰۱۷۰.

۱۰. http://www.khabarpu.com/h.php.

. ۳۰ /۱۱/۱۳۹۲ در فارس نیوز

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان –خیابان عبدالرزاق – بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای – کوچه شهید محمد حسن توکلی –پلاک ۱۲۹/۳۴– طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹